

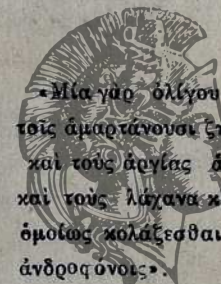
N. 2535

*Τῷ Ἐθνικῷ καὶ Κυρίῳ Τ. Μητροπολίτῳ
Καθολικῇ καὶ Πανεπιστημικῇ
Προέδρῳ τῶν Φερσι, Ἐκκλησίου Πατριαρχοῦ
Ἁγίας καὶ σεβασμῶν
Ἐξαρχικῶν Σέρβια
Ἐο χροῖται
Ὁ Γραφεὶς
Ὁρμυλίδης*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΜΕΚΙΟΥ
ΔΡ. ΝΟΜ. & ΦΙΛ.

ΠΟΙΝΙΚΟΪΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΠΕΡΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΝΥΝ

• Μία γὰρ ὄλιγον δεῖν ἅπασιν ὤριστο
τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία, θάνατος ὥστε
καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀλόντας ἀποδησκειν
καὶ τοὺς λαχάνα κλέψαντας ἢ ὀπίραν,
ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ
ἀνδρογόνοις. •

(Πλουτάρχου Σόλων, ΙΖ').

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
141

22 ΣΕΠ. 1958

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΔΕΛΗ
1928

Πᾶν ἀντίτυπον, μὴ φέρον τὴν ὑπογραφήν μου, θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

Οὐρανός

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ παρὸν θέμα εἶναι τοσοῦτον εὐρὺ καὶ ἐλαστικόν, ὥστε θὰ ἠδύνατο, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ν' ἀποτελέσῃ ὀλόκληρον σύγγραμμα, ἂν ἐξεστεινόμεθα εἰς πᾶσαν δυνατὴν λεπτόμερειαν. Ἐθεωρήσαμεν ὅμως προσφορώτερον νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ σημεῖα, ἵνα καταστήσωμεν τοῦτο προσιτόν, οὐ μόνον εἰς τοὺς αὐστηρῶς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν τὸ λοιπὸν φιλόμουσον κοινόν, ὥστε νὰ εἰσαχθῇ καὶ τοῦτο εἰς τὰ βᾶθη τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς μεγάλης κοινωνικῆς πληγῆς, ἣτοι τῆς ἐγκληματικότητος, ἣτις, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, λυμáινεται ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτῆς ἀντιλήψεις τῶν τελευταίων διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, ἀντιλήψεις τοσοῦτον συγκροτούμεναι ἔν πολλοῖς πρὸς τὰς τὴν σήμερον κρατούσας περὶ τοῦ προκειμένου θέματος. Τὴν σήμερον οἱ λαοὶ οὐθμáιζουσι τὰ τῆς περιστολῆς τοῦ ἐγκλήματος διὰ τιμωρῶν διατάξεων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὁμοιομόρφων, στηριζομένων ἐπὶ τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν, τοῦ ἐπιζητοῦντος μὲν τὴν ἐξασφάλισιν τῶν κοινωνιῶν κατὰ τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀπεθλέποντος εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐγκληματίου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν τῷ δυνατῷ μέτρῳ διαπαιδαγώγησιν καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον τυγχάνει αὕτη ἐφικτή. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα λειτουργεῖ καὶ δεῦρ ἡμερὸν παρὰ τοῖς προηγμένοις ἔθνεσιν ἢ τὸν ἐγκληματίαν ἀντιμετωπίζουσα κοινωνικὴ ἀντίδρασις, ἣ ἐκδηλουμένη διὰ παντοίων σωφρονιστικῶν διατάξεων καὶ μέτρων κατ' αὐτοῦ.

Τῆς ἐξιδανικευμένης ταύτης νῦν ἀντιλήψεως τῶν προηγμένων λαῶν περὶ ἐγκλήματος καὶ τιμωρίας καὶ τῶν διαφορῶν σταδίων, ἃ διέδραμεν ἢ ἀνθρωπότης, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τοσοῦτον ὑψηλὸν νοητικὸν ἐπίπεδον (τὰς βάσεις αὐτοῦ εἶχε θέσει προαίτι-

τατα ὁ τὸ πάλαι θαυμασιῶς δράσας Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς), προσπαθοῦμεν νὰ παράσχωμεν ἀπτήν κατὰ τὸ δυνατόν εἰκόνα διὰ τῆς ἡμετέρας πραγματείας. Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι, χορηγοῦσα αὕτη εἰς τοὺς ἐπιλαμβανομένους ἱστορικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τὸν σκελετὸν τοῦ μεγάλου τούτου θέματος, θέλει δώσει ἀφορμὴν εἰς ἄλλους, σοφωτέρους καὶ ἐμπειροτέρους ἡμῶν, νὰ πραγματευθῶσι τοῦτο τελειότερον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1928.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΜΕΚΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Παλαιά Διαθήκη».
- 2) «Καινή Διαθήκη».
- 3) «Ἡροδότου Ἱστορίας ἀπόδειξις», ἤτοι μεγάλη ἱστορική συγγραφή, διαιρεθεῖσα ὑπὸ τῶν γραμματικῶν εἰς θ' βιβλία, φέροντα τὰ ὀνόματα τῶν Μουσῶν.
- 4) «Θουκυδίδου Ἐνυγγραφή», εἰς βιβλία η', κατὰ μεταγενεστέραν διαίρεσιν.
- 5) «Ξενοφῶντος· α') Κύρου ἀνάβασις· β') Κύρου παιδεία· γ') Ἑλληνικά· δ') Ἀπομνημονεύματα· ε') Λακεδαιμονίων Πολιτεία· ς') Ἴερων».
- 6) «Ἀριστοτέλους· α') Ἀθηναίων Πολιτεία· β') Ἀποσπάσματα (fragmenta Aristotelica)· γ') Προβλήματα (Probl.)· δ') Περὶ Στοβαίου Ἀνθολογία· ε') Πολιτικά».
- 7) «Πολυβίου· Γενικὴ Ἱστορία», εἰς μ' βιβλία.
- 8) «Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου Βιβλιοθήκη ἱστορική», εἰς λ' βιβλία, περιέχουσα γενικὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἐν Γαλατίᾳ πολέμων τοῦ Καίσαρος.
- 9) «Πλουτάρχου· Βίοι παράλληλοι».
- 10) «Στράβωνος· Γεωγραφικά», εἰς βιβλία ιζ'.
- 11) «Ἀθηναίου· Οἱ δειπνοσοφισταί», εἰς ιε' βιβλία.
- 12) «Πολυδεύκου· Ὀνομαστικόν», εἰς βιβλία ι'.
- 13) α') «Λουκιανοῦ· Ἀποκηρυτ.» β') «Κτησίου Περσικά», βιβλ.
- 22 (ἀποσπάσματα)· γ') «Ἀρριανοῦ· Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου», βιβλ. 7.
- 14) «Δημοσθένους· Δημηγορίαι».
- 15) «Αἰσχίνου· Δημηγορίαι».
- 16) «Λυσίου· Λόγοι».
- 17) «Ἰσοκράτους· Λόγοι».
- 18) «Ἰσαίου· Δόγοι».
- 19) «Λυκούργου· Κατὰ Λεωκράτους».
- 20) «Ἀντιφῶντος· Περὶ φόνου», ἤτοι τρεῖς τετραλογίαι φονικαί.

- 21) «Ὅμηρον· α') Ἰλιάς· β') Ὀδύσσεια».
- 22) «Αἰσχύλου· Τραγωδίαί».
- 23) «Σοφοκλέους· Τραγωδίαί».
- 24) «Εὐριπίδου· Τραγωδίαί».
- 25) «Ἀριστοφάνους· Κωμωδίαί».
- 26) «Κ. Κούμα· Ἱστορίαί τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων», τόμοι 10, ἐκδοθέντες ἐν Βιέννῃ ἐν ἔτ. 1831—1832.
- 27) «Ὁ Σόλων, ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον», μετάφρ. καὶ ἔκδ. ὑπὸ Νικολάου Παπαδοῦκα, ἐν Ἐρμουπόλει, 1844.
- 28) «Σκαρλάτου Βυζαντίου· Κωνσταντινούπολις», τόμ. Β', Ἀθήναι, 1862.
- 29) «Κ. Παπαρηγοπούλου-Π. Καρολίδου· Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους», ἐν Ἀθήναις, 1925.
- 30) «Johannes Baptista Telfi· Συναγωγή τῶν Ἀετικῶν νόμων, Corpus juris attici Graece et Latine», Pestini et Lipsiae, M DCCC LXVIII.
- 31) «Ν. Σαφιπόλου· Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυροῦς ποινικῆς νομοθεσίας», τόμ. Α', Ἀθήναι, 1868.
- 32) «Κ. Παπαμιχαλοπούλου· Ἄρειος Πάγος ἐν ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθήναις», ἐν Ἀθήναις 1881.
- 33) «Σ. Π. Λάμπρου· Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος», ἐκ τόμων Γ', ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1886—1908.
- 34) «Ν. Ε. Μακροῦ· Ὁ σωφρονισμὸς ἐν τῇ ποινῇ», ἐν Ἀθήναις 1886.
- 35) «Γ. Γιλβέρτ· Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου τῶν Ἑλλήνων», κατὰ μετάφρασιν Ν. Πολίτου, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1888.
- 36) «Φ. Βερτολίνῃ· Ῥωμαϊκὴ ἱστορία», κατὰ μετάφρασιν Σ. Λάμπρου, ἐν Ἀθήναις 1892, τόμ. Α'.
- 47) «Καρόλου Κάλβο· Ἐγχειρίδιον διεθνοῦς δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου», κατὰ μετάφρασιν Στάμου Ἀθ. Παπαφράγκου, ἐν Ἀθήναις 1893.
- 38) «Ν. Δημαροῦ· Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ ῥωμ. δικαίου», τόμος Β', ἐν Ἀθήναις 1896.

39) «'Εδ. δὲ 'Αμίτση' Κωνσταντινούπολις», μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐν Ἀθήναις, 1896.

40) «Oscar Jäger' Παγκόσμιος ἱστορία», κατὰ μετάφρασιν Ἀθ. Ἀργυροῦ, τόμ. Β', Ἀθήναι, 1899.

41) «E. Driault' Ἱστορία τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος», κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1900.

42) «Εἰσηναίου Κ. Ἀσωπίου' Παλαιὰ καὶ Νέα», ἐν Ἀθήναις, 1903.

43) Γ. Μπάρι' «Μορία-Σηκός», μελέτη δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι «Ἀθηναῖ» τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς Ἑταιρίας, τόμ. 17ος, Ἀθήνησι 1905, σελ. 176—178.

44) «Π. Γιωτοπούλου' Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ», τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1906.

45) «Κωνστ. Μ. Ράλλη' Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», ἐν Ἀθήναις 1907.

46) «Α. Κρασσά' Οἰκογενετικὸν Δίκαιον», ἔκδ. Δ', ἐν Ἀθήναις, 1910.

47) «Κ. Λομπούζο' Ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος», κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀννίνου, τόμ. Α' καὶ Β', ἐν Ἀθήναις 1911.

48) «H. Bonfils' Δημοσίον Διεθνὲς Δίκαιον», κατὰ μετάφρασιν Σπ. Κ. Τρικούπη καὶ Ἰω. Σ. Ἀφριᾶ, μετὰ προσθηκῶν, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1915.

49) «Πέτρου Φωτιάδου' Διατριβαὶ τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου, μαρτυροῦσαι τὴν πολυμαθεῖαν τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς καὶ τιμῶσαι τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἐν τῇ ξένη.

50) «Ἀντωνίου Γ. Μομφερράτου' Τὸ Δίκαιον τῆς Γόρτυνος», παράρτημα τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις 1922.

51) «Τιμ. Ἡλιοπούλου' Σύστημα τοῦ Ἑλλ. Ποιν. Δικαίου», ἔκδ. Γ', τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1923.

52) «Δημητρ. Π. Παππούλια' Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου», τεῦχος Α', «Ἱστορία τοῦ Πολιτεύματος καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Δικαίου», ἔκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1927.

53) Κωνστ. Ν. Κωστή' «Ἐρμηνεῖα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Δικαίου», ἔκδ. Δ', ἠῤῥημένη ὑπὸ Ἀγγ. Ν. Μπουροπούλου, ἐν Ἀθήναις, τόμ. Α', 1926, τόμ. Β', 1928.

54) «Νικολάου Σπ. Φαραντάτου, δ. ν. και φ., δικηγόρου. πρόην Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1) «Περὶ φυλακῶν», ἐν Ἀθήναις 1903. 2) «Ἡ τελεία διαμόρφωσις τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς και τῆς προσηκούσης ἐκτίσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἑλληνικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ», περισπούδαστος και ἔμβριθεστάτη μελέτη, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 5. τεύχει τοῦ Α. τόμου τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀκαδημαϊκῆ Βιβλιοθήκη» ἐκδιδομένης ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς και Καλλιτεχνικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

55) «Π. Καρολίδου Παγκόσμιος ἱστορία» ἐκ τόμ. 10. ἔξεδ. μέχρι τοῦδε τόμοι 3, ἐν Ἀθήναις 1926.

Β'. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Corn. Taciti: Germania».
- 2) «T. Livii: Historiae ab Urbe condita», ἤτοι ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Δρουσού (9 μ. Χ.) ἐκτενεσιῶτη ἱστορ. συγγραφή ἐξ 142 βιβλίων, ἐξ ὧν 35 μόνον διεσώθησαν.
- 3) «C. Suetonii Tranquilli τὸ μνημειώδες λατιν. ἱστορ. σύγγραμμα τοῦ βίου τῶν 12 Καισάρων».
- 4) «Cicer.: De natura deorum».
- 5) «Petiti: Leges atticae», Λούγγουνον, 1742.
- 6) «Wilh. Wilda: Das Strafrecht der Germanen», Halle, 1842.
- 7) «A. du Boys: Histoire du droit criminel des peuples anciens», Paris, 1845.
- 8) «A. F. Berner: Lehrbuch des deutschen Strafrechts», erst. Aufl., Leipzig, 1857.
- 9) «Binding: Die Normen und ihre Uebertretung», 2 τόμοι, Δειψία, 1872—1877.
- 10) «Fustel de Coulanges: La cité antique», 7ième éd., Paris, 1878.
- 11) «Ta-Tsing-Leu-Leé» ou «Lois fondamentales du Code pénal de la Chine», trad. en francais par F. Renouard de Sainte Croix, tome second, Paris, 1882.
- 12) «Karl Friedr. Hermann: Lehrbuch der griechischen

Rechtsaltertümer», dritte u. vermehrte u. verbesserte Auflage von Th. Thalelm, Freiburg J. B. u. Tübingen, 1884.

13) «Ed. Meyer: Geschichte des alten Aegyptens», Berlin, 1887.

14) «Max Dunker: Geschichte des Altertums», Leipzig, 1887.

15) «V. Duruy: Histoire des Romains», tom. I, Paris, 1888.

16) «Rudolf Sohm: Institutionen, Geschichte und System des römischen Rechts», siebente erweiterte Auflage, Leipzig, 1898.

17) «Th Mommsen: Le droit pénal romain», trad. de l' allem. par J. Duquesne, tom. I, Paris, 1907.

18) «Franz von Liszt: Lehrbuch des deutschen Strafrechts», 17η έκδ., Βερολίον, 1908.

19) «R. Garraud: Traité théorique et pratique du droit pénal français», 3ième éd., tom. I, Paris 1913.

20) «Just. Herm. Lipsius: Das attische Recht und Rechtsverfahren», mit Benutzung des attischen Processes von M. E. Meier und G. F. Schömann, τόμοι τρεῖς, Λειψία 1908—1915.

21) «Ludovic Naudeau: Le Japon moderne», Paris, 1919.

Γ. ΛΕΞΙΚΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΞΕΝΑ, ΠΕ-
ΡΙΕΧΟΝΤΑ ΠΑΝΥ ΑΞΙΑΣ ΛΟΓΟΥ ΠΛΗ-
ΡΟΦΟΡΙΑΣ, ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι-
ΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

---

1) «Α. Ρ. Ραγκαβῆ: Λεξικὸν ἀρχαιολογίας», ἐν Ἀθήναις
1888.

2) «Σωκρ. Τσιβανοπούλου—Ε. Κοφινιώτου· Λεξικὸν ἑλλ. καὶ ῥωμ. ἀρχαιοτήτων», ἐν Ἀθήναις, 1890

3) «Γ. Κωνσταντίνου· Λεξικὸν τῶν Ἀγίων Γραφῶν», ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1890.

4) «Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν Μπάρτ καὶ Χίρστ», ἐκ τόμων 6 καὶ ἑνὸς ἔτι, ὡς συμπληρώματος, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1889—1905.

5) «Dictionnaire de la conversation et de la lecture», seconde éd., Paris MDCCCLXIII, τόμοι 16.

6) «P. Larousse: Grand Dictionnaire Universel du XIXième siècle», Paris.

7) «La Grande Encyclopédie», tomes 31, Paris.

8) «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines», Paris.

9) «Pauilly—Wissowa: Real Encyclopädie».

Ἐπίσης ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τοῦ νέου ἐγκυκλοπ. λεξικοῦ Ἐλευθερουδάκη, ὡς καὶ τὰ μέχρι τοῦδε ἐλθόντα εἰς φῶς τεύχη τῆς ἐγκυκλοπαιδείας Δραγδάκη, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδυνάμεθα τυχὸν νὰ ἀντλήσωμεν ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν ἡμετέραν μελέτην.

Ἀθήνησι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

K. M. M.

ΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΠΕΡΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΝΥΝ

Παρά τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου συνεχῆ ἅπαντα-
χοῦ ἐμφάνισιν τοῦ ἐγκλήματος, διάφοροι τῶν τῆς σή-
μερον ἐν πολλοῖς ὑπῆρξαν αἱ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ πα-
ρελθὸν ἀντιλήψεις τῶν λαῶν. Οὕτω·

1^{ον} Πράξεις θεωρούμενα τὴν σήμερον ἐγκληματι-
καὶ ὑπὸ πάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, οὐ μόνον
δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε τοιαῦται, εἴτε παρ' ἅπασιν σχε-
δόν, εἴτε παρὰ τοῖς πλείστοις, εἴτε παρ' ὀρισμένοις λα-
οῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ νομίμου τύπου περιεβάλλοντο, ἐξα-
κολουθοῦσι δὲ τινὲς αὐτῶν εἰσέτι περιβαλλόμενα παρὰ
τοῖς ἐν στασιμότητι ἢ ἐν ἀρχαίᾳ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ
ἦττον καταστάσει εὐρισκομένοις κράτεσι· φέρον εἰπεῖν·

α') Ἡ πολυγαμία, ἡ νῦν ἀπαγορευομένη ὑπὸ
τῶν νόμων πασῶν τῶν χριστιανικῶν πολιτειῶν, ἢ καὶ
πρότερον καταδικασθεῖσα ὑπὸ τῶν θείων τοῦ Χριστια-
νισμοῦ ῥημάτων καὶ διδαχῶν,¹ ἦν θεμιτὴ παρ' ἅπασιν
σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, ὡς παρὰ τοῖς Σίναϊς,² τοῖς

1. «... Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι. *μῆς γυναικὸς ἄνδρα* (Παύλ. πρὸς Τιμόθ. Α', κεφ. Γ', ἐδ. 2—3) ὁμοίως· «... *χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα γεγονυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή* (Παύλου πρὸς Τιμόθ. Α', κεφ. Ε', ἐδ. 9—10) καὶ ἀλλαχοῦ «... *ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἕξέτω καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἕξέτω* (Παύλ. πρὸς Κορινθ. Α', κεφ. Ζ', ἐδ. 2—3).

2. Κ. Λομπρόζο. «*Ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος*», κατὰ μετάφρ. Χ. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1911, τόμ. Α', σελ. 42.—Dictionnaire

Ἴνδοις,³ τοῖς Ἰάπωσι,⁴ τοῖς Μήδοις καὶ Πέρσαις,⁵
τοῖς Αἰγυπτίοις,⁶ τοῖς Ἰουδαίοις,⁷ τοῖς Βεσττα-

de la conversation et de la lecture, sec. ed., tom 14ième, Paris, MDCCCLXIII, p. 714.

3. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 39 καὶ 42. — Dict. de la conv. et de la lect. éd., op., tom. et p. cit.

4. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 42. — Dict. de la conv. et de la lect., éd. cit., tom. 11ième, p. 561 — Α. Κρασσά Οἰκογ. *Δίκαιον*, ἐκδ. ἐν Ἀθήναις, 1910, § 5.

5. Κ. Κοῦμα *Ἱστορ. τῶν ἀνθρ. πράξεων*, τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ, 1830, σελ. 245, 248 καὶ ἐπ. — Α. Πολυζωΐδου — Γ. Κρέμου *Γεν. Ἱστορία*, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1889, σελ. 202 καὶ πρὸ παντός Ἡρόδ. Α', 135.

6. Οὕτως, ἅπαντες ἐλάμβανον ὄσας ἠβούλοντο γυναῖκας, πλὴν τῶν ἱερέων, οἵτινες μίαν καὶ μόνην ἐδικαιοῦντο νὰ λαμβάνωσι (Διόδ. Α', 80). Σέσωσιτις, ὁ περὶ ἄνωμος τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, ἔσχε τρεῖς νομίμους συζύγους, πρὸς ταύταις δὲ πολυαριθμούς παλλακὰς (Ed Meyer, *Geschichte des alten Aegyptens*, Berlin 1887, σ. 293 294).

7. Οὕτως ὁ Ἀβραμ, καὶ εἶτα Ἀβραάμ (Γεν. ΙΖ', 5) ἔσχε σύζυγον τὴν Σάραν (Γεν. ΙΑ', 29) καὶ παλλακὴν τὴν Ἄγαρ (Γέν. ζ', 3) ὁ Ἰακώβ ἔσχε δύο συζύγους, τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχὴλ (Γέν. ΚΘ', 16—80) καὶ δύο παλλακὰς, τὴν Βαλλὰν (Γέν. Α', 4) καὶ τὴν Ζελφὰν (Γέν. Α', 9) ἐπίσης Ἡσαῦ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ γενάρχης τῶν Ἐδωμιτῶν, εἶχε νυμφευθῆ τρεῖς γυναῖκας (Γέν. Λζ', 2-3). Ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ ἔσχε συζύγους α' Μελχόλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Σαοὺλ (Α' Σαμ. ἢ Βασ. ΙΗ', 27) β' τὴν Ἀβιγαίαν, πρῶην σύζυγον Ναβάλ, μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου καὶ τὴν Ἀχινάαμ ἐξ Ἰεζραὲλ (Α' Σαμ. ἢ Βασ. ΚΕ', 39—43) γ' Μαακά, τὴν θυγατέρα τοῦ Θολμί, βασιλέως Γεσσὶρ, μητέρα τοῦ Ἀβεσσαλὼμ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Η', 3) δ' τὴν Ἄγαν ἢ γ' καὶ τὴν Ἀβιτάλ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Γ', 4) ε' τὴν Αἰγάλ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Γ', 5) ς' Βηθσαβεέ, τὴν μητέρα τοῦ Σολομῶντος (Β' Σαμ. ἢ Βασ. ΙΑ', 1—27) τέλος, ἐν τῇ δύσει τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐδόθη αὐτῷ ὡς παλλακὶς Ἀβισάγ ἢ Σουναμίτις, νεᾶνις ὠραιότατη, ἀλλ' ὁ Δαβὶδ, προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, οὐκ ἔγνω αὐτὴν (Α' ἢ Γ' Βασ., Α' 1-4). Ἄπαντας ὅμως ὑπερηκόντισεν ὁ Σολομῶν, ὅστις ἦν φιλογύνῃ· καὶ ἦσαν αὐτῷ γυναῖκες ἄρχουσαι ἐπτακόσαι καὶ παλλακαὶ τριακόσαι (Α' ἢ Γ' Βασ. ΙΑ', 1—3). Οἱ ἀρχιερεῖς ὅμως καὶ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων μίαν, ὡς φαίνεται, γυναῖκα,

νοῖς,⁸ τοῖς Σλαύοις,⁹ τοῖς Γαλάταις¹⁰ κλπ., ἐξαιρέσει τῶν Ἑλλήνων,¹¹ Ρωμαίων¹² καὶ Γερμανῶν¹³. ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ κρατῶν ἐξακολουθοῦσι διατηροῦντα ταύ-

συνφδὰ τῷ παραδείγματι τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ἐλάμβανον Ὀῦτως Ἀαρών, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μωϋσέως καὶ πρῶτος ἀρχιερεὺς, ἔσχε σύζυγον Ἐλισάβετ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀμιναδάβ, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τέσσαρας υἱούς· τὸν Ναδάβ, τὸν Ἀβιούδ, τὸν Ἐλεάζαρ καὶ τὸν Ἰθάμαρ ("Ἐξοδος" Γ', 23), οὐδεὶς δ' ἐν γένει τῶν τοῦ κλήρου ἀναφέρεται σκῶν πολλὰς γυναῖκας. Προσθετέον, διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν καὶ πρὸς ἀπονομὴν τοῦ ἀνήκοντος ἐκάστῳ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν μὴ κληρικῶν, κατ' ἐξαιρέσειν τοῦ κρατοῦντος τότε κανόνος, Ἰσαάκ, ὁ δευτέρος τῶν Ἑβραίων πατριαρχῶν, μίαν ἐνυμφευθῆ γυναῖκα, τὴν Ρεβέκκαν (Γέν., ΚΔ'), μίαν δὲ ὡσαύτως ὁ κλεινὸς Μωϋσῆς, Σεπφώραν τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως τῆς Μαδιάμ ("Ἐξοδος" Β', 15—22). Τὴν οἴμερον ἡ πολυγαμία περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

8. Α. Πολυζωΐδου— Γ. Κρόμου, προμν., ἔργ. τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις, 1888, σελ. 504.

9. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 41.

10. Dictionn. de la conp. et de la lect., éd. et tom cit., p. 713—714.

11. Ἀρχαῖον ἀττικὸν δίκαιον· «Ἐνα ἀνδρα μιᾶς γυναῖκος τυχεῖν»· Οὕτως ἐν Ἀθήναις «Κέρρω μίαν ἐνὶ ἐξευξεν» (Ἀθήναιος, 555)· πρβλ. λεξ. ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ, τόμ. Γ', Ἀθήνησιν Ἰαν. 1892—Μαρτ. 1893, σελ. 208· ἐπίσης ὄρα νέον ἐγκ. λεξ. Ἐλευθερουδάκη, ἄρθρ. «γάμος»· ὄρα ὁμοίως Α. Κρασσᾶ προμν. ἔργ., ἔκδ. κ. παράγρ. ὄρα ὡσαύτως ἐν λεξ. Τσιβαν.—Κοφ. ἄρθρ. «γάμος».—Ταυτὰ ἴσχουν καὶ ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης (Α. Μομφερρ. «Τὸ Δίκαιον τῆς Γόρτυνος», σελ. 17).

12. Ἐκαστος ὄρωμ. πολίτης δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῆ, *εἰμὴ μίαν μόνον γυναῖκα* καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συνάψῃ δευτέρου γάμον, εἰμὴ ἀφοῦ ἐλάμβανε διαζύγιον ἀπὸ τῆς πρώτης ὄρα Τσιβ.—Κοφ. λεξ. ἑλλ. καὶ ὄρωμ. ἀρχαιοτ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν ἐν ἄρθρ. «γάμος» Α. Κρασσᾶ προμν. ἔργ. τ. κ. ἔκδ. § 18.

13. Μόνον οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον παρὰ τοῖς Γερμανοῖς τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνωσι πολλὰς γυναῖκας καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐξ ἀκραιῆς, ἀλλὰ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ γένους αὐτῶν (Τακ. Сerm., XVIII)

την ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐτῶν τὰ τὸν μωαμεθανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκευμα κεκτημένα¹⁴ καὶ τὰ τὴν εἰδω-

14. Dictionn. de la con^v. et de la lect., éd. et tom. cit, p. 714 — «Ἐν τούτοις, ἐν τῇ πρακτικῇ, ἡ κατάστασις βαίνει μεταβαλλομένη. Οὕτως ἡ πολυγαμία εὐρίσκεται ἐν παρακμῇ ἐν τοῖς πλείστοις μουσουλμανικοῖς κράτεσι· τὰ εὐρωπαϊκὰ ἤθη τείνουσι νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτά. Δυνάμεθα ν' ἀναφῆρωμεν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Περσίαν ἐκ τῶν χωρῶν ἐνθα αἱ ἡμέτεροι ἰδεαὶ καὶ θεσμοὶ τείνουσι νὰ ἐμφυτευθῶσιν· ἐν Κωνσταντινουπόλει μάλιστα αἱ περιπτώσεις *πολυγαμίας* σπανίζουσι· δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἢ τέσσαρες ἢ πέντε γυναικῶνται (*harem*) ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἤτις ἀριθμεῖ ἐν ἑκατομμύριον (1.000 000) κατοίκων. Αἱ γυναῖκες ἀποβάλλουσι τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ ἐξέρχονται κεκαλυμμένοι, βλέπομεν δὲ αὐτὰς παρευρισκομένας ἐν εὐρωπαϊκῇ ἀμφιέσει εἰς τοὺς χοροὺς τοὺς διδομένους ὑπὸ τῶν Πρεσβευτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων· ἄρχονται δέ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνδρῶν, ποιοῦμενα χρῆσιν τῶν ἡμετέρων ἐνδυμάτων καὶ ἐφαρμοζουσαι τὸν εὐρωπαϊκὸν τῆς διαίτης τρόπον. Ὁμοίᾳ πρῶδος ἐγένετο ἐν Αἴγυπτῳ, ἐνθα ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ὑπὸ διαμετακόμισιν ἐμπορίον ὠδήγησαν χιλιάδας εὐρωπαϊῶν καὶ ἐνθα ἡ Κυβέρνησις ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως. Ἡ Περσία χωρεῖ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, πλὴν μετὰ βήματος ἥττον στερεοῦ· πανταχοῦ τὰ μουσουλμανικὰ ἤθη καὶ παραδόσεις ἐγκαταλείπονται· ἡ πολυγαμία ἰδιαζόντως ἐξασθενεῖ. Αἱ χονδροειδεῖς τέρψεις τοῦ παραδείσου τοῦ Μωάμεθ προκαλοῦσι τὸ ἐρύθημα τῶν ἀνεπτυγμένων νόων. τῶν γαλουχηθέντων ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς Δύσεως». Ταῦτα ἐγράφοντο πρὸ πενήκοντα πέντε ἐτῶν (Ὁρα P Larousse, Gr. Dictionn. Univ. du XIXⁱème siècle, tome 12ⁱème, Paris 1874, p. 1335) προβλ. Ἐδ. δὲ Ἀμίτση «*Κωνσταντινούπολις*», μετάφρ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐν Ἀθήναις, 1896, σελ. 254· «... Πολὺ ὀλιγοὶ εἶναι οἱ Τούρκοι, ὅσοι ἐπιδοκιμάζουσιν ἀναφανδὸν τὴν *πολυγαμίαν*, ἔτι δ' ὀλιγώτεροι ὅσοι τὴν ἐπιδοκιμάζουσιν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν· ὅλοι σχεδὸν ἐννοοῦσι τὸ ἄδικον καὶ τὰς κακὰς αὐτοῦ συνεπείας, πολλοὶ δὲ καταπολεμοῦσιν αὐτὸ ἀναφανδὸν καὶ μετὰ ζήλου. Ὅλοι ἐκείνοι, εἰς οὓς ἡ κοινωνικὴ τῶν θέσις ἐπιβάλλει σεμνότητά τινά χαρακτηρισ καὶ ἀξιοπρέπειαν βίου, μίαν ἔχουσι γυναῖκα· μίαν ἔχουσιν οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν Ὑπουργείων, μίαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ καὶ οἱ κληρικοί. Κατ' ἀνάγκην δὲ μίαν ἔχουσι καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ τῆς

λολατρείαν εἰσέτι πρεσβεύοντα.

β'. Ἡ δ ο υ λ ε ἰ α, ἡ ἀπαγορευομένη τανῦν ὡσαύτως ὑπὸ τῶν νόμων ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, ἡ ὡσαύτως ἀποδοκιμασθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας, σοφωτέρας καὶ μᾶλλον ἐξηρομένης ἐνταυτῷ χριστιανικῆς διδασκαλίας,¹⁵ ἦν ὁμοίως θεμιτὴ παρ' ἀπασιν σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσι, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ, παρ' ᾧ ἴσχυεν ὑπὸ ἡλίαν μὲν μορφὴν ἐν Ἀθήναις,¹⁶ ὑπὸ ἀπηνῆ δ' ἐν Σπάρτῃ,¹⁷ οὐδέ

μεσαίας τάξεως. Τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς Κ)πόλεως δὲν εἶναι πλέον πολύγαμοι». Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράψωσαν, ὡς βλέπομεν, πρὸ 32 ἐτῶν ἐν δὲ τῇ σημερινῇ Κεμαλικῇ Τουρκίᾳ, ἡ πολυγαμία εἶναι πλέον ἀπλῆ ἱστορικὴ ἀνάμνησις.

15. «Οὐκ ἐνι δοῦλος, ἐλεύθερος ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός» (Παῦλ. πρὸς Κολοσσ. Γ', 11—12).

16. Οὕτως ἐν Ἀθήναις ὁ δεσπότης οὐδεμίαν εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ δούλου, μὴ ἐπιτροπευομένου ἄλλως ἢ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως νὰ θανατῶται ὁ τελευταῖος· εἰ δὲ σκληρὸς καὶ ἀπάθρωνος ἐτύγχανεν ὁ δεσπότης, ὁ δούλος ἐζήτει προστασίαν, καταφεύγων ἰκέτης εἰς τὸ ἱερὸν· εἰς τὸ Θεσιεῖον δὲ καὶ τὸ Ἱερὸν τῶν Σεμνῶν προσφεύγων ὁ δούλος, οὐ μόνον τὴν παροῦσαν ὀργὴν καὶ τὰς βιαιοπραγίας τοῦ δεσπότου ἀπέφευγεν, ἀλλὰ καὶ ἠδύνατο νὰ αἰτῆται πρᾶσιν, τοῦ δεσπότου ἐξαναγκασμένου νὰ πωλήσῃ αὐτὸν εἰς ἕτερον (Πλουτ. Θεσ., Λζ'.—Πολυδ., Ζ', 13.—Meier att. proc. d. 403 κελ. βλ. ἰδίᾳ Ἀριστ. Πολιτικ. 1, 2, 7· «πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί».—Γιλβέρτ—Πολίτου, σελ. 212.—Ν. Σαριπόλου Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυροῦς ποιν. νομοθεσίας, τόμ. Α', Ἀθήνησι 1868, § σκ'.—Α. Ρ. Ραγχαβῆ λεξ. Ἀρχαιολ., σελ. 251· ὄρα ἐπίσης Fr. Hermann Lehrb. d. griech. Rechtsaltertümer, σελ. 32 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν καὶ πρὸ παντός ὄρα: Just Herm Lipsius «Das attische Recht u. Rechtsverfahren, σ. 692—3, μετὰ τῶν αὐτῷ παραπ. Ταυτὰ περὶ φυγάδων δούλων καὶ ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης (Α. Μομφερρ προμν. ἔργ., σελ. 41).

17. Ἐν Σπάρτῃ οἱ Εἰλωτες ἦσαν κτήμα δημόσιον, καὶ ὡς τοιοῦτοι προσηρομόζοντο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, δίκην παροίκων, εἰς τοὺς κλήρους, ὧν οἱ κύριοι δὲν ἐδικαιοῦντο, οὔτε ν' ἀπελευθερῶσιν, οὔτε νὰ πωλῶσιν ἢ φονεύωσιν αὐτοὺς (Σπ. Π. Λάμπρον

τοῦ ῥωμαϊκοῦ παρ' ᾧ τινι μάλιστα κυριολεκτικῶς θηριώ-
δη τύπον περιεβάλλετο¹⁸. Ἐπίσης ὑπὸ αὐστηράν, ἀλλ'

Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τομ. Α', ἐν Ἀθήναις 1886, σελ. 113) οἱ Σπαρτιάται, υποβλέποντες τοὺς Εἰλωτας ὡς δούλους καὶ ἐχ-
θρούς, ποσεφέροντο σκληρότατα εἰς αὐτούς. Ὁ ὀμότατος δὲ
τρόπος τῆς κατ' αὐτῶν ἐπιβουλῆς ἦν ἡ λεγομένη *κρυπτεία*, καθ'
ἣν, προκηρυσσομένην ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπισημῶς, ὑπὸ τύπον
πολέμου κατὰ τῶν Εἰλωτῶν, οἱ νεαροὶ Σπαρτιάται, ἐξερχόμενοι
ἀνὰ τὴν χώραν κατὰ τῶν ῥωμαλεωτάτων καὶ κρατίστων τῶν Εἰλώ-
των, ἐξολοθρεύοντες αὐτούς (Πλουτ. Λυκούργος, ΚΗ'. Σύγκρισις
Λυκούργου καὶ Νουμᾶ, Α'.—Σ. Π. Λάμπρου *προμν. ἔργ. καὶ*
τόμ., σελ. 114). Ἐν σχέσει πρὸς τὴν κρυπτείαν καὶ εἰς ἐπι-
σφράγισιν ἐν γένει τῆς πρὸς τοὺς Εἰλωτας ἀπανθρώπου τῶν Σπαρ-
τιατῶν συμπεριφορᾶς, ἀναφέρομεν τὰδε: «Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔ-
τος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε, οἱ μὲν Εἰλωτες εἶχον
λαμπρῶς ἀγωνισθῆ ὑπὲρ τῆς πολιτείας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ
Μεσσηνιοὶ κατεῖχον τὴν Πύλον, οἱ ἑσποροὶ, φοβηθέντες ἐπανά-
στασιν τῶν Εἰλωτῶν, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν γενναιο-
τέρων καὶ μεγαλοφρονεστέρων ἐξ αὐτῶν ὅθεν ἀτήγηται, ὅτι,
ὅσοι αὐτῶν ἀξιούσιν ὅτι ἀνεδείχθησαν ἀριστοὶ ἐν πολέμοις, δύ-
νανται νὰ παραστῶσιν εἰς Σπάρτην, ὅπως τύχῃσι τῆς ἐλευθε-
ρίας ὅθεν παρέστησαν διοχλίσει περίπου καὶ στεφανωθέντες,
περιῆλθον ὡς ἡλευθερωμένοι τὰ ἱερά ἄλλ' οἱ ἐπιβουλοὶ ἐκεῖ-
νοι στέφανοι ἐκόσμησαν θυμάτων κεφαλὰς καὶ μετ' ὀλίγον ἄ-
παντες οἱ ἄνδρες οὕτω ἠφανίσθησαν καὶ οὐδεὶς ποτε ἔμαθε,
τίνι τρόπῳ ἕκαστος ἐφονεύθη (Θουκυδ. Δ', 80). Ἐν τούτοις οἱ
Γορτύνιοι τῆς Κρήτης, καίπερ Δωριεῖς ὡς οἱ Σπαρτιάται, προ-
σεφέροντο πάνν πρῶτος καὶ μεγαθύμως εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν.
Ὅθιω παρὰ τούτοις ὁ δούλος εἶχε δικαίωμα ἰδιοκτησίας, ἰδίως
δ' ἀνεφέροντο πρόβατα καὶ ἄλλα ζῷα, ὡς ἴδια κτήσις αὐτοῦ. Ἐν-
τεῦθεν εἴπετο καὶ ἰκανότης αὐτοῦ πρὸς δικαιοπραξίαν. Ἦν ὁμως
ἀνίκανος νὰ κληρονομήσῃ καὶ ἂν εἴη ἐτύγχανε τέκνον ἐλευθέρου
γυναικός. Ὑπέκειντο ὁμως οἱ δούλοι εἰς ἐνεχυρίασιν καὶ ὁ μὲν
ὑπὸ ἐνέχυρον διατελῶν ἐκαλεῖτο *κατακείμενος*, ὁ δὲ δανειστής
κατοθέμενος (Α. Μομφερρ, *προμν. ἔργ.*, σελ. 36—37).

18. Ἐν Ῥώμῃ ὁ κύριος ἠδύνατο νὰ διαθέτῃ τὸν δούλον κα-
τὰ πάντα τρόπον ὡς πρᾶγμα (*res*), νὰ κολάζῃ τοῦτον σωματι-
κῶς καὶ νὰ φονεύῃ αὐτὸν ἀτιμωρητέ· γάμος δὲ τῶν δούλων
δὲν ἀνεγνωρίζετο, ἀλλὰ μόνον φυσικὴ τις σχέσις, καλουμένη

οὐχὶ καὶ αὐτόχρομα σκληρὰν μορφήν ὑφίστατο αὕτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς¹⁹. τούναντιον δὲ ἦν ὠργανωμένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιεικῶς παρὰ τοῖς Σίνοις²⁰, σοφῶς δὲ ἅμα καὶ φιλανθρώπως ἐ-

«contubernium» (N. Δημοσῶ *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου*, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1896, σελ. 34). Ἐν δὲ τῶν ἀπιοτέρων δειγμάτων τῆς πρὸς τοὺς δούλους ῥωμαϊκῆς ὀμότητος ἦν, ὅτι, ἀπὸ τοῦ 265 π. Χ., ἐχρησιμοποιοῦντο οὗτοι εἰς θηριομαχίας καὶ αἱματηρὰ ἐν γένει θεάματα, δημοτικώτατα παρὰ Ῥωμαίοις (Δεξ. Ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ, προμν. τόμ., σελ. 627). Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν ἀρχέγονον ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, οἱ δούλοι ἐτύγγανον, ὡς φαίνεται, πᾶν ἰπποτικῆς καὶ φιλόφρονος ἐκ μέρους τῆς τότε πολιτείας συμπεριφορᾶς. Οὕτως ὁ δευτέρως βασιλεὺς τῆς Ῥώμης Νουμάς Πομπίλιος εἶχεν ἀπονείμει εἰς αὐτοὺς τιμὴν ἐλευθέρων, συνηθίσας αὐτοὺς ἐπὶ τῶν Κρονίων (Saturnalia) νὰ συντροφώσιν ἀναμειγμένοι μετὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν (Πλουτάρχου, Σύγκρισις Λυκούργου καὶ Νουμά, Α').

19. Πᾶς αὐτοῖς οἱ δούλοι ἐκείρον τὴν κομτὴν, ἔφερον δὲ βραχύν τινα καὶ στενὸν χιτῶνα, δὲν εἶχον δὲ τὸ δικαίωμα νὰ ὄπλοφορῶσι· λογιζόμενοι δὲ, ὡσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς πράγμα ἢ κτήμα (res), ἠδύναντο, καθάπερ τοῦτο, ν' ἀπαλλοτριωθῶσι. Ἐν τούτοις μόνον κατ' ἀρχὰς ἐξετέλουν ἔργα ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν δεσποτῶν αὐτῶν, εἶτα δὲ ἀπηλλάγησαν τούτων, ἀνατεθείσης τῆς μερίμνης τοῦ οἴκου εἰς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Ἐκαστος δὲ τούτων διεῖπε κατὰ βούλησιν τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ, τοῦ κυρίου ἀξιούντος μόνον, δίκην ἐκμισθωτοῦ, δασμὸν τινα εἰς σίτον, εἰς θρέμματα καὶ εἰς ἐνδύματα. Σπανίως ὁ κύριος ἐφάνετο τὸν δούλον ἢ ἐκόλαζεν αὐτὸν διὰ δεσμῶν ἢ δι' ὑπερμέτρου ἐργασίας. Ἡ θανάτωσις δὲ τοῦ δούλου ὑπὸ τοῦ δεσπότου ἐτελείτο οὐχὶ πρὸς τιμωρίαν καὶ παραδειγματισμόν, ἀλλ' ἐν στιγμῇ παραφορᾶς καὶ μανίας, ὡς θὰ ἐφάνετο τις ἐχθρὸν τινα, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ἡ τοῦ δούλου ἐξόντωσις οὐδεμίαν συνεπήγετο τιμωρίαν (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου *προμν. ἔργ. καὶ τόμ.*, σελ. 364.— Taciti Germania, XXV).

20. «Πᾶς ἐλεύθερος, τύπτων δούλον, τιμωρηθήσεται διὰ ποι- νῆς κατὰ ἓνα βαθμὸν ἦττον αὐστηρᾶς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης, ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι κατ' ἐλευθέρων, ἀναλόγως τῶν ἐπακολούθων τῆς πράξεως. *Θνήσκοντος δὲ τοῦ δούλου ἐκ τῶν πληγμάτων*, ὁ τύπας λογίζεται φονεὺς ἐκ προ-

τύγχανεν ἐρρυθμισμένη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις²¹ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις²², παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς δὲ παραδόξως

μελέτης, καὶ θανατοῦται διὰ στραγαλισμοῦ (Ta—Tsing—Leu—Lée, ou «Les lois fondamentales du code pénal de la Chine, trad. en français par F. Renouard de Sainte—Croix, tome second, Paris 1812, p. 120—121).

21. «... Εἰ δέ τις ἐκουσίως ἀποκτεῖναι τὸν ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀποθνήσκειν τοῦτον οἱ νόμοι προσέταττον, ἅμα μὲν βουλόμενοι μὴ ταῖς διαφοραῖς τῆς τύχης ἀλλὰ ταῖς τῶν πράξεων ἐπιβολαῖς εἵργεσθαι πάντας ἀπὸ τῶν φαύλων, ἅμα δὲ διὰ τῆς τῶν δούλων φρονίδος ἐθίζοντες τοὺς ἀνθρώπους πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐλευθέρους μηδὲν ὅλως ἑξαμαρτάνειν (Διὸδ., Α', 77).

22. «Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἢ τὴν παιδίσκη αὐτοῦ ἐν ῥάβδῳ καὶ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δίκη ἐκδικηθήσεται. Ἐὰν δὲ διαβίωση ἡμέραν μίαν ἢ δύο, οὐκ ἐκδικηθήτω· τὸ γὰρ ἀργύριον αὐτοῦ ἔστιν (Ἐξοδος ΚΑ', 20—21) ἐπίσης «Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ οἰκέτου αὐτοῦ ἢ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ καὶ ἐκτυφλώσῃ, ἐλευθέρους ἐξαποστείλει αὐτοὺς ἀντι τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τὸν ὀδόντα τοῦ οἰκέτου ἢ τὸν ὀδόντα τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ ἐκκόψῃ, ἐλευθέρους ἐξαποστείλει αὐτοὺς ἀντι τοῦ ὀδόντος αὐτῶν (Ἐξοδος, ΚΑ', 26—27). Ἐκ τῶν παρατηρηθέντων τούτων ἐδαφίων τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράσεως τοῦ ἀρχαίου τοῦ Π. Διαθήκης κειμένου ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα γίνεται πρόδηλον, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα οὐδεμίαν εἰδικὴν λέξιν κέκτηται ὅπως σημαίῃ τὸν δοῦλον, διότι *παῖς* καὶ *παιδίσκη* εἰσὶν αἱ λέξεις, δι' ὧν ἐδήλουν τοὺς δούλους, ὡς βλέπομεν ἐν αὐτοῖς ὄντως ἡ λέξις «*εβέδ*», ἧς ἐποιοῦντο ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ χρῆσιν, σημαίνει κυρίως ἐργάτην ἀδιακρίτως, εἴτε δοῦλον, εἴτε ἐλεύθερον αἱ δὲ ὡσαύτως ἐν χρῆσει ἐν αὐτῷ λέξεις «*σχιφσάχ*» καὶ «*ἀμάχ*» ἐσήμαινον τὰς τὰ ἀργυρωνήτους καὶ ἐλευθέρους οἰκέτιδας (Ὁρα Ν. Σαριπόλου *προμνηγ. καὶ τόμ.*, § ρξ'). Ὅ,τι δὲ θαυμαστόν καὶ ὑπέρτερον καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθήναις περὶ κακομένων ὑπὸ δεσποτῶν καὶ προσφύγων δούλων κρατούντων ἀποτελοῦσι τάδε· «Ὁὐ παραδόσεις παῖδα τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. Μετὰ σοῦ κατοικήσει, ἐν ὑμῖν κατοικήσει, οὗ ἂν ἀρέσῃ αὐτῷ, οὐ θλίψεις αὐτὸν (Δευτερον. ΚΓ', 15—16) ὑπέρτερον, —ναί!— τῶν ἐν ταῖς παλαιαῖς Ἀθήναις κρατούντων ἐν τῷ θέματι τούτῳ, διότι ἐκεῖ μὲν, ὡς εἶδομεν (ὄρα σημ. ὑπ' ἀριθ. 16), ὁ τοιοῦτος δοῦλος, εἰς τὸ *θησεῖον* ἢ τὸ *ἱερὸν τῶν Σεμιῶν* καταφεύγων, εἰς ἕτερον δεσπότην ἐπο-

διὰ νόμου ἀπεκλείετο.²³ Ἐπίσης ἀπαγορεύεται καὶ καταδιώκεται τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν καὶ πεπολιτισμένων Κρατῶν ἢ δουλεμπορία²⁴, ἥτις

λεῖτο, ἐνῶ παρ' Ἰουδαίοις, ὁ πρόσφυξ' δούλος οἶονεῖ ἐλεύθερος διεβίου, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν προπαρατεθέντων οἰκειῶν ἐδαφίων τῆς Π. Γραφῆς.

23. «Νενομοθέτηται γὰρ παρ' αὐτοῖς *δούλον μηδένα τὸ παράπαν εἶναι*, ἐλευθέρους δ' ὑπάρχοντας, τὴν ἰσότητα τιμῶν ἐν πᾶσι (Διόδ. Β', 39)· ὁμοίως· «Εἶναι δὲ καὶ τότε μέγα ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γῆ, πάντας Ἰνδοὺς εἶναι ἐλευθέρους, *οὐδέ τινα δούλον εἶναι Ἰνδόν*» (Ἀρριανοῦ Ἰνδική, Ι'). Λέγομεν δὲ «*παραδόξως*», διότι κατ' ἔξοχὴν παρ' αὐτοῖς ὑφίστατο ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ἐκδηλουμένη πανηγυρικῶς διὰ τῆς διαιρέσεως τούτων εἰς κοινωνικὰς τάξεις, ὧν ἀνωτάτη ἡ τῶν Βραχμάνων καὶ κατωτάτη ἡ τῶν Παριῶν, τῶν ἀποδιοπομπαίων τούτων τῆς Ἰνδικῆς κοινωνίας, *πρὸς οὓς χεῖρον ἢ εἰς δούλους προσεφέροντο* (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου προμ. ἐργ. τόμ. Α', σελ. 103—104). Κατ' ἄλλας ἐν τούτοις πληροφῶριαις, ὑπῆρχον δούλοι καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, ἀλλ' ἐπύγχανον ἐκ μερῶς τούτων ἠπίσως μεταχειρίσεως· ὅρα! Max Duncker «Geschichte des Altertums», Leipzig, 1867, zweiter Band, σ. 177, μεθ' ὧν ἐπικαλεῖται).

24. Ταύτης ἡ γένεσις ἀνάγεται εἰς τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν. Οὕτως οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι κατέλεγον μεταξὺ αὐτῶν ἄτομα ἀσχοῦντα τὴν τοιαύτην πρᾶξιν· ἐπίσης ἐτέρωθεν ἐκέκιντο οὗτοι μαύρους εὐνούχους ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν, καθάπερ οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Πέρσαι. Ἡ Τύρος καὶ ἡ Σιδῶν μετήρχοντο ὁμοίως τὴν ἐμπορίαν τοιοῦτων δούλων, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἐχρησιμοποιοῦν τούτους ἐν τῇ ἐμπορίᾳ αὐτῶν καὶ τῇ ἐκμεταλλεύσει τῶν μεταλλείων. Ἀνετίθεντο δ' ἐν γένει εἰς αὐτοὺς αἱ μᾶλλον ἐπίπονοι ἐργασίαι. Ὁ Hannon πληροφορεῖ ἡμᾶς ἐν τῷ ἑαυτοῦ *Περίπλῳ* (Periple), ὅτι οἱ Μαῦροι ἦσαν, ἐν ταῖς ἀπομεμακρυσμέναις ἐκείναις ἐποχαῖς, ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἄθλια φύλα, φυτοζωοῦντα ὑπὸ τὰς καλύβας αὐτῶν, εὐρίσκοντα δυσκόλως τροφήν, μετὰ τινων θρεμμάτων, μόλις καλλιεργοῦντα πολλοστρημόρια τινὰ ἀγροῦ καὶ ὑποειταγμένα εἰς μικροὺς δεσπότας. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων πρῶτοι μετῆλθον τὴν δουλεμπορίαν οἱ Χῖοι, ὡς ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Τιμαίου ἐξάγεται (ὅρα παρ' Ἀθηναίῳ Σ', σελ. 265): παρὰ τούτοις οἱ δούλοι ἦσαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἐλευθέρους, πλείονες ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ τόπῳ, πλὴν τῆς Σπάρτης (Θουκυδ., Η', 40). Κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους μέγαν ἀριθμὸν δούλων ἐ-

ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ τῷ μεσαίῳ καὶ τοῖς

χορήγουν οἱ πειραταί, συλλαμβάνοντες τούτους ἐν τοῖς παραλί-
οις. Τὴν κυριωτέραν ὁμωσ πηγὴν τῆς δουλαγωγίας ἀπετέλουν αἱ
ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, αἵτινες εἶχον συχνὰς ἀ-
φορμὰς νὰ λαμβάνωσι τοιούτους ἐκ τῶν γειτονικῶν αὐταῖς χω-
ρῶν, τῶν ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κειμένων. Μέ-
γας δ' ἀριθμὸς δούλων ἐκομίζετο καὶ ἐκ Θράκης, ἐνθα αὐτοὶ
οἱ γοεῖς ἐπώλουν πολλάκις τὰ ἴδια τέκνα (Ἡρόδ., Ε', 6). Ἐν
Ἀθήναις, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς πόλεσιν ὑπῆρχεν ὠρισμένη
ἀγορά, ὅπου ἐγίνετο ἡ δουλοπρασία, ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη κύκλος, ἐ-
πειδὴ ἴσταντο κύκλω οἱ πωλούμενοι (Ἀρποκρ. ἐν λ.) πολλάκις ἐδη-
μοπρατοῦντο, τιθέμενοι ἐπὶ πέτρας τινός, ἣτις ἐλέγετο «πρατηρ λί-
θος» (Πολυδ., Γ', 78), ὡς ἐγίνετο πρὸ τοῦ 1860 ἔτισι μέρεσι τῆς συμ-
πολιτείας τῆς Βορ. Ἀμερικῆς· το αὐτὸ συνηθίζετο καὶ ἐν Ῥώμῃ·
ὄθεν ἡ φράσις «homo de lapide emtus». Ἦσαν δ' ἐν Ἀθήναις
ὠρισμένα αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἐγίνετο ἡ τῶν δούλων πώλησις
(Ἀριστοφ. Ἰππ., 43), ἡ δὲ ἀξία αὐτῶν ἐκυμαίνετο ἀναλόγως τῆς
ἡλικίας, τῆς ἰσχύος καὶ τῶν προσημάτων ἐλάστου (δοξ. Ξενοφ.
Ἀπομν., Β, 5, 2). Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις οἱ δούλοι ἐπωλοῦντο δια-
δημοπρασίας, τιθέμενοι ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας (Cic. in Pis. 151. — Plant.
Bacch. V, 7, 17), ὡς προσήθηται, ἡ ἐφ' ὑψηλοῦ κρητιδώματος
(catasta' δοξ. Tibull. II, 3, 60, Persius, VI, 77; Casaubon ad loc.).
Οἱ ἀγορασταὶ δ' ἐφρόντιζον συνηθῶς νὰ βλέπωσι τοὺς πωλουμέ-
νους δούλους γυμνοὺς, ἵνα μὴ ἔχωσι σωματικόν τι ἐλάττωμα
(Senec. ep. 80; Suet. Aug. 69) ἐνίοτε δ' ἐλάμβανον περὶ τῆς
ὑγείας αὐτῶν τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν (Claudian in Eutrop. I,
35, 36). Δούλοι μεγάλης καὶ ἐκτάκτου καλλονῆς δὲν ἐξετίθεντο εἰς
τὸ κοινὸν πρὸς πώλησιν, ἀλλ' ἐπεδεικνύοντο ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς
ἀγοραστὰς (arcana tabulata catastae Mart. IX, 60). Διεξήγετο
δὲ ἡ σωματεμπορία ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν aediles, οἵτινες πολ-
λὰς διατάξεις περὶ τῆς πώλησεως τῶν δούλων ἐδημοσίεον.

Αἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων γενόμεναι κατακτή-
σεις ἐν Ἀφρικῇ ἐκόμισαν τοὺς ἐκεῖθεν ὀρωμένους δούλους εἰς
Εὐρώπην. Οἱ Αἰθίοπες ἢ Μαῦροι (Négres) ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ
ἐν Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀνατολι-
κοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τ. ἔ. τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ με-
σαίωτος. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Μαύρων καὶ τῶν Ἀράβων καὶ αἱ
εἰσβολαὶ τῶν Σαρακηνῶν διέσπειραν καθ' ἅπαντα τὰ μέρη τῆς
μουσουλμανικῆς κυριαρχίας τοὺς Μαύρους τῆς Αἰθιοπίας.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τὰ πορτογαλικά πλοῖα ἤνεγκον

καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπῆρξεν ἡ εἰδεχθεστέρα τῆς δουλείας ἔκφανσις.

εἰς τὰς Καναρίους νήσους Μαύρους δούλους, πρὸς καλλιέργειαν τῶν γαιῶν. Ἐν ἔτει 1481 μ. Χ. οἱ Πορτογάλλοι ἔκτισαν φρούριον ἐν τῇ ἀφρικανικῇ ἀκτῇ, ἐν ἔτει δὲ 1520 ὁ Ἀλόνζο Κονζαλὲς μετῆλθε τὴν ἀνθρωποεμπορίαν ταύτην, ἣτις ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἀπὸ τοῦ 1508 μ. Χ. οἱ πρῶτοι Μαῦροι μετηνέχθησαν εἰς Ἅγιον Δομίγγον ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐν ἔτει δὲ 1510 μ. Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς ἐξέπεμψε πρῶτος, δι' ἴδιον λογαριασμόν, Μαύρους εἰς Περουβίαν, μικρὸν μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου κατάκτησιν αὐτῆς. Εἰς τὸν κλεινὸν ἐπίσκοπον Βαρθολομαῖον de Las Casas ὀφείλεται δυστυχῶς ἡ διάδοσις τῆς δουλεμπορίας· οὗτος, θερμὸς ὑπέροχος ὢν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰνδῶν καὶ βουλόμενος ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς θανασίμου κακώσεως τῆς ἐν τοῖς μεταλλείοις ἐργασίας, προὔτεινε νὰ εἰσάγῃσι Μαύρους, καθὼ ἐυρωσσοτότερος, γενόμενος οὕτως ἐισηγητὴς τοῦ ὀλεθροῦ καὶ αἱμοῦ τούτου θεσμοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος Γρηγόριος ἐπειράθη ν' ἀπαλλάξῃ τῆς μομφῆς ταύτης τὸν εἰρημνικὸν ἐπίσκοπον τοῦ Chiapa [Ἐπίσης ὑπερομινοῦται αὐτοῦ ὁ ἡμετέρος Κ. Κούμας (Ἱστορ. τῶν ἀνθρ. πράξεων, ἐν Βιέννῃ 1831, τόμ. 5, σελ. 50)]. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἡ τοιαύτη ἀνθρωποεμπορία ἐπιεράθη νομίμως, τὸ πρῶτον ἐν Ἰσπανίᾳ ἐπὶ Καρόλου τοῦ Ε', ἐξουσιοδοτήσαντας εὐγενῆ Φλαμανδὸν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπως ἀγοράσῃ τετρακισχιλίους Μαύρους ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γουίνεας καὶ μεταπώλῃσιν αὐτοὺς εἰς Ἀντίλλας· ἔτυχε δὲ αὐτῆ, ὡς μὴ ὄφειλε καὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ τότε Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'· εἶτα ἐκηρύχθη θεμιτὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Ἑλισάβετ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' ἐν Γαλλίᾳ Ἄπαντες οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἠσπασθήσαν αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι οἱ Μαῦροι, μὴ ὄντες Χριστιανοί, δὲν ἠδύναντο ν' ἀξιῶσι τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν. Οἱ Γενοῶται, πρὸς τοῖς ἄλλοις λαοῖς, ἐπεδόθησαν μετὰ ζήσεως εἰς τὴν μεθ' ἑτέρων ἔθνων λαθρεμπορικὴν τῶν Μαύρων ἐκμετάλλευσιν. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐποιοῦντο τὴν ἐπὶ τῶν Μαύρων σωματεμπορίαν ἐν Ἀφρικῇ, πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον τῆς γραμμῆς τοῦ ἰσημερινοῦ. Παρατηρεῖτο δέ, ὅτι οἱ μὲν «Μαντίγκος» ἦσαν οἱ κρεῖττονες, τ. ἔ. οἱ μᾶλλον πειθήνιοι, οἱ δὲ «Ἐμποες» ἢ «Ἰμπος» οἱ μᾶλλον ἠλίθιοι καὶ δειλοί. Ἡ Χρυσῇ Ἀκτῇ ἐπρομήθευε τοὺς εὐρωσσοτότερους δούλους καὶ τοὺς μᾶλλον δαψιλεῖς. Ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Μοζαμβίκης διεξήχθη ἐπίσης ἡ δουλεμπορία ἐπὶ τῶν «Macquois», τῶν «Monjanas», τῶν «Sofalas» καὶ ἐτέ-

γ') Ἡ πρὸς σύναψιν γάμου ἀρπαγὴ ἢ βι-

ρων φυλῶν. Πλείσται ἄλλαι χῶραι παρῆχον Μαύρους διαφόρων ποιοτήτων καὶ διακρινομένους διὰ στιγματισμοῦ καὶ παντοίων παραμορφώσεων, ἐντετυπωμένων ἐν τῷ δέρματι αὐτῶν, ἀναλόγως τῶν χωρῶν. Ἐν Κόγγῳ πατέρες ἐπώλησαν τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀλλαχοῦ δὲ Μαῦροι λαμβάνουσι ὡς νόμισμα πωλήσεως ὁμοειδῶν αὐτῶν τὴν μικρὰν κογχύλην, τὴν καλουμένην «cauri», ἄλιευομένην ἐν ταῖς Μαλδίβαις νήσοις, (Ἐν ἄλλαις ἀκταῖς οἱ πωλῆται προτιμῶσι τὰ τεμάχια τῶν ὑφασμάτων, ἐξ ὧν ἀπαρίζονται τὰ μόνα ἱμάτια τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς (ragnes). Ἐκτὸς τῶν ἀντικειμένων τούτων οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἐκάστης χώρας λαμβάνουσι δῶρα, οἱ δὲ μεσίται δούλων καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ πρακτορεῖα λαμβάνουσι δικαίωματα καὶ ἀμοιβάς, ἅπερ ἐπανεαύνουσι τὴν τιμὴν τῶν Μαύρων οὕτω μεγαλοπρεπῆς τις δούλος ἐπανήγεται εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Γουίνεας ἐπὶ τιμῇ ἑξακοσίων (600) φράγκων. Αἱ νεαρὴ γυναῖκες ἐστοίχισον τετρακόσια (400) φράγκα. Καθ' ἕναστον ἔτος ἡ δουλεμπορία ἀφῆρει ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἑκατὸν χιλιάδας (100.000) περίπου ἄνθρωποι. Ὁ Ἅγιος Δομίγγος ἐδεχέτο ἐν ἑαυτῷ ἐκ τούτων εἰκοσὶ πέντε χιλιάδας (25.000). Ἦρκει ἀπλῶς νὰ ἐμφανίζωνται ἑταιρῖαι δουλεμπόρων, ἀδρόως ἐπιβιβαζόμεναι μεθ' ὄπλων, μετὰ σιδηρῶν ἐργαλείων ἢ ἀλύσεων καὶ μετὰ τινῶν ἐμπορευμάτων διὰ τὸ τοιοῦτον ἔργον εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαμβίας, εἰς Κορέαν, εἰς Σιέρρα Λεόνε καὶ ἄλλους σταθμούς, ἤρκει νὰ ποιῶνται προτάσεις ἐπὶ τούτῳ εἰς ἀπλοϊκοὺς λαοὺς καὶ οἱ τελευταῖοι ἢ νοιγον εἰς τοὺς ἄλλοδαποὺς τούτους τὰς φιλοξένους καλύβας αὐτῶν. Οὗτοι διήγειρον τοὺς μικροὺς βασιλεῖς ἢ φυλάρχους, ἵνα οἱ τελευταῖοι κτήσωνται δεσμώτας καὶ παραδίδωσι τούτους εἰς αὐτοὺς πρὸς δουλεμπορίαν. Αἱ τοιαῦτα κατὰ τῶν Μαύρων ἐκστρατεῖαι γίνονται αἰφνιδίως νύκτωρ οὕτω μεθύσκουσι τοὺς δυστυχεῖς αἰχμαλώτους, καὶ δεσμεύουσι αὐτοὺς δι' ἀλύσεων. Καταλαμβάνουσι δ' ἐξ ἀπροόπτου παιδία, ἀποπλανῶσι Μαύρας, καὶ προσελκύουσι τὰ οὕτως ἀπομακρυνόμενα καὶ ἄνευ δυσπιστίας παραδιδόμενα ταῦτα ἄτομα διὰ τῆς μεθόδου τῶν δακτυλίων (τ. ἔ. δωροῦμενοι εἰς ταῦτα δακτυλίους). Δεηλατοῦσι μικρὰ χωρία, λίαν ἀσθενῆ ὅπως ἀντιστῶσιν ἀρπάζουσι μητέρα τινά, ὅπως ἐλύσωσι τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἔστιν ὅτε δὲ τὸν υἱόν, ὅπως ἔλθῃ πρὸς τοῦτον ἢ μητέρα αὐτοῦ. Εἰσδύουσι οὕτως μέχρι χιλίων διακοσίων (1200) μιλίων εἰς τοὺς ἀγρούς. Δένουσι τοὺς αἰχμαλώτους δι' ἀλύσεως κοὶ θέτουσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑ-

αία ἀπαγωγή, ἢ προβλεπομένη καὶ κολαζομένη

πὸ σιδηροῦν κρίκον, οὕτινος ἡ μακρὰ καὶ βαρεία οὐρὰ ἐμποδί-
ζει τὴν φυγὴν αὐτῶν. Αἱ ἀγέλαι αὐται, ὅμοιαι πρὸς τὰς τῶν
δεσμωτῶν τοῦ κατέργου, ἄγονται ἀνὰ δύο εἰς τριακοσίους τό-
πους τοῦ ἐσωτερικοῦ διὰ μέσου φρικωδῶν ἐρήμων, φέρουσαι
μεθ' ἑαυτῶν τὸ ὕδωρ, τὸ ἄλευρον καὶ τοὺς σπόρους ἢ τὰς ῥίζας,
τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν. Εἰ γυναῖκες τινὲς ἢ
παιδιά δὲν δύνανται ν' ἀκολουθήσωσιν, ἐγκαταλείπουσιν αὐτὰ
ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἱ δὲ διατρέχοντες τοὺς αὐτοὺς τόπους εὗρον ἐκεῖ
τα πτώματα τούτων ἀπεξηραμένα, καὶ διαβεβρωμένα ὑπὸ τῶν
θηρίων. Ἀφικνούμενοι εἰς τὴν ἀκτὴν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι στοι-
βάζονται ἐκεῖθεν διὰ λωρίων ἢ ἀλύσεων εἰς τὰ δουλειοπορικὰ
πλοῖα, ὀπιτόμενοι εἰς τὰ βάθη τοῦ κύτους καὶ εἰς τόσφ στενάς
κρεμαστάς κλίνας ἕκαστος, ὥστε ἀποβαίνει αὐτοῖς ἀδύνατον νὰ
στρέφωσιν μετὰ τῶν δεσμων αὐτῶν· δὲν καταλαμβάνουσι δὲ ἢ
ὄσον χῶρον θὰ κατεῖχον ἐν τῷ τέρῳ αὐτῶν, καὶ δὲν ἀναπνεύου-
σιν ἢ ὄσον ἀέρα ἀπαιτεῖται πρὸς πύραυλα τῆς ἐπωδύνου ζωῆς
αὐτῶν, διότι συσσωρεύουσιν αὐτοὺς μετὰ πεντακισχιλίων ἐντὸς
μιάς καὶ τῆς αὐτῆς νηός. Ἐξ ἀναδιδόχης πυκνὸς ἀτμὸς ἐκ τῆς
ἐπιδρωσεως καὶ τῆς μεμολυσμένης ὀσμῆς, ἣν παράγουσι τόσα
θερμαινόμενα σώματα ἐν τῇ ἀσφυκτικῇ καὶ λοιμώδει ἀτμοσφαι-
ρᾷ τῶν ἀποθηκῶν τῶν πλοίων τούτων, καὶ δὴ κατὰ τὴν νύκτα,
ὅταν ἀνοίγωσι τοὺς καταρράκτας αὐτῶν! Οἱ ταλαίπωροι οὗτοι
ὄρῳσονται, πανταχόθεν ἄποπνιγόμενοι· αἱ γυναῖκες λιποθυμοῦσιν καὶ
πολλὰ ἄτομα ἀπόλλυνται, ἐλλείψει ἀέρος, ἂν μὴ ἀποθάνωσι ἐκ τῆς
λύπης, τοῦ ἐρόμου καὶ τῆς χονδροειδοῦς τροφῆς τῶν κυάμων καὶ
τῶν κέγχρων, ἅπερ διανεμῶσιν αὐτοῖς, ὡς καὶ τοῦ γλίσχρου
ὑδατος. Τοιαύτη δὲ ἡ τρομακτικὴ θνησιμότης, ἣν προξενεῖ ἡ
συσσώρευσις τσσοῦτων σωμάτων, ἀναδιδόντων δυσώδη ἰδρώτα,
τὰ λοιμώδη ἀφροδεύματα καὶ ἡ θεία τῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ κύτους
θνησκόντων, ὧν τὴν σαπρίαν ἀναπνεύουσιν, ὥστε οἱ ἱατροὶ ἀ-
γνωστώσαν, ἐν ταῖς αἰτίαις ταύταις ἀδυστάτως τὴν γένεσιν τοῦ
νεαντικοῦ τύφου καὶ τοῦ κιντίνου πυρετοῦ, ὧν ἡ κακοήθης μορ-
φή ἐπιφέρει τὴν ἐρήμωσιν τῶν πληθυσμῶν καὶ στοιχίζει το-
σοῦτον εἰς τοὺς Λευκοὺς διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῶν· Ἀφι-
κνούμενοι εἰς τὰς ἀποικίας οἱ Μαῦροι ἐξητάζοντο, γιγνομένων
δι' αὐτοὺς διαπραγματεῦσεων, ὡς εἰ προῦκειτο περὶ κτηνῶν. Οὕ-
τω παρετήρουν τὴν γλώσσαν, τὸ στόμα καὶ τὰ χροῖα αὐτῶν
μελῆ, ὅπως βεβιωθῶσι περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ῥώμης αὐτῶν·
ὑπέβαλλον δὲ αὐτοὺς εἰς δρόμον, εἰς ἄλλα καὶ εἰς ἄρσιν βα-

ὑπὸ τῶν νῦν νομοθεσιῶν, ἐπειρέπετο παρὰ τοῖς Σί-

ρῶν αἱ γυναῖ Μαῦραι ἐξητάζοντο λεπτομερέστερον. Ἡ νεότης καὶ τὰ θέλητρα αὐτῶν εἰδέντο εἰς δημοκρασίαν. Παρατηρήθη δέ, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον φιλελεύθεροι ἦσαν οἱ λαοί, ὡς οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, τόσῳ χεῖρον προσεφέροντο εἰς τοὺς Μαύρους, ἐνῶ οἱ δεσποτικοὶ λαοί, ὡς οἱ Ἴσπανοί, πρότερον εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν προσεφέροντο (περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα Γέν. ΛΖ', 25—28 καὶ ΛΘ', 1—4, Ἰεζέκ. ΚΖ', 13, ἐν συνδυασμῶ πρὸς Dictionn. de la conv. et de la lect., Paris MDCCCLXIII, sec. éd, tom. seiz., p. 642—643· ἐτέρωθεν προβλ. :H Bonfils, *Δημόσ. Διεθν.* Δίκαιον, κατὰ μετάφρ Σπ. Κ. Τρικούλη καὶ Ἰω. Ἐμμ Αφριᾶ, μετὰ προσθηκῶν, ἐν Ἀθήναις 1915, τόμ. Α', σελ. 291—292).

Ἡ τιμὴ τῆς καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας ἀνήκει ἀναντιρρήτως εἰς τοὺς Wilberforce, Clarkson, Grenville, Sharp καὶ Buxton· ἐπιτάκις, λέγει ὁ Αὐγουστίνος Cochin, ὑπέβαλον οὗτοι προβούλευμα καταργήσεως εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν, καὶ ἐπιτάκις ἀπερρίφθη τοῦτο. Ὅταν δὲ τέλος ἐπετεύχθη, εἶχον νὰ παλαίσωσι κατὰ τῶν μᾶλλον ἰσχυρῶν προσωπικοτήτων τῆς χώρας αὐτῶν. Οὕτως ὁ λόρδος Ἑλδων ἀπεφαίνεται, ἐν ἔτει 1807 μ. Χ., ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ὅτι ἡ δουλεμπορία εἶχε κερῶθῃ ὑπὸ τῶν Βουλῶν, ἐν αἷς παρεκάθητο οἱ σοφώτεροι νομοδιδάσκαλοι, οἱ μᾶλλον πεφωτισμένοι θεολόγοι καὶ οἱ ἐξοχώτεροι πολιτικοὶ ἄνδρες· ὁ λόρδος Hawkesby καὶ εἶτα Κόμης τῆς Λιβερπούλης προύτεινε ν' ἀπαλειφθῶσιν ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ νόμου αἱ λέξεις ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ (ἡ δουλεμπορία δηλαδή)· ὁ κόμης Westmoreland ἐδήλου, ὅτι, ἀφ' ἧς μάλιστα ἐβλεπεν ἅπαντας τοὺς πρεσβυτεριανοὺς καὶ τοὺς ἱεράρχας, τοὺς μεθοδιστὰς κοὶ τοὺς ἱεροκήρυκας συνηγοροῦντας ἀπὸ κεινοῦ μετὰ τῶν Ἰακωβίτων καὶ τῶν δολοφόνων ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας, οὐδαμῶς θὰ ἔψου ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ φωνὴν κατὰ τοῦ μέτρου τούτου. — Κατηγόρησαν τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ἐνήργησεν ἰδιοτελεῶς ἐν προκειμένῳ· ἰσχυρίσθησαν μάλιστα, ὅτι ἐσκόπει ν' ἀποφιλώσῃ τῶν ἀφρικανῶν ἰσραγατῶν πάσας τὰς ἀποικίας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐαυτῆς, ἵνα εξασφαλίσῃ τὸ γεωργικὸν καὶ ἐμπορικὸν μονοπώλιον τῶν ἀχανῶν Ἰνδικῶν κτήσεων αὐτῆς. Ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἠβουλήθη, ὅπως, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, κτήσῃται τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἀπάντων τῶν στόλων τῆς ὑψηλίου καὶ ἀπασῶν τῶν θαλασσῶν. Πῶς, αἱ προσπάθειαι αὐτῆς, αἱ δαπάναι αὐτῆς, αἱ δυσχέρειαι εἰς ἃς ἐξετέθη καὶ

ὁ εἰρημένος τρόπος ἐκφράσεως τῶν πολιτικῶν αὐτῆς καθιστῶσιν ἀναμφίβολον τὴν ἐν προκειμένῳ πλήρη ἔλλειψιν ὑστεροβουλίας ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Δυνατὸν νὰ εὔρετο *συμφέρον* αὐτῆς ἐν τῷ ἑαυτῆς *καθήκοντι*, ἐκ δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς δυνατὸν νὰ ἐκείκνητο μείζονα εὐαισθησίαν, οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς *χρησιμότητος*, οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ *ἀνθρωπισμοῦ*. Ἡ ἱστορική δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια ἐπιβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ περιπτώσει ν' ἀπονέμωμεν ἔπαινον εἰς τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, οὕτινος τὰ συμφέροντα συνάδουσι τόσῳ καλῶς πρὸς τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, χωρὶς ν' ἀναζητῶμεν μικροπρεπεῖς λόγους ἐν μεγάλας πράξεσιν! — Ἡ παγκόσμιος κατάργησις τῆς δουλεμπορίας κατέστη ἔκτοτε ἄρθρον πίστεως τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς. Οὕτως ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βιέννης τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1815 ὑπεγράφη *δήλωσις κατὰ τῆς δουλεμπορίας* ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας, τῆς Αὐστρίας τῆς Γαλλίας, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Πρωσσίας, τῆς Ῥωσσίας τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Σουηδίας. Ἡδὴ ἡ Ἀγγλία εἶχε κατορθώσει τὴν ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας ἀναγραφὴν ἐν τῇ Συνθήκῃ τῶν Παρισίων τοῦ 1814 ἄρθρου σκοποῦντος τὴν κατάργησιν τῆς εἰδεχθοῦς ταύτης ἐμπορίας. Ἐν ἔτει 1858, κατὰ τὸ ἐν Aix La-Chapelle συνέδριον καὶ ἐν ἔτει 1822 κατὰ τὸ ἐν Βεροῦνη, οἱ πέντε Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπένελαβον τὰς ἀπὸς δηλώσεις. Ἀπὸ τοῦ 1814 ἡ Ἀγγλία κατέβαλεν, ἀνευ διακοπῆς ἀπ' ἄσας τὸς προσπαθείας αὐτῆς διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν διαφόρων Δυνάμεων ἐπίτευξιν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν, πρὸς κατάργησιν τοῦ βδελυκτοῦ τούτου θεομοῦ. Ἐπίσης διὰ δύο συμβάσεων αὐτῆς μετὰ τῆς Πορτογαλίας, — τῆς μὲν πρώτης συναφθείσης τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1815, τῆς δὲ δευτέρας ὑπογραφείσης τῇ 22ῃ Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους — ἡ μὲν Ἀγγλία ὑπεσχέθη τὴν ἔκτισιν παλαιῶν χρέους κοὶ τριακοσίων χιλιάδων (300,000) λιρῶν στερλινῶν, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ὑπὸ τῶν ἄγγλων πλοίαρχων καταληφθέντων πορτογαλικῶν κτιρίων, ἡ δὲ Πορτογαλία ἀπηγόρευσε τὴν ὑπὸ τὴν σημαίαν οὐτῆς ἐνάσκησιν τῆς δουλεμπορίας. Δι' ἐτέρας δὲ, τρίτης συμβάσεως, συναφθείσης τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1817, τὰ δύο ἔθνη ἐπεφύλαξαν ἑαυτοῖς τὸ ἀμοιβαῖον δικαίωμα τῆς ἀναζητήσεως καὶ φυλακίσεως τῶν δουλεμπόρων καὶ τῆς ἐκδικάσεως τούτων ὑπὸ μικτῶν ἐπιτροπῶν. — Ἐπίσης ἡ κατάργησις τῆς δουλεμπορίας ἀπ' τελεί ἐν τῶν ἄρθρων τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τὸ ἄρθρον ὅμως τοῦτο δὲν ἐμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ ἐν ἔτει 1807 μ. Χ. Πᾶσαι αἱ περὶ συνθήκης κατὰ τῆς δουλεμπορίας προτάσεις, αἱ ἀπευθυνθεῖσαι εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Οὐάσιγκτῶνος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἐν ἔτει 1819, 1820, 1823, 1824, 1831, 1834,

ναις²⁵, τοῖς Σπαρτιάταις²⁶, τοῖς παναρχαίοις Ῥωμαίοις²⁷, τοῖς ἀρχαίοις Ῥώσσοις²⁸, τοῖς Πολωνοῖς²⁹ καὶ τοῖς Λιθουανοῖς³⁰.

1839 καὶ 1841 καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Κοινοβουλίου ἐν ἔτεσι 1821 καὶ 1822 δὲν κατέληξαν εἰς συμφωνίαν τινά. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἠρηθήθησαν ἀείποτε τὸ δικαίωμα τῆς νησιῆρας, μόνον δὲ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1824 (ἄρθρ. 8) αἱ δύο Δυνάμεις (Ἄγγλῖα καὶ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι) ἠναγκάσθησαν νὰ διατηρωσι κεχωρισμένως, πρὸς ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, ναυτικὴν τινὰ δύναμιν, τοῦλάχιστον ἐξ ὀγδοήκοντα (80) τηλεβόλων (canons). Ἡ Ἄγγλῖα διεπραγματεύθη εὐχερέστερον μετὰ τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Δανίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Αὐστρίας, (ἧς τὰ πλοῖα μετέφερον εἰς Τουρκίαν τοὺς Μαύρους τῆς Βαρβαρίας), τῆς Πρωσσίας, τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, τῆς Τοσκάνης, τῆς Σαρδηνίας, τῶν ἀνατολικῶν πόλεων, τοῦ Τεξάς, τοῦ Μεξικου, τῆς Κολομβίας, τῆς Γρενάδης, τῆς Βενεζουέλας, τοῦ Ἰσημερινοῦ (Equateur), τῆς Οὐραγουάης, τοῦ Βουένος Ἄϊρες, τῆς Χιλῆς, τοῦ Περού καὶ τῆς Βολιβίας. Ἐπίσης συνῆψεν ἡ Ἄγγλῖα συμβάσεις περὶ καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας μετὰ τῆς Αἰγύπτου τῷ 1847, μετὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1880 καὶ μετὰ τῆς Ἰταλίας τῷ 1889. Οὕτω διὰ πλείονων τῶν εἴκοσι συνθηκῶν, ἡ Ἄγγλῖα κατῴρωσεν, ὅπως ἀπαντᾷ τὰ χριστιανικὰ κράτη καὶ ἕτερα μὴ τοιαῦτα τεθῶσι παρὰ τὸ πλεῖστον τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν τῷ κοινῷ συμφερίματι συναισθημάτων φιλανθρωπίας καὶ γενναιοφροσύνης ἐν ταυτῷ. (Ὅρα περὶ πάντων τούτων: P. Larousse, op cit., tom. quinz., p. 401—402.—La Grande Encyclopédie, tom. 31ième, Paris p. 280—281.—Nouveau dictionn. Encyclop., 51ème volume, Paris, p. 503.—Πρὸβλ.: H. Bonfils, *προμνημ. ἔργ. τόμ. καὶ μετάφρ.*, σελ. 293 καὶ ἐπόμενα). — Τὸ σημερινὸν διεθνὲς δίκαιον καταδικάζει τὴν δουλεμπορίαν. Ξένοι δοῦλοι, πατοῦντες τὸ ἔδαφος πολιτείας, ἧς ἡ νομοθεσία ἀποκρούει τὴν δουλείαν, καθίστανται ipso facto ἐλεύθεροι. (Ὅρα: H. Bonfils, *προμνημ. ἔργ. τόμ. καὶ μετάφρ.* σελ. 289). Ὅθεν καὶ κατὰ τὸ 13ον ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος «ἐν Ἑλλάδι οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἄνθρωπος ἀργυρώνητος ἢ δοῦλος παντὸς γένους καὶ πάσης θρησκείας εἶναι ἐλεύθερος, ἅμα ὡς πατήρη ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἔδαφους».

25. Κ. Λομπρόζο προμνημ. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 40.

26. Πλουτάρχου *Δυκοῦργος*, ΙΔ'.

27. Κ. Λομπρόζο προμνημ. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ. —

δ') Ἡ περιφρόνησις πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἠθῶν, τὴν διατελοῦσαν τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν μέριμναν τῶν ποιικῶν νόμων παρ' ἅπασι τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσιν, ἐξεδηλοῦτο μετὰ περισσῆς ἀναισχυντίας παρ' ἀρχαίοις ἔθνεσι καὶ πολιτείαις, εἴτε διὰ τῆς ἐν τελείᾳ γυμνότητι ἐμφανίσεως τῶν νεανίδων πρὸ τοῦ κοινού, ὡς συνέβαινε τὸ πάλα παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις³¹ καὶ τοῖς Τυρρηνοῖς³² καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἔτι παρὰ τοῖς Ἰάπωνσιν³³, εἴτε διὰ τῆς δημοσίᾳ μίξεως τῶν δύο φύλων, ὡς ἐγίνετο παρὰ τοῖς προειρημένοις Τυρρηνοῖς ἐν ὥρᾳ συμποσίου³⁴ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς³⁵, εἴτε τέλος διὰ τῆς κατὰ τρόπον κυνικώτατον καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, δι' ὅλων δὲ τῶν ἐπισήμων καὶ πανηγυρικῶν τύπων καὶ, ὁ χειριστοῦν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς θεοκειᾶς ἐνασκήσεως τῆς πορνείας, οἷα περὶ τὰ τέλη τοῦ 10' αἰῶνος ἀπῆλθα παρὰ τῷ προμνη-

Πρὸβλ. Φ. Βερολίνη *Ῥωμ. Ἱστορίαν*, κατὰ μετάφρ. Σ. Λάμπρου, ἐν Ἀθήναις 1892, τόμ. Α', σελ. 36.

28. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

29. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

30. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

31. Πλουτάρχου Λυκοῦργος, ΙΔ'

32. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 34.

33. Οὕτως ἐστειροῦντο τελείως τοῦ συναισθήματος τῆς αἰδοῦς Πᾶσα νεᾶνις, φέρ' εἰπεῖν, οὐδαμῶς ἐδίσταζε νὰ λούηται ἐν τῷ οὐδῶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτῆς, ἐνώπιον τῶν διαβατῶν (P. Larousse, op. cit., tome neuvième, p. 868).

34. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ. — Καὶ ὅμως οὗτοι ἐφέροντο κατὰ πολὺ προέχοντες ἀπάντων τῶν ἰταλικῶν λαῶν κατὰ τὸν πολιτισμόν καὶ δὴ, ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν ὄργανισμόν καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς γνώσεις, πολλὰ δ' ἔμαθον καὶ ἠρᾶνίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι παρ' αὐτῶν (᾽Ορα περὶ τούτων Α. Ρ. *Ῥαγκαβῆ Δεξ. ἀρχαιολ.*, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 1409—1410).

35. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

μονευθέντι ἰαπωνικῷ λαῷ³⁶.

Ὅπως τὸ ἀντίθετον ὁμως συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, ὃν ὁ νόμος περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν τῶν γυναικῶν ἰδίαν εὐκοσμίαν, οὐ μόνον περὶ τὴν ὄλην διαγωγὴν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν, ὀρίζων ῥητῶς καὶ συγκεκριμένως τὰ κατ' αὐτὴν καὶ καταγιγνώσκων αὐστηρὰς ποινὰς εἰς πᾶσαν παραβάτιδα³⁷.

ε') Ἡ παιδευσία καὶ ἐπὶ τὸ εὐρύτερον ἀρσε-

36. Οὕτως ἐν Ἰεδῶ (τανῦν Τόκιο), πρωτεύουσι τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς μεγάλαις πόλεσι τοῦ κράτους, ὑπῆρχεν ἀπέραντος συνοικία, προσωρισμένη εἰδικῶς διὰ τὴν ἐνάσκησιν τις πορνείας, ὑπὸ τὴν ἐποποιεῖαν καὶ τὴν ἐγγύθειαν τῶν ἀρχῶν. Πᾶσα μήτηρ ἠδύνατο, κατὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ τοῦ ἸΟ' αἰῶνος, νὰ πωλῇ ἐκεῖ τὴν θυγατέρα αὐτῆς καὶ νὰ λαμβάνῃ ἀμοιβὴν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμεῖου κατὰ τὴν ἐποχὴν ὁμοῦ ἐκείνην ἐξεδόθη διάταγμα, ἀπαγορεύον τὴν τοιαύτην ἄτιμον καὶ παρὰ φύσιν πράξιν τῆς μητρὸς. Ἡ συνοικία αὕτη, «Βοξιάρα» καλούμενη, ἀπετέλει πόλιν ἐν πόλει, κειμένην τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰς ἐορτὰς καὶ αὐτὰ ἐπὶ τὸ θεοσέκεμα αὐτῆς. Καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἐφοταγωγεῖτο, ἐπανηγυρίζε καὶ ἐχρησίμευεν ὡς τόπος συναντήσεως (rendez vous) εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὸν ἄρρενα τῆς πρωτεύουσας πληθυσμόν, διότι ὑπῆρχον ἐκεῖ κέντρα δι' ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ ἅπαντα τὰ βαλάντια. Ἡ πορνεία δὲν διετέλει ἐντὸς στενῶν ὁρίων ἐν τῇ εἰρημένῃ συνοικίᾳ, ἀλλ' ἀπῆντα ἀνὰ πᾶν βῆμα, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς καταστήμασιν ἔνθα παρεῖθετο τέτον (maisons de thé) καὶ ἅτινα ἐχρησίμευον καὶ ὡς ξενοδοχεῖα, καφενεῖα καὶ ἐσπιατόρια ἐντανῶ, λίαν δὲ ὑπόπτου φήμης ἐτύγγανον (P. Larousse, op., tom. et p. cit). Ὅρα ὁμοίως περὶ τοῦ θέματος τούτου Λεξ. Ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ. Ἀθήνησιν Ἀπρίλ. 1892 Σ]βρ, 1894, Τόμ. Δ', σελ. 281—282). [Τὰ τοιαῦτα ὑπόπτου φήμης καταστήματα ἐξακολουθοῦσι καὶ σήμερον ἀνελλιπῶς λειτουργοῦντα, ἐν γένει δὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἰαπῶνων παραμένουσιν εἰσέτι, ἐν τῷ θεματι τούτῳ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἀμετάβλητα (Ludovic Naudcau, Le Japon moderne, Paris 1919. p., 302 et suivantes)].

37. Οὕτω Σόλων, ὁ μέγας νομοθέτης τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἐπέστησε καὶ ταῖς ἐξόδοις τῶν γυναικῶν νόμον, ἀπέργοντα τὸ ἄτακτον καὶ ἀκόλαστον ἐξιέναι μὲν ἱματίων τριῶν μὴ πλέον

νοκοιτία, ἢ λογιζομένη τανῦν μία τῶν βδελυροτέρων ἰδιοτήτων, πατασσομένη δὲ ὑπὸ τῶν ποινικῶν νόμων πασῶν τῶν ὀργανωμένων πολιτειῶν, ἐθεωρεῖτο θεμιτὴ καὶ νόμιμος παρὰ τοῖς Δωριεῦσι (Κρησὶ καὶ Σπαρτιάταις)³⁸, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων λαῶν παρὰ τοῖς Λυδοῖς³⁹, τοῖς Γαλάταις⁴⁰, τοῖς Μεξικανοῖς⁴¹ καὶ παρ'

ἔχουσαν κελεύσας, μηδὲ βρωτὸν ἢ ποτὸν πλείονος ἢ ὀβολου φερομένην, μηδὲ κάρητα πηχυαίου μείζονα, μηδὲ νύκτωρ πορευέσθαι πλὴν ἀμάξῃ κομιζομένην, λύχγου προφαίνοντος (Πλουτ. Σόλων, ΚΑ') Ὑπῆρχε δ' ἐν Ἀθήναις ἀρχή, ὀνομαζομένη *γυναικοκόσμοι* ἢ *γυναικονόμοι*, ἣτις ἦτο διωρισμένη διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν γυναικῶν, ὅσας δὲ ἔβλεπεν ἀμελῶς ἢ ἀναιδῶς ἐνδεδυμένας, κατεμήνυεν εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχάς· οὕτως ἀνάγκη. Πολυδ. βιβλ. η', 112: *Γυναικοκόσμοι* δ' ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν γυναικῶν· τὰς δὲ ἀκοσμοῦσας ἐζημίουν καὶ τὰς ζημίας αὐτῶν γράφοντες, ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμεικῷ.

38. Περὶ Κρητῶν ἐν τῷ θεματι τούτῳ ὄρα λεξ. ἐγκυκλ. Μπαρτ καὶ Χίρστ, τόμ. β', Ἀθήνησιν Ὀκτώβρι, 1894—Μαΐου 1896, σελ. 709, περὶ δὲ Σπαρτιατῶν ὄρα Πλουτάρχου *Δυκοῦργ.*, ΙΖ'. Περὶ παιδευασίας τῶν ἀρχαίων Κρητῶν ὄρα προσέτι: P. Larousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 524.—'Ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ Δωριέων καὶ Ἑλλήνων ἐν γένει, ὑπεστηρίχθη, ὅτι, ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχαιότητι καὶ μέχρι τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἡ *παιδευασία* δὲν ἦτο κακοῆθης σχέσις, ἀλλὰ συμπαθῆς καὶ ἐγκάρδιος δεσμός, ὑπὸ μορφῆν ὑπερτέρας ἀγνῆς φιλίας μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ παιδὸς ὑφιστάμενος, καὶ ὅτι πᾶσαν οἰανδῆποτε κατάχρησιν τῆς φιλικῆς ταύτης σχέσεως ὁ ἔρωμένος ἠδύνατο νὰ καταδιώκῃ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων καὶ ὁ ἔνοχος ἐτιμωρεῖτο δι' ἀτιμίας, ἐξορίας ἢ καὶ θανάτου (Α. Ρ. Ραγκαβῆ, *Δεξ. Ἀρχαιολ.*, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 882—883).

39. Λεξ. ἐγκ. Μπαρτ καὶ Χίρστ, προμν. τόμ. καὶ σελ.—Α. Ρ. Ραγκαβῆ, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 882).

40. Οὕτως ἀναγιγνώσκωμεν περὶ αὐτῶν: «... γυναῖκας δ' ἔχοντες εὐειδεῖς, ἥκιστα ταύταις προσέχουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ τῶν ἀρρένων ἐπιπλοκάς ἐκτόπως λυτῶσα.» Διόδ., Ε', 32) Περὶ δὲ δὲ τοῦ βαθμοῦ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀναπτύξεως τοῦ βδελυροῦ τούτου πάθους ἀπαντῶσι παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα: «εἰώθασι δ' ἐπὶ δοραῖς θηρίων χαμαὶ καθεύδοντες,

αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἰδίως χρόνων⁴², ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ἐτύγχανεν εὐρύτατα διαδεδομένη παρὰ τοῖς Ἰάπωσι⁴³· τούναντίον ἐτιμωρεῖτο αὕτη, ὡς φαίνεται, ἀμειλίκτως ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου ἀπτικοῦ δικαίου⁴⁴, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν⁴⁵.

ς) Ἡ λεηλασία (καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαιότερον ληϊσμός) ἢ διαρπαγὴ ἢ λαφυραγωγία (λέξεις συνώνυμοι, τὴν αὐτὴν ἐγκληματικὴν ἔννοιαν ἀπαρτίζουσαι), ἢ ἀποκλειομένη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὑπὸ τῶν διεθνῶν νομίμων,⁴⁶ ἦν ἐν τῷ παρελθόντι θεμιτὴ παρὰ

ἐξ ἀμοιτέρων τῶν μερῶν παρακαίτοις συγκυλίεσθαι» (Διόδ., Ε', 32).

41. Παρὰ τούτοις οἱ κίχαιοι ἔφρον ἱμάτια γυναικεῖα (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τὸμ., σελ. 37).

42. Α. Ρ. Παγκαβῆ, ἐ-θ., ἀνωτέρω σελ. 882—883.

43. P. Larousse, op. cit. tome neuvième, p. 898.

44. « Ἄν τις Ἀθηναῖος ἐπαίρηται, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννεα ἀρχόντων γενέσθαι, μὴδ' ἱεροσάνην ἱερώσασθαι, μὴδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μὴδὲ ἀρχὴν ἀρχεῖω μηδεμίαν, μῆτε ἔνδημον, μῆτε ὑπερόριον, μῆτε κληρωτήν, μῆτε χειροτονητήν, μὴδ' ἐπικηρυκείαν ἀποστελλέσθω, μὴδὲ γνώμην λεγέτω, μὴδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσίστω, μὴδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορίαις στεφανούσθω, μὴδ' ἐντός τῶν τῆς ἀγορᾶς περιφρανησίων πορευέσθω. Ἐάν δέ τις ταῦτα ποιῇ, καταγ' ὡσθέντος αὐτῷ ἑταιρεῖν, θανάτῳ ζημιούσθω». [Νόμος Σόλωνος· βλ. τοῦτον παρ' Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. 19] Ὅρα περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν ἐκτάσει: Lipsius op. cit., σελ. 436 καὶ ἐπ., μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν.

45. «... et corpore infames coeno ac palude, injecta insuper crate merguntur» (... καὶ τοὺς αἰτίμους τὸ σῶμα εἰς παχὺν καὶ βορβορῶδες ἕλος ἐμβάλλουσι καὶ καταβυθίζουσι) [Taciti German., XII] Ὅρα περὶ τοῦ ἀρχ. γεμ. δικαίου ἐν ἐκτάσει: Franz von Liszt, Lehrbuch d. d. Strafr., 17η ἔκδ., Βερολ. 1908, § 4· πρβλ.: R. Garraud Traité théor. et prat. d. dr. pén. fr., 3 ième éd., Paris 1913, t I, p. 129.

46. Οὕτως 3ου: Déclaration de Bruxelles de 1874 (art. 39). Manuel des lois de la guerre (art 32) élaboré par l'Institut du Droit International en 1880.— Κορολ. Κάλβο Ἐγχειρίδιον

τοῖς ἀσιατικοῖς πρὸ παντὸς λαοῖς⁴⁷ καὶ τοῖς λοιποῖς εἶτα, μὴ ἐξαίρουμένων οὐδὲ τῶν Ἑλλήνων⁴⁸ καὶ Ρωμαίων.⁴⁹ συναφῆς καὶ ἀδιάσπαστος πρὸς πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν τυγχάνουσα, εἴτε ἐπακολουθοῦσα εἰς ταύτην, εἴτε διεξαγομένη συγχρόνως πρὸς αὐτήν, εἴτε καὶ μοναδικὸς σκοπὸς ταύτης οὔσα παρὰ βαρβάρους καὶ ληστροικοῖς ἔθνεσιν⁵⁰. Ἐν τούτοις δὲν ἐπετρέπετο αὕτη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἢ μόνον κατόπιν ῥητῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου διαταγῆς, περιβαλλομένης τύπον θείου κελεύσματος, ἔκπαλαι καθιερωθέντα, ἐκδιδομένης δὲ πρὸ τῆς μάχης, μετὰ καθορισμοῦ τῶν ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν θὰ ἐξετείνετο.⁵¹ Ἐτέρωθεν ἢ δολία καὶ αὐτογνώμων διαρπαγή, ταυτόσημος τῇ ληστεία λογιζομένη, ἀπηγορεύετο καὶ αὐστηρῶς ἐτιμωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνατολικοῖς λαοῖς καὶ ἂν ὑπὸ ἡγέτου ἔτι τῆς στρατείας διεπράττετο.⁵² Προσθε-

Διεθνὴς Δικαίος, δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, κατὰ
μετάφρ. Στάμ. Ἄθ. Παπαφράγκου, ἐν Ἀθήναις 1893, σελ. 314
καὶ πρὸ παντός : Henri Bonfils, et Paul Fauchille, Manusc. de
droit intern. public, Paris 1912, p. 787, ἐνθα ἀναγιγνώσκωμεν
« Ἡ διαρπαγὴ ῥητῶς ἀπαγορεύεται » λέγει τὸ ἄρθρον 47 τῶν
Κανονισμῶν τῆς Χάγης (Réglements de la Haye) τοῦ 1899
καὶ τοῦ 1907· ταῦτὸ ἰσχύει κατὰ τὸ ἄρθρον 28 τῶν **Κανονισμῶν**
(Réglements) τούτων, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται περὶ πόλεως ἄλω-
θείσης ἐξ ἐφόδου ».

47. Β' ἢ Δ' Βασ., ΚΕ', 13—15, Δαν. Ε', 2, Ξεν. Κύρ. Παιδ.
Α', 4. 17 καὶ Ζ', 2.11—14

48. Ὅμ. Ἰλ. Σ. 28 καὶ Ὀδ. Α. 398. — Ἡρόδ. Γ', 47 καὶ Δ',
105. — Θουκ. Δ', 41. Α', 5 καὶ Ε', 115. Ξενοφ. Ἑλλ. Β', 4. 4,
Δ', 4. 15 καὶ 8. 30, Ε', 1. 1, Ἀνάβ., Δ', 8. 22, Ζ', 1. 18 καὶ 3.
31—Διόδ. ΙΒ', 43.

49. Πολύβ. Θ', 16. 6. — Πλουτ. **Ποπλικ.**, Θ', **Κάμιλλος**, ΙΖ'
καὶ **Κοριολάνος**. Θ'

50. Κριτῶν ζ', 2—4.

51. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, Η', 1—2.

52. Οὕτω κατὰ τὴν συμμαχικὴν στρατείαν Μήδων, Περσῶν,
Βαβυλωνίων καὶ Ἀράβων κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, ὧν τὸ κράτος.

τέον ἐν τέλει, ὅτι ἡ διαρπαγὴ ἡσκήθη ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διὰ τοῦ μάλ-
λον ἀνοικείου τρόπου ὑπὸ κατ' ἔξοχὴν πεπολιτισμέ-
νων κρατῶν.⁵³

ζ') Ἡ ἀνθρωποθυσία, ἣς τὸ ἄκουσμα καὶ μόνον προκαλεῖ βδελυγμίαν τὴν σήμερον παρὰ παντὶ πεπο-
λιτισμένῳ ἔθνει, ἦν θεμιτὴ ἐν τῇ ἀρχαιότητι παρὰ
τοῖς Ἰνδοῖς,⁵⁴ τοῖς Πέρσαις,⁵⁵ τοῖς Φοίνιξι,⁵⁶ τοῖς
Καρχηδονίοις,⁵⁷ τοῖς Μασσαγέταις,⁵⁸ τοῖς Σκύθαις,⁵⁹
τοῖς Σκανδιναβοῖς,⁶⁰ τοῖς Γερμανοῖς⁶¹ καὶ τοῖς Γα-
λάταις,⁶² τέλος δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Αἰγυπτίοις,⁶³
σποραδικῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις⁶⁴ καὶ τοῖς

κατέλυσαν, ὁ Βελεσις, πολέμιστος ἱερεὺς, καὶ τῶν Βαβυλωνίων
στρατηγός. φωραθεὶς ἐπὶ ἀποπέισα κρυφίου σφετερισμοῦ χρυ-
σοῦ ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σαδθαναπάλου, εἰσῆχθη εἰς δίκην
καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν συστρατῆγων αὐτοῦ (Διό-
δορος, Β', 28).

53. Φέρειπεῖν, ἐν ἔτει 1814, διεξαγομένου τοῦ μεταξὺ Ἀγ-
γλίας καὶ Ἠνωμένων Πολιτειῶν πολέμου, ἡ Οὐασινγκτὼν προσ-
βληθεῖσα ὑπὸ τοῦ βρετανικοῦ στρατηγοῦ Ρόση, ἡγουμένου τε-
τρακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐκχυρεύθη καὶ ἐλεηλατήθη, ἐνεπρήσθη δὲ
μέρος τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέ-
μου προμν. ἔργ., τόμ. Δ', σελ. 323).

54. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 48.

55. Τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 49.

56. Τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

57. Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου· προμν. ἔργ., τόμ. Α', σελ.
332.—Comte de Ségur, Hist. anc., Paris I, p. 239—240.

58. Καῖς. Λομπρ. προμν. μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

59. Καῖς. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

60. Καῖς. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

61. Α. Πολυζωΐδου — Γ. Κρέμου, προμν. ἔργ., τόμ. Β',
σελ. 362.

62. Στράβ., Δ', 4. 5.

63. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

64. Ὅρα τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσαὰκ ὑπὸ Ἀβραὰμ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ (Γέν., ΚΒ') καὶ τὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεφθάε ὑπὸ τοῦ πα-
τρὸς αὐτῆς (Κριταί, ΙΑ', 29—40).

Ἕλλησιν ἔτι⁶⁵ καὶ Ῥωμαίοις,⁶⁶ συνελόντι δ' εἰπεῖν παρ' ἅπασι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, τοῖς παλαιοῖς ἔθνεσιν, ὡς ἐν διεξοδικῇ καὶ ὄλως ἰδιαιτέρα ἐπισκοπήσει ταύτης θὰ ἴδωμεν.

η) Ἡ ἰδιωτικὴ ἐκδίκησις, ἡ ἀποτελοῦσα τανῦν ἴδιον ποινικὸν ἀδίκημα, τὸ τῆς αὐτοδικίας προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τῶν νόμων ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, ἦν θεμιτὴ καὶ ἐπιβεβλημένη μάλιστα ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ Ἑλλάδι,⁶⁷ παρὰ

65. Ὅρα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος θυσίαν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰφιγενείας, πρὸς ἐξίλασμον τῆς κατὰ τούτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἐν γένει ἐξωργισμένης Ἀρτέμιδος ἦτις, διὰ νηνεμίας, κατεκράτει τὸν στόλον αὐτῶν ἐν Αὐλίδι, ἐμποδίζουσα τὸν τελευταῖον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν εἰς Τροίαν πλοῦν αὐτοῦ (Μιχ. Κωνσταντινίδου Ἑλλ. Μυθολογία, ἐν Ἀθήναις, σελ. 193 — Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ, λέξ. Ἀρχαιολ., σελ. 61 καὶ 437. — Λεξ. Ἑγκ. Μπάρτι καὶ Χριστ., τόμ. Δ', σελ. 417 — Σ. Π. Λάμπρου Ἱστορ. τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', ἐν Ἀθ. 1886, σελ. 60). ὅρα ἐπίσης τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγέλαου θυσίαν δύο παιδιῶν ἐν Αἰγύπτῳ, πρὸς μεταβολὴν τοῦ ἀντιξοῦ ἀνέμου (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 48) ὁμοίως ὅρα τὸν ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους φόνον αἰχμαλώτων τινῶν, πρὸς ἐξευμένισιν τῶν θεῶν, πρὸ τῆς στρατείας αὐτοῦ κατὰ τῶν Περσῶν (Πλουτ. Θεμιστ., ΙΓ').

66. Ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Αἰμιλίου Παύλου καὶ τοῦ Τερεντίου Οὐάρρωνος, δύο Γαλάται καὶ δύο Ἕλληνες ἐτάφησαν ζῶντες ἐντὸς δεξαμενῆς, κατεσκευασμένης ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς τοιαύτας θυσίας· ἐπίσης ὁ Αὐγουστος καὶ ὁ Ἡλιογάβαλος ἐθυσίασαν ἀνθρώπους, ὁ μὲν πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ Καίσαρος, ὁ δὲ πρὸς Συριακὴν θεότητα, ἣς τὴν λατρείαν εἶχεν εἰσαγάγει εἰς Ῥώμην (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.).

67. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ ἐκδίκησις ἐγκαινίζεται ὑπ' αὐτῶν τῶν θεῶν καὶ τῶν προῖστορικῶν ἡρώων. Οὕτως ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄρειος Πάγος ἐδίκασε καὶ ἠθώσε κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, τὸν Ἄρην, φονεύσαντα Ἀλιφρόδιον, τὸν διαφθορέα τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος (Α. du Boys, Histoire du droit criminel des peuples anciens, Paris 1844, p. 131. — Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ, λέξ. Ἀρχαιολ., ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 115)· ἐπίσης, καθ' ἑτέραν παράδοσιν, ἐδίκασε καὶ ἠθώσε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστην (Αἰσχύλου Εὐμενίδες. —

δὲ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς εἰς θεσμόν συναφῆ πρὸς τὴν ὀντότητα τῶν ἀτόμων καὶ τὴν τιμὴν τῶν πατριῶν αὐτῶν ἀνήγετο⁶⁸ ἐπίσης μεγάλην σημασίαν ἐκέκτητο αὕτη τὸ πάλαι παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς περὶ ἀντιπεπονητότος θεωρίας,⁶⁹ ἐτέρωθεν δὲ ὑφίστατο ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἔτι παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς,⁷⁰ τοῖς Βεδουῖνοις Ἄρα-

A. du Boys, op. et p. cit.), ἐκδίκησαντα τὸν φόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Αἱ προσκεθεισάαι δύο ἐκ παραδόσεως δίκαι ἐν Ἀθήναις (Ἔρα περὶ αὐτῶν ἐν ἐκτάσει Κ. Παπαμιχαλοπ. «*Ὁ Ἄρειος Παγος ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, ἐν Ἀθήναις 1881*») δεικνύουσι ἐναργῶς καὶ παραστατικώτατα τὸ ἔκπαισι θεμιτὸν τῆς ἐκδίκησεως παρ' Ἕλλησιν, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἱερὸν καθήκον, καὶ δὴ τῶν τέκνων ὑπερ τῶν γονέων. Οὐ μόνον δὲ ὑπὲρ τῶν συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπερ τῶν ἐπιστηθίων καὶ ἀκραιφνῶν φίλων ἴσχυεν ἡ ἐκδίκησις παρὰ τοῖς παναρχαίοις Ἕλλησι· π. γ. ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκδικεῖ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐκτορος φόνου τοῦ Πατρόκλου (Ἔρα περὶ τοῦ φόνου τοῦτοῦ Οἰ. Ἰλ. Π. 815—865) φονεῦν τὸν πρῶτον (Οἰ. Ἰλ. Χ, 245 καὶ ἐπ.) ἀποβαλλῶν, χάριν τῆς ἐκδίκησεως ταύτης, τὴν κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονο, καὶ τῶν λοιπῶν Ἀχαιῶν γνωστὴν μὴνιν αὐτοῦ (Οἰ. Ἰλ. Τ' Μήνιδος ἀπόρρησις), ἧς ἡ αἰτία ἐκτίθεται λεπτομερῶς ἐν τῷ βιβλίῳ Α' τῆς Ἰλιάδος.

68. *Suscipere tam amicitias, quam inimicitias, seu patris, seu propinqui, necesse est* (Ἀναγκαῖον ν' ἀνοδεχώμεθα τὸς φίλας καὶ τὰ ἐχθρὰ, εἴτε τοῦ πατρὸς, εἴτε τοῦ συγγενεῦς (Taciti Germania, XXI). πρβλ.: Wilda Strafrecht, σελ. 157. Βραδύτερον ὁμοῦς ἢ τοῦ αἵματος ἐκδίκησις (Blutrache) ἀπυσοβεῖτο παρ' αὐτοῖς διὰ τοῦ λεγομένου ἐξιλαστηρίου χρήματος (Tac. op. et loc. cit. πρβλ. Fr. von Liszt op. et loc. cit.; R. Garraud op. et loc. cit. Καὶ τὸ μὲν ἐπὶ φόνου καταβαλλόμενον τοιοῦτο χρῆμα ἐκαλεῖτο Wehrgeld, τὸ δὲ κατὰ τὸς διαφόρους περιστάσεις σωματ. τραυμάτων ἐκτινόμενον ἐκαλεῖτο Busse (Fr von Liszt op. et loc. cit.; R. Garraud op. et loc. cit.; ὁρ. ἐπίσης Γ. Ἡλιοπ. Συστ. ἑλλ. π. δ., τόμ. Α', 64. Π. Γιωτοπ. Ἡ ἐξέλ. τ. π.δ. ἐν Ἰταλίᾳ σ. 6.

69. *Ὄφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντι ὀδόντος, κτλ.* (Ἐξόδος ΚΑ', 24, 25).

70. Αεξ. Ἐγκ. Μπάρτ καὶ Χίροστ. τόμ. Γ', σελ. 700 — *Dict. de la conv. et de la lect.*, Paris MDCCCLXIII, sec.éd. tom. seiz.

ψι,⁷¹ τοῖς Ἀβυσσινοῖς⁷² καὶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ παρ' Ἀλβανοῖς καὶ Λάκωσιν, ἀσκουμένη παρ' ἐμποτέρους κατὰ τρόπον ὅπως ἰδιόρρυθμον.⁷³

θ') Ἡ κλοπή, ἡ προβλεπομένη καὶ τιμωρουμένη ὑπὸ πασῶν τῶν καθ' ἡμᾶς νομοθεσιῶν, ἦν θεμιτὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λακεδαιμονίοις, παρ' οἷς ὁ ἐπ' αὐτοφύρῳ συλλαμβανόμενος κλέπτης ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ διὰ τὴν τελεσθεῖσαν πράξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπιδειχθεῖσαν ἑλλείψιν δεξιότητος, πρὸς ἀποκρυψιν αὐτῆς.⁷⁴ Ὁμοίως ἦν αὕτη θεμιτὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς, οἵτινες μάλιστα ἐπέβαλλον εἰς τοὺς νέους ὅπως ἀσκῶνται, ἀφαιροῦντες λάθρα τὰ ὑπάρχοντα τῶν ὁμόρων, ἵνα μὴ ἐν ἀργίᾳ διαμένωσι⁷⁵ καὶ τοῖς ἀρχαίοις Σκώτοις, οἵτινες, μέχρι πρὸ τριῶν αἰώνων ἔτι, ὡς ἐνδοξον κατορθώμα τὸ κλέπτειν ὑ-

ἐν τῇ λέξει «vendetta». P. Latouasse, op. cit. ἐν τῇ λέξει «vendetta».

71. Οὗτοι δὲν ἐπιθύμουν νὰ τιμωρηθῶν ὁ φονεὺς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἀλλὰ προτιμῶν αὐτοὶ νὰ κινῶσι πόλεμον κατὰ τοῦτον καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ νὰ πληττωσιν οὓς αὐτοὶ ἠρέσκοντο, καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας καὶ ἂν ἐτύχαιεν ἔτι ἀθῶος τοῦ ἐγκλήματος (Καὶο. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ. σελ 66)

72. Καὶ οὗτοι παρέδιδον τὸν φονέα εἰς τὸν ἐγγύτατον τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος, δικαιούμενον νὰ τιμωρήσῃ τοῦτον κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετὰφρ., τόμ. καὶ σελ.).

73. *Ορ. Π. Ἀλβανῶν. Hyac. Hecquard «Histoire et description de la Haute Albanie; J. G. von Hahn «Albanesische Studien», Jena 1854.—Περὶ Λακῶνων ὄρ. Μπαρτ—Χίρστ, τ. Γ', σ. 700 κ. ἐπ.

74. Πλουτ. *Δυσκόρηγος*, ΙΖ'—Λέγεται ὅτι καὶ τις ἐκλεψθε ποτὲ μικρὰν ἀλώπεκα καὶ ἔκρυπτε ταύτην ὑπὸ τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ· καίτοι δ' ἐσπάραιτεν αὕτη διὰ τῶν ὀνύχων καὶ τῶν ὀδόντων τὴν γαστέρα αὐτοῦ, ὁ παῖς, ἵνα μὴ γένηται ἀντιληπτός, ὑπέμενε τὸν πόνον, μέχρις οὗ ἐτελεύτησεν ἐξ αὐτῶν (Πλουτ. *Δυσκόρηγος*, ΙΗ').—Τοῦναντίον ἐκολάζετο ἡ κλοπὴ αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὡς παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν.

75. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετὰφρ. καὶ τόμ., σελ. 58.

λάμβανον.⁷⁶ Τέλος, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, ἡ κλοπή εἶχεν ἀναχθῆ εἰς περιοπὴν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένου ἐπαγγέλματος.⁷⁷ Ὑφίστατο δὲ ἡ εἰρημένη πρᾶξις καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ὡς κυριῶδες ἐπάγγελμα, ἢ μᾶλλον ὡς μοναδικὸς πόρος ζωῆς, παρ' ὠρισμέναις πατριάϊς τῶν Βεδουίνων Ἀράβων⁷⁸ καὶ παρὰ τῇ ἰνδικῇ τοῦ Ζάκα Χάιλ φυλῆ.⁷⁹

ι') Ἡ οἰκιακὴ πειθαρχία (disciplina domestica), ἣτις θὰ ἐθεωρεῖτο τὴν σήμερον παρὰ παντὶ πεπολιτισμένῳ καὶ φιλελευθέρῳ ἔθνει ὡς κατ' ἐξοχὴν βάρβαρος καὶ ἀνελεύθερος θεσμός, ἀπετέλει οὐσιῶδες καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ πολιτικοῦ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης ὀργανισμοῦ· συνφδὰ ταύτῃ ὁ πατήρ εἶχε δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ [patria potestas (πατρικὴ ἐξουσία)],⁸⁰ ὁ δεσπότης ἐπὶ τοῦ δοῦλου αὐτοῦ (ὑπὸ τύπον ἐπεκτάσεως τῆς αὐ-

76. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μεταφρ. καὶ τόμ. σελ. 66.

77. Οὔτω, κατὰ τὸν αἰγυπτιακὸν νόμον, πᾶς βουλόμενος νὰ μετέρχηται τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὄφειλε νὰ καταγράφηται παρὰ τῷ ἄρχοντι, τῷ κρίνοντι τοὺς κλέπτας καὶ ν' ἀναφέρῃ παραχρῆμα, τὸ κλαπὲν εἰς ἐκεῖναν κατὰ τρόπον προφανῆ ὁμοίως δὲ οἱ ἀπολέσαντες ἔδει νὰ ποιῶνται πρὸς αὐτὸν ἀπογραφὴν ἐκάστου τῶν ἀπολεσθέντων, προσθέτοντες τὸν τόπον, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπώλεσαν αὐτὰ· κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον, ἀπάντων προχείρως ἀνευρισκομένων, ἔπρεπεν ὁ ἀπολέσας νὰ παρέχῃ τῷ κλέπτῃ τὸ τέταρτον τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος, ὅπως ἀνακτήσῃται αὐτὸ (Διόδ. Α', 80)· ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ αἰτιολογία τοῦ παραδόξου τούτου νόμου· «ἀδυνάτου γὰρ ὄντος τοῦ πάντας ἀποστῆσαι τῆς κλοπῆς, εἴθε πόρον ὁ νομοθέτης, δι' οὗ πᾶν τὸ ἀπωλόμενον σωθῆσεται, μικρῶν δεδομένων λύτρων» (αὐτόθι, Α', 80).

78. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. καὶ τόμ., μετάφρ. ὡς ἄνω, σελ. 59.

79. Κ. Λομπρ, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

80. Th. Mommsen, le droit pénal romain, trad. de l' allem. par Duquesne, tom. I, Paris 1907, p. 18 — 19. — V. Duruy,

τῆς πατρικῆς ἐξουσίας),⁸¹ ὁ πά τ ρ ω ν ἐπὶ τοῦ πελάτου αὐτοῦ (δυνάμει ὡσαύτως τῆς εἰρημένης πατρικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τύπον ἐπεκτάσεως αὐτῆς)⁸² καὶ ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς (pontifex maximus) ἐπὶ τῶν ἐστιαίων παρθένων (vestales) (patria potestas) διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογῆς)⁸³ τέλος δὲ ὁ σύζυγος εἶχεν ἀπόλυτον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῆς συζύγου [manus (συζυγικὴ ἐξουσία)].⁸⁴

Τούναντιον, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ δὴ τοῖς Ἀθηναίοις, ἡ πατρικὴ καὶ συζυγικὴ ἐξου-

Histoire des Romains, tom. I. Paris 1888 p 134 etc.— Fustel de Coulanges «La cité antique», septième éd., Paris 1878 p. 96—101.—A. du Boys. op. cit. p. 240—343.—Καὶ ὡς τρομερὰ παραδείγματα πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαίοις ἀναφέρονται ὅτι ὁ Σπούριος Κόσσιος, τοῖς ὑπατεύσας καὶ τοῖς τὸν ἀπέφυγον τῆς νίκης περιβληθεὶς, διατάγῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνηλεῶς ἐμαστιγώθη καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἐθανανώθη, διότι προσέτεινε τὸν καταμεριστὸν τῆς ἐθνικῆς γῆς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων, ὃ δὲ Φούλβιος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, συγκλητικὸν ὄντα, ἀπέκτεινε, ὡς αὐτομολήσαντα πρὸς τὴν πατρίαν τοῦ Καυλίνα, διότι παρὰ Ῥωμαίοις ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἐλύετο μόνον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν καὶ ἂν ἐξικνεῖτο καὶ ὅσονδήποτε μέγα ἀξίωμα καὶ ἂν κατελάμβανεν ὁ υἱὸς· μόνον δὲ τὰ νεογνά ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τοῦ νόμου, τοῦ πατρὸς μὴ δυναμένου νὰ θανατώσῃ αὐτὰ, ἐκτὸς ἂν ἦσαν ἀγενῆ καὶ ἄμορφα, τηρουμένων καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡσπερ ἐν Σπάρτῃ, ὠρισμένων ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης διατυπώσεων (περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα Α. Κρασσῶ Προμν. ἔργ. καὶ ἐκθ. § 207 καὶ τὰς πηγὰς εἰς ἃς ἀναφέρεται).

81. Th. Mommsen—J. Duquesne, op. et tom. cit., p. 18. V. Duruy, op., tom. et p. cit., p. 309.

82. V. Duruy, op., tom. et p. cit. — Fustel de Coulanges, op. cit., p. 309.

83. Th. Mommsen—J. Duquesne, op. et tom. cit. p. 19.

84. Th. Mommsen—J. Duquesne, op., tom. et p. cit. Fustel de Coulanges, op. et ed. cit., p. 102 —V. Duruy, op. tom et p. cit.—A. du Boys, op. cit., p. 243—245.

σία, καίπερ ὑφιστάμεναι, ἐλειτούργουν ὑπὸ ἀσυγκρίτως ἠπιωτέραν καὶ λογικωτέραν μορφήν,⁸⁵ παρὰ

85. Οὕτω, κατὰ τὸν ἀττικὸν νόμον, ὁ νεαρός Ἀθηναῖος, εἰκοσαετῆς γιγνόμενος, ἐνεγράφετο εἰς τὴν φατρίαν, ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς ἐποιεῖτο τὸ πρῶτον βῆμα αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄστυ, ἐχειραφετεῖτο, καὶ ἀπὸ τῆς πάσης ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας. Ἡδύνατο δὲ τότε νὰ νυμφευθῇ, καὶ νὰ καταστῇ καὶ οὗτος ἀρχηγὸς οἰκογενείας ἐκ περιτροπῆς (A. du Boys, op. cit., p. 242—243)· ἐπίσης, κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον, ὁ σύζυγος ἦτο προστάτης καὶ οὐχὶ κύριος τῆς συζύγου, δυναμένης, μεταξὺ ἄλλων, νὰ καταγγέλλῃ τὸν σύζυγον ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, παρ' οἷς ἐτύγγανεν ἴσης δικαιοσύνης καὶ πλήρους ἀμεροληψίας (Id., op. cit., p. 243—245)· δὲν εἶχε δὲ ὁ σύζυγος ἐπ' αὐτῆς ἀπόλυτον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου, ὥσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ μόνον, ὅταν συνελάμβανεν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην, ἠδύνατο, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ οὐχὶ βραδύτερον, νὰ φονεύῃ ταύτην καὶ τὸν συνεργὸν αὐτῆς. Οὕτως ἀνάγνωθι· α' «ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ,τι ἂν βούληται ποιῆσαι» [Νόμος Δράκοντος (Πλουτάρχ. Σόλων γγ')] καὶ β' «ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ ἐν ἔργῳ ἄρθρα ἐν ἀρθροῖσι ἔχοντα, ὅ,τι ἂν βούληται ποιῆσαι» [Νόμος 26 λανος (Λυσ. ὑπὲρ τ. Ἐρατοσθ. φόν. 30—34 §. 26, ἐνθα ἀναγιγνωσκόμεν· «οὐκ ἐγὼ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος»)]. Διὰ τοῦ νόμου τούτου αὐτοῦ ὁ Σόλων ἐπεδιώρθωσεν ὅπωςδῆποτε τὸν προμημονευθέντα νόμον τοῦ Δράκοντος, ὑποχρεώσας τὸν περιυβρισθέντα νὰ ποιῆται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδικίας, μόνον ὅταν συνελάμβανεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχὸν τελοῦντα τὴν πράξιν, ὅπερ ἦτο πάνυ δυσχερές. Ἡ γυνή, ἡ ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανομένη ὡς μοιχαλὶς, ὑπεβάλλετο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, ἀπαγορευομένου εἰς αὐτὴν νὰ στολιζήται καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς μέρη, ὅπου παρίσταντο αἱ ἄλλαι τίμαι γυναικῆς καὶ πᾶς ὁ ἀπαντῶν αὐτῇ ἐκεῖ ἠδύνατο νὰ σχίξῃ τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς, νὰ ῥίπτῃ τὸν στολισμὸν τῆς καὶ νὰ δέξῃ ἐπὶ ταύτην, προσέχων μόνον μὴ τυχὸν ἤθελε φονεύσει ἢ ἀκρωτηριάσει αὐτὴν (Δισχίν. κ. Τιμάρχ. 36.—Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 1367, 1373)· μέλος δὲ σύζυγος ἄφειλε νὰ διαξενυχθῇ πάσαντα, ἐπὶ ποινῇ ἀτιμίας, τὴν μοιχευθεῖσαν σύζυγον αὐτοῦ (Δημοσθ. κ. Νεαίρ. ἐνθ' ἀνωτ.). Ὅρα συνηγορίαν φόνου μοιχῶν ἀτιμωρηθεῖ ἐν Λυσ. ὑπὲρ τ. Ἐρατ. φόν., 47—49 καὶ ἐν Ξενοφ. Ἰέρ. Γ'. 3—5 Ἐπίσης περὶ μοιχείας παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις ὄρα : Diction. des antiq. grec. et rom., t. I, Paris 1877, p. 85 καὶ πρὸ παντὸς ὄρα ἐν

δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ νόμος, εἰ καὶ οὐδένα τύπον πατρικῆς ἐξουσίας, προσόμοιον τῷ προμνημονευθέντι ἀπηνεῖ ῥωμαϊκῷ, οὐδὲ πόρρωθεν ἀνεγνώριζε, καθιέρου οὐχ ἦττον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔτι χρόνοις παρὰ Σίνας, καταπληκτικὴν ἀνισότητά σχεσέων μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων — ἀνισότητά ἐρειδομένην ἐπὶ ὑπερτέρων ἠθικῶν ἀρχῶν — δεικνύμενος ἄγαν μὲν ἐπιεικῆς ἐν τῇ καθόλου πολιτείᾳ τῶν πρώτων πρὸς τὰ δεύτερα,⁸⁶ ὑπερμέτρως δ' αὐστηρὸς ἐν τῇ τῶν δευτέρων πρὸς τοὺς

ἐκτάσει περὶ μοιχείας ἐν τῷ ἀρχ. ἀπ. δικαίῳ : Lips. op. cit., 429 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν. — Ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης ὁ πατήρ ἦν ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἤσκει μὲν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τέκνων, τῆς περιουσίας καὶ τῆς διακομῆς αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα ἡ πατρικὴ καὶ συζυγικὴ ἐξουσία, ἡσχοῦντο κτηνωδῶς, ὡς προεῖρηται. Ἡ γυνὴ ἦτο ἐν Κρήτῃ συντεροφος τοῦ ἀνδρός καὶ οὐχὶ δούλη ὑπακούουσα αὐτοῦ, διτήρει δὲ τὴν ἐπὶ τῆς ἀπομικῆς αὐτῆς περιουσίας κυριότητα, τοῦ ἀνδρός ἔχοντος τὴν διαχείρισιν αὐτῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ δικαίωμα ὑποθηκεύσεως. Ἐπίσης ὁ υἱὸς ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀπομικὴν περιουσίαν, εἴτε ἐξ ἰδίου καμάτου, εἴτε ἐκ κληρονομίας, ἐν ὅσῳ ὅμως ἦν ἀνήλικος εἶχε τὴν διαχείρισιν καὶ ταύτης ὁ πατήρ. Περὶ ποινῆς τῆς μοιχαλίδος οὐδὲν ἀναφέρει ὁ νόμος τῆς Γόρτυνος καὶ τοῦτο ἀφείλεται ἴσως εἰς τὰ παρὰ Δωριεῦσι κρατοῦντα, καθ' ἃ εἰς τὴν γυναῖκα ἐδίδετο ἀπόλυτος ἐλευθερία εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς, χάριν τῆς παιδοποιίας, ὡς παρακατιόντες θεῶ ἴδωμεν. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν τιμωρίαν τοῦ μοιχοῦ, πωλουμένου δημοσίᾳ καὶ ἀποκλειομένου τῶν κοινῶν. (Α. Μομφερρ. *προμν. ἔργ.*, σελ. 14, 18, 20). Τὴν σήμερον ἡ μοιχεία εἶναι παρ' ἡμῖν πλημμέλημα, τιμωρομένη μόνον κατ' αἵτησιν καὶ καταμήνυσιν τοῦ ὑβρισθέντος (ἄρθρ. ἡμ. ποιν. νόμ. 286). —

86. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις οἱ παιδοκτόνοι γονεῖς κατεδικάζοντο νὰ βαστάζωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν ἀδιακόπως ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια, διότι ἐθεωρήθη ἄδικον ν' ἀποστερῶσι τῆς ζωῆς τοὺς δόντας ταύτην εἰς τὰ τέκνα, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας ἐκράτησε παρὰ τῷ νομοθέτῃ ἡ δόξα, ὅτι διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἠθικῆς βασάνου ἐπιζομένης λύπης καὶ μετανοίας ἠδύναντο κάλλιον ν' ἀποσοβῶνται τοιαῦτα πράξεις ἐν τῷ μέλλοντι (Διόδ.

πρώτους.⁸⁷ ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς γυναικός, ταῦτα φαίνεται ὅτι ἦσαν ἠπίως καὶ φιλανθρωπῶς ἐρρυθμισμένα παρὰ τοῖς δυοῖν τούτοις ἔθνεσιν.⁸⁸ ἐν τέλει παρατηροῦμεν, ὅτι

Α', 77).— Περὶ Ἰουδαίων προκειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ μωσαϊκὸς νόμος οὐδὲν περὶ τῶν παιδοκτόνων γονέων ἐπάγεται ἴσως ἐθανατοῦντο καὶ οὗτοι ὡς κοινοὶ φονεῖς, συνφθὰ τῷ ἔδαφίῳ 12 τοῦ κεφαλαίου ΚΑ' τῆς Ἐξόδου, καθ' ὃ «Ἐάν τις πατάξῃ τινὰ καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω».— Παρὰ τοῖς Σίναις τέλος «εἰ πατήρ, ἢ μήτηρ, ἢ πάππος ἢ μάμμη πρὸς πατρός τιμωρεῖ ἐπὶ ἀνυπακοῇ τέκνα ἢ ἐγγόνους, κατὰ τρόπον μὴ ὄντα ἐν χρήσει, καὶ διὰ τοιαύτης αὐστηρότητος ὥστε νὰ ἐπέλθῃ φόνος, τιμωρεῖται δι' ἑκατὸν ῥαβδισμῶν, εἰ δὲ ὑπῆρξεν ἡ πρόθεσις τοῦ φόνου, ἢ τιμωρὰ αὐτῶν ἔσται ἐξήκοντα ῥαβδισμοῖκα ἐνιαύσιος ἐξορία» («Ta—Tsing—Leu—Leé» ou «Les lois fondamentales du code pénal de la Chine», traduction en français par F. Remouard de Sainte—Croix, Paris 1812, tome second, p. 142).

87. Εἰς τοὺς πατροκτόνους καὶ μητροκτόνους ἰδιαίονσα ἐπεβάλλετο ἐν Αἰγύπτῳ θανατικὴ ποινὴ. Οὕτω, τῶν δακτυλῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν κατεπινομένων, κατεκαίοντο εἴτα οἱ εἰρημένοι, ζῶντες, ἐπ' ἀκανθῶν διὰ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὸ μέγιστον τῶν παρ' ἀνθρώποις ἐγκλημάτων ἐλογίζετο ἢ τῆς ζωῆς ἀφαίρεσις ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς οἱ δράσται τὴν ἑαυτῶν ὀφείλουσι (Διόδ. Α', 77).— Παρ' Ἰουδαίους οὐ μόνον «ὃς τύπτει πατέρα ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω» (Ἐξοδος, ΚΑ', 15), ἀλλὰ καὶ «ὃ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα αὐτοῦ τελευτήσῃ θανάτῳ» (Ἐξοδος, ΚΑ', 16).— Παρὰ Σίνας δὲ «ὃ τύπτων τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὸν πρὸς πατρός πάππον καὶ μάμμη, ὡς καὶ πᾶσα γυνὴ τύπτουσα τὸν πατέρα, τὴν μητέρα ἢ τὸν πρὸς πατρός πάππον καὶ μάμμην συζύγου αὐτῆς τιμωρεῖται διὰ κατατομήσεως φονεῶν δέ τις τῶν ἀνωτέρω ἐν τῶν τελευταίων προσώπων, θανατοῦται διὰ βραδείας καὶ ὀδυνηρᾶς βασάνου («Ta Tsing Leu» «Lée ou les lois fondamentales du code pénal de la Chine», traduction en français par F. Remouard de Sainte Croix, Paris, 1812, tome second, p. 141).

88. Οὕτως, ἐν οὐδενὶ κειμένῳ, πραγματευομένῳ περὶ τῆς νομοθεσίας τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, βλέπομεν παρεχόμενον εἰς τὸν σύζυγον, ἐπ' οἰφδῆποτε λόγῳ καὶ ἐν οἰφδῆποτε περιπτώσει, τὸ

παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις⁸⁹ αἱ σχέσεις πολι-
του καὶ μετοίκου, αἱ γεννώμεναι δυνάμει τῆς
ὑπὸ τοῦ πρώτου παρεχομένη τῷ δευτέρῳ προστα-
σίας, καὶ ἀποτελέσασαι θεσμόν παρεμφερῆ πρὸς τὸν
προμνημονευθέντα παρὰ Ῥωμαίοις, τὸν διέποντα τὰς

δικαίωμα θανατώσεως τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐπίσης, ὅσον ἀφορᾷ
εἰς τοὺς Ἰουδαίους. οὐδαμῶς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν Γρα-
φῶν ἐν γένει ἀπαντᾷ τοιοῦτον τοῦ συζύγου δικαίωμα.

89. Παρ' αὐτοῖς αἱ ἐκ μέρους τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς,
οὐ μόνον βιαιοπραγαί, ἀλλὰ καὶ ὕβρεις καὶ ἄρνησις πρὸς δια-
τροφήν αὐτῶν, ὅτε τὰ τέκνα ἠυπόρουν καὶ ὁ μὴ ἐνταφιασμός τῶν
γονέων ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ ἡ ἐν γένει εἰς τοὺς πρώτους, θνήσκον-
τας, μὴ ἀπόδοσις τῶν νενομισμένων τιμῶν ὑπὸ τῶν τελευταίων,
περιλαμβάνοντο ὑπὸ τὸν νομικὸν ὅρον «*κάκωσις*» (ὑπὸ τὸν
αὐτὸν ὅρον περιλαμβάνοντο καὶ ἡ κακάμεταχειρίσις τῶν γυναικῶν
ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν ἀνδρῶν, ἡ καταπάτησις τῶν δικαιωμάτων γυναι-
κός ἢ κόρης ἐπικλήρου ὑπὸ τοῦ ἀνόσου ἀδελφῆ ἢ τῶν ἐπιτρόπων
τῶν ὀφειλόντων γὰρ νυμφεύσασιν αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους καὶ
τέλος ἢ πρὸς ὄφρανον ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων βλάβη, διὰ κά-
κῆς καὶ μὴ ἐντίμου διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν). Οἱ ἐπὶ
κακῶσει κατηγορούμενοι ἠδύναντο νὰ εἰσαγγελθῶσιν εἰς τὸν δῆ-
μον, ἵνα δικασθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, ἢ κατ' ἐντολήν αὐτοῦ, ἡ δὲ τῶν
γονέων *κάκωσις*, ἀποδειχθεῖσα, ἐπέφερεν *ἀτιμίαν*. (Ὁρ. Νόμ.
Σόλ. π. Διογ. Λαέρτ. Α', 55. — Λυσ. κ. Ἀγοράτ. 91. — Ἀνδοκ.
Μυστ. 36. — Ἀριστοφ. Ὀρν. 757, 1356. Σουῖδ. ἐν λ. Πελασγι-
κὸς νόμος πρὸ βλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 55, 3. — Ξενοφ. Ἀπομν.
Β', 2, 13). Δὲν ἐχρησίμευε δὲ ὡς ἀπολογία εἰς τὰ τέκνα ὅτι
προσηνέχθησαν κακῶς εἰς ταῦτα οἱ γονεῖς. Ἐν ὅμως τὰ τέκνα
ἦσαν νόθα δὲν ἠδύναντο νὰ καταδιωχθῶσιν ἐπὶ *κακῶσει*, μὴ ὄντα
ὑπόχρεα, κατὰ τὴν σολώνειον νομοθεσίαν, εἰς τὸ γηροκομεῖν ἐν
τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸν πατέρα (ἄρα μόνον τὴν μητέρα, ἀνεξαφ-
τήτως τοῦ ἠθικοῦ ποιοῦ αὐτῆς). Ἐθέσπισε δὲ τοῦτο ὁ Σόλων,
ὅτε φρονῶν, ὅτι ὁ κατὰ τὸν γάμον τὰ κατὰ παραβλέπων ἦθη,
ἔλαβε προφανῶς γυναῖκα πρὸς ἡδονὴν καὶ οὐχὶ πρὸς ἀπόκτησιν
τέκνων καὶ ἐπομένως ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος ν' ἀπαιτῆ τι
παρὰ τῶν τέκνων του, ἀφοῦ καὶ αὐτὴν τὴν γέννησιν ὡς οὐκ ὀφείδης
εἰς ταῦτα ἐπέβαλε (Πλουτάρχου Σόλων. ΚΒ'). Ἐπίσης κατὰ τοὺς
νόμους τοῦ Σόλωνος, ὁ υἱὸς δὲν ἦτο ὑπόχρεος νὰ γηροκομῆ τὸν
πατέρα, τὸν μὴ διδάξαντα αὐτὸν τέχνην τινα (Πλουτάρχ. ἐνθ'

μεταξὺ πατρωνος καὶ πελάτου σχέσεις, ἦσαν ὀργανωμένοι ὁμοίως κατὰ τρόπον τελείως ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν προότητα τῶν ἀθηναϊκῶν ἡθῶν.⁹⁰

ια) Ἡ εἰς δουλείαν ὑπαγωγή τοῦ ὀφειλέ-

ἀνωτέρω) καὶ ἐπομένως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, δὲν ἠδύνατο νὰ καταδιωχθῇ ἐπὶ κακώσει. Αἱ περὶ κακώσεως δίκαι διεξήγοντο ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος ἐπωνύμου (Δημοσθ. κ. Μακαρτ. 1069. Πολυδ. Η', 89). Περὶ κακώσεως ὄρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit.· σελ. 59, 79, 343—4 καὶ 351 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν ἐπίσης ὄρα: Fragn. Aristot. 381, 1541β. 8, 15 — Καὶ σήμερον ἡ κ α κ ω σ ι ε γονέων, προβλεπομένη παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν περὶ τραυμάτων καὶ βλαβῶν ἄρθρων τοῦ ἡμ. ποιν. νόμου, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίπτωσιν (ἄρθρ. 313).

Ἐνταῦθα ὀφείλωμεν νὰ ἐξασώμεν τὸν ἥπιον καὶ ἐποικοδομητικὸν χαρακτήρα τῆς ποινῆς ἐν τῷ αἰτικῷ δικαίῳ, ὅστις καθίσταται πρόδηλος ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἐπὶ ταιούτης κατ' ἐξοχὴν ἀσεβοῦς πράξεως, δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἐγκληματοῦντα ἡ ἐσχάτη τῶν ποινῶν καὶ δὴ μετὰ φοικτικῶν βασάνων, ὡσπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἐν τῷ θεματι τούτῳ (ὄρ. προηγ. σημ. 87), ἀλλ' ὁ ἠθικὸς ἢ πολιτικὸς καὶ μόνον τοῦ ἐκτροπομένου θάνατος, ὡς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν αἰμίαν, ἧς τὰς περιπτώσεις ὁ Αἰσχίνης λεπτομερῶς ἀπειριθμεῖ (Κ. Τιμάρχ. 44, 46) καὶ τοῦτο διότι «καὶ ἐνταῦθα ἀναλάμπει τὸ καλλιφρογῆς φῶς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ προβαίνει εἰς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς ποινῆς, τοῦτέστι τῆς θεραπείας τοῦ ἀδικούντος ἀπὸ τῆς νόσου τῆς ἀδικίας», κατὰ τὴν πάνυ γλαφυρὰν καὶ εὖστοχον ἔκφρασιν τοῦ διακεκριμένου φιλολόγου καὶ νομομαθοῦς κ. Ν. Φυραντάτου ἐν τῇ ἐξόχῳ μελέτῃ αὐτοῦ τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ τελεία διαμόρφωσις τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς καὶ τῆς προσηκούσης ἐκτίσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀρχ. Ἑλλ. Ποιν. δικαίῳ» σελ. 87, μελέτῃ προσενεγκούσῃ ἰδιαιτέραν ὑψηροσίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην, διὰ τῆς πρωτοτύπου καὶ ὀριστικῆς τοῦ ζητήματος τοῦ ἀναπτύξεως.

90 «Μέτοικος ἐστίν, ὁπόταν τις, ἀπὸ ξένης ἐλθὼν, ἐνοικῇ τῇ πόλει, τέλος τελῶν εἰς ἀποιεταγμένας τινὰς χρείας τῆς πόλεως. Ἔως μὲν οὖν ποσῶν ἡμερῶν παρεπίδημος καλεῖται καὶ ἀτελής ἐστίν, ἐὰν δε ὑπερβῇ τὸν ὀρισμένον χρόνον, μέτοικος ᾗθη γίνεται καὶ οὐκέτι ἀτελής.» [Ἀριστοφ. Βυζ. λ έ ξ ε ι ε fr: 38 Ν.

του, τοῦ καθυστεροῦντος τὸ πρὸς τὸν δανειστὴν χρέος αὐτοῦ, τοῦ τελευταίου δυναμένου νὰ πωλήσῃ δίκην ἀνδραπόδου αὐτόν, ὡς καὶ τοῦ μὴ προσερχομένου εἰς ἐκτέλεσιν τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ ὑπηρεσίας, καὶ τέλος ὁ κατατεμαχισμὸς τοῦ πρόειρημένου ὀφειλέτου, τοῦ μὴ ἐκτίνοντος τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ, εἰς μέρη ἰσάριθμα πρὸς τοὺς δανειστάς, εἰ προύκειντο πλείονες, ἅπερ θὰ διήγειρον σήμερον αὐτόχρομα τῆτ φρίκην παντὸς πεπολιτισμένου ὄντος, ἴσχυον παρὰ Ῥωμαίους, τύποι φυσικώτατοι καὶ νομιμώτατοι λογιζόμενοι, ἀναγεγραμμένοι ἐν πάσῃ ἐπισημότητι ἐν τῇ περιφανεῖ Δωδεκαδέλτῳ (Duodecim Tabulae).⁹¹

2ον. Πράξεις θεωρούμεναι τὴν σήμερον ἐγκληματικάι ὑπὸ παντὸς ἔθνους προσηγμένου καὶ ἐρειδόμενου ἐπὶ ἠθικῶν βάσεων, δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε

⁹⁰ Ὅρα ἐπίσης περὶ μετοίκων ἐν ἐπιτάσει Lips. op. cit. σελ. 65, 378, 408, 791—2 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν προσβλ. Γιλβ.-N, Γ: Πολίτ. προμν. ἔργ. καὶ τόμ. σελ. 218.—Περὶ μετοίκων θὰ ὁμιλήσωμεν παρακατιόντες, ἐνδιατρίβοντες εἰς τινὰς λεπτομερείας, ἀναφερομένας εἰς τὰ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν.

91. N. Δημαρᾶ, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμ. δικαίου, ἐκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1896, § 252, Fustel de Coulanges, op. et éd. cit., p. 75—Rudoef Sohm, Institutionen, Geschichte und System des romischen Rechts, siebente erweiterte Auflage, Leipzig 1898 § 11.—N Σαριπόλου προμν. ἔργ. καὶ τόμ. § συζ'. — Παρεμφερὴς θεσμὸς πρὸς τὸν πρωτοφανῶς ἀπάνθρωπον τοῦτον ῥωμαϊκὸν ὑφίστατο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, χρησιμεύσας πιθανῶς ὡς πρὸς τὸν ῥωμαϊκῷ [δεδομένου ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ νομοθεσία τῆς Δωδεκαδέλτου ἐλήφθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς αἰτικῆς νομοθεσίας, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι διετυπώθη ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἰταμὸν καὶ ἀτεγκτον χαρακτῆρα τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ (N. Σαριπόλου προμν. ἔργ., τόμ. καὶ παράγρ.)] Συνφθὰ τῷ εἰρημένῳ αἰτικῷ θεσμῷ παρείχοντο «δάνεια ἐπὶ σώμασι», τ. ἔ. ὁ δανειστὴς ἐλάμβανεν ὡς ὑποθήκην τὸ σῶμα τοῦ ὀφειλέτου, *δυναμένος νὰ καταστήσῃ αὐτὸν δούλον, ἐν*

τοιαῦται, ὅφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις τελούμεναι φέρ' εἰπεῖν.

α') Παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέποντο, χάριν τῆς τεκνοποιίας, σχέσεις, ἀποτελοῦσαι ὕβριν πρὸς τὴν ἰερότητα τοῦ γάμου καὶ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τῆς οἰκογενείας, καίριον δὲ πλήγμα κατὰ τῶν κοινοικῶν ἡθῶν, σχέσεις ἐμφανίζουσαι μίαν τῶν ἐπαισχυντοτέρων τῆς μοιχείας μορφῶν⁹². Ὑπὸ τὸ αὐτὸ

περιπτώσει μὴ ἐκτίσεως τῆς ὀφειλῆς αὐτοῦ. Τοῦτο κατήγγησεν ὁ Σόλων διὰ τοῦ νόμου τοῦ κληθέντος «σεισάχθεια» ἢτοι «ἀπόσεις» τοῦ ἄχθους, ἀκυρώσας ἀπάσας τὰς ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους γενομένας συναλλαγὰς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ἐκ τοιαύτης αἰτίας εἰς δουλείαν περιελθόντας τὴν ἐλευθερίαν ἀποδοῦς (Πλουτάρχου Σόλων, Ις'. — Κ. Παπαρηγοπούλου — Π. Καρολίδου Ἱστορ. τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ἐν Ἀθήναις 1925, Τόμ. Α'. σελ. 250 κ. ἐπ. — Σ. Π. Λαμπρού, *πρωιν. ἔργ. καὶ τόμ.*, σελ. 187 καὶ ἐπ.). — Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ βασιλεὺς Ἄσυχις [κατὰ Διόδωρον (Α', 94. 3) Σάσυχις, ὁ Ἄσος — οὗ τῶν Αἰγυπτίων, (ἔγκ. Δραγδ., ἀρθ. Αἰγυπτίαι καὶ Ἀσυχίς)] εἶχε θεσπίσει νόμον, καθ' ὃν, ὁ βουλομένος, νὰ δάνεισθῇ χρήματα, παρείχε τῷ πιστωτῇ ὡς ἐνεχύρον τὸ λείψανον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς θήκης, ἐνθα τοῦτο περιείχετο· ἐν περιπτώσει δὲ μὴ ἐκτίσεως τῆς ὀφειλῆς, πρὸς τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ τιμαλφοῦς τούτου ἐνεχύρου, ἀπέβαλλον, αὐτὸς τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα νὰ ταφῶσι, θνήσκοντες, ἐντὸς τοῦ πατρῶου μνημείου (Ἡρόδ. Β'. 136).

92. Οὕτως ἐπιτρέπετο εἰς γηραιὸν σύζυγον νεαρᾶς γυναικός, ἂν ἔτρεφεν αὐτὴ ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην πρὸς νέον τινὰ καλὸν καγαθόν, νὰ φέρῃ τὸν τελευταῖον πρὸς αὐτὴν καὶ τεκνοποιούσης ταύτης μετ' ἐκείνου, νὰ οἰκειοποιῆται ὁ πορῆλιξ σύζυγος τὸ τεχθὲν ἐτέρωθεν ἐπιτρέπετο καὶ εἰς χρηστοθήη ἄνδρα, εἰ ἐθαύμαζε γυναῖκα τινὰ σώφρονα καὶ εὐτεκνον, νὰ πείθῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς, ὅπως παραχωρῇ αὐτῷ ταύτην, ἵνα γεννηθῶσιν ἐξ αὐτῆς παῖδες ὡς εἰς καλλίκαρπον χώραν φυτευθέντες, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς (!!!) [Ἦρα περὶ τούτων Πλουτάρχ. *Δυκοῦργ.*, ΙΕ']. — Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Σόλων, Κ') ἐπιτρέπετο, φαίνεται, ἡ μοιχεία καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐν τινι περιπτώσει· Οὕτως, ὅταν ἐπικληρὸς τις ἀπῆρτετο εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ ἐγγυτέρου συγγενοῦς αὐτῆς, ἦν δὲ οὗτος ἀνίκανος, ἠδύνατο νὰ συνάψῃ ἀτιμωρητὴ σχέσεις μετ' ἐκείνου τῶν συγγενῶν τοῦ τοιοῦτου

περίπου πνεῦμα ὑφίστατο ἢ μοιχεία καὶ παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς,⁹³ ὑπὸ τύπον δὲ τιμῆς πρὸς τοὺς ξενιζομένους ἐξηκολούθει ὑφισταμένη ἐν Εὐρώπῃ, ὑπερμεσοῦντος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, παρὰ τοῖς Λάπωνι.⁹⁴ ἑτέρωθεν, ὑπὸ θρησκευτικὸν τύπον, ὑπῆρχεν ἡ πορνεία παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις,⁹⁵ ὡς καὶ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις,⁹⁶ τοῖς ἀρχαίοις Ἀρμε-

αὐτῆς συζύγου, ὅστις θὰ ἐτύγγανε τῆς ἀρεσκείας αὐτῆς ἐν τούτοις ὁ πρὸ τοῦ Πλουτάρχου βίβσας Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, λέγων ὅτι οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐπέτρεπον τὴν μοιχείαν, προστίθῃσιν, ὅτι τὸ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἰσχύον σύστημα, ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς νόμους τοὺς ἰσχύοντας παρ' ἅπασιν τοῖς ἄλλοις λαοῖς (Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. Α', 10), ἄρα καὶ παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ, παρ' ᾧ ἄλλως τὰ ἦθη ἦσαν λίαν αὐστηρά ἴσως, ὡς ὀρθῶς παρετήρησαν τινὲς [Wachsmuth, Hellen. Altertum, § 103, 120], πρόκειται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Πλουτάρχου σύγχυσις μεταξὺ ἀθηναϊκῶν καὶ σπασιατικῶν θεσμῶν. (Πρβλ. σημ. 85, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν Γόρτυνι τῆς Κοῆτης περὶ μοιχαλίδων τὸ πάλαι κρατοῦντα.)

93. Παρὰ τούτοις ἢ εἰς τὸν οἶκον πατρικίου εἰσερχομένη διὰ τοῦ γάμου γυνὴ ἦν ἐπιπλον, εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἀνῆκον, τὸ δ' ἔθιμον τῆς χώρας ἐπέτρεπεν αὐτῇ προσέτι τὴν πρόσληψιν ἐραστοῦ, οὐδὲν ἄλλο παρὰ τούτης ἀξιοῦν, ἢ ν' ἀποικτᾶ τέκνα καὶ νὰ ἔχη ἰσχὴν καὶ ἐπιτροπὴν (P. Larousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 523).

94. Οὕτως εἴθιστο ἐκεῖ, ὅπως ὁ σύζυγος προσφέρει τὴν ἰδίαν γυναῖκα πρὸς ἀσέλγειαν τῷ ξένῳ αὐτοῦ, ἢ δὲ πρὸς τοῦτο ἄρνησις τοῦ τελευταίου ὡς ἢ μᾶλλον ἀνοίκειος συμπεριφορὰ ἐλογίζετο (P. Larousse, op., tom. et p. cit.)

95. Οὕτω κατὰ τὸν Στράβωνα, «ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, τῷ Διί, ὃν μάλιστα τιμῶσιν, εὐειδεστάτη καὶ γένους λαμπροτάτου παρθένος ἱερᾶται, ἃς καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες παλλάδας· αὕτη δὲ καὶ παλλακεύει καὶ σύνεστιν οἷς βούλεται, μέχρις ἂν ἡ φυσικὴ γένηται κάθαρσις τοῦ σώματος· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν δίδονται πρὸς ἄνδρα πρὶν δὲ δοθῆναι, πένθος αὐτῆς ἄγεται μετὰ τὸν τῆς παλλακείας καιρόν». (Στράβ ΙΖ', 1. 46).

96. Παρ' αὐτοῖς, εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς Μυλίτιης ἢ Βήλιτιος, ἀνῆκε τὸ αἰσχιστον ἐκεῖνο καθ' Ἡρόδοτον εἶδος τῆς πορνείας· Οὕτω πᾶσα ἐγχωρία γυνὴ ὄφειλεν, ἀπαξ ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς,

νίοις,⁹⁷ καὶ τοῖς Λυδοῖς,⁹⁸ ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων παρὰ τοῖς Κυπρίοις⁹⁹ καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις δ' ἔτι εἶχεν ἢ πρᾶξις αὕτη ὑπὸ τοιοῦτον τύπον εἰσαχθῆ.¹⁰⁰

β') Παρ' Ἰνδοῖς ἡ παιδοκτονία ἦν θεμιτὴ ὡς θρησκευτικὸν ἔθιμον,¹⁰¹ παρὰ Σίναϊς δὲ καὶ Ἰάπωνιν ἐτύγγανε μέσον τεχνητῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ¹⁰²· παρὰ Λακεδαιμονίοις δὲ τὰ βρέφη τὰ

καθημένη ἐν τῷ ναῷ τῆς Μυλήτης, νὰ συμμιγνύηται πρὸς τινα ξένον, ὅστις ἤθελε τυχὸν ἐκλέξει αὐτήν, ῥίπτων ἀργύριον καὶ λέγων «ἐπικαλῶ σοι τὴν θεὰν Μύλιτταν». Ἡ δὲ κατέθετε τὸ διδόμενον ἀργύριον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ καὶ συμμιγνυομένη αὐτῷ ἔξω τοῦ ἱεροῦ, ἀπηλλάσσετο διὰ παντὸς τῶν τοιούτων καθηκόντων, ἀπερχομένη οἴκαδε καὶ οὐδαμῶς πλέον ἐνδίδουσα κατ'εὐθερίαν εἰς τὴν εἰρημένην πρᾶξιν, ὅσονδ' ἴποτε μέγα τί καὶ ἂν τῇ προσεφέρετο. Καὶ οἱ μὲν εὐεϊδεῖς ἀπηλλάσσοντο ταχέως, αἱ δὲ δυσεϊδεῖς παρέμενον ἐπὶ πολὺ, ἀδυνατοῦσαι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν νόμον· πολλὰ μάλιστα παρέμενον καὶ μέχρι τριῶν καὶ τεσσάρων ἔτων (Ἠρόδ. Α', 199· βλ. ἐπίσης Π. Καροῦ, *Παγκ. Ιστ.*, τόμ. Β', σελ. 207).

97. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 38.

98. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 35 καὶ 38.

99. Ἠρόδ. Α', 199.

100. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ.* σελ. 68· ἀναμφιβόλως τοῦτο συνέβαινε, ὅσάκις ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς, ἐπιλανθανόμενος τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐξέκλινε πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων καὶ δὴ τῆς βδελυγᾶς καὶ ἀχολάστου Ἀσιάρτης, περὶ ἧς ὄρα: *Κριτῶν Β'*, 13.—*Α'* ἢ *Γ'* *Βασιλειῶν, ΙΑ'*, 5 καὶ 33 καὶ *Β'* ἢ *Δ'* *Βασιλειῶν, ΚΓ'*, 13.

101. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 43.

102. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 43—44· οὐχ ἦτιον ὑπῆξαν καὶ οἱ ὑπεραμυνθέντες τῶν Σινῶν ὡς πρὸς τὴν προσαφθεῖσαν αὐτοῖς μομφὴν τῆς παιδοκτονίας, θεωρήσαντες αὐτὴν παρασιταθῆσαν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον, καὶ πᾶν ἄλλο ἢ ἀνεκτὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. παραδ' ἄχθέντες δὲ μόνον τὰς σποραδικὰς περιπτώσεις αὐτῆς ἐν τῷ ἀχανεῖ κράτει ὡς μονομερῆ γεγονότα, συνιστάμενας εἰς τὴν ὑπὸ οἰκογενειῶν, εἰς ἐσχάτην ἐνδειαν καὶ ἀθλιότητα περιελθουσῶν. ἐγκαταλείψιν τῶν τέκνων αὐτῶν ἀναφέρουσι δὲ οὗτοι φιλάνθρωποιτίτους θεομοῦ. τοῦ κράτους ὑπὲρ τῆς περιθάλψεως τῶν ἐγκαταλελειμμένων παιδιῶν· ὑπὸ

γεννώμενα ασθενικὰ καὶ ἄμορφα ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς ἀποθέτας.¹⁰³ τέλος, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἄραβιν, ἐπετρέπετο εἰδικῶς ὁ φόνος τῶν νεογεννήτων θηλέων, ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τοῦ λιμοῦ.¹⁰⁴

γ) Παρὰ τοῖς παλαιοῖς Σουλτάνοις τῆς Τουρκίας ἔργον ὑψίστης πολιτικῆς συνέσεως ἐκρίνετο, καὶ εἰς ἀληθῆς κυβερνητικὸν ἀξίωμα εἶχεν ἀναχθῆ ὁ ὑπὸ τούτων, ἅμα τῇ ἀναρρήσει, φόνος τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, πρὸς ἀνενόχλητον ἐπὶ τοῦ θρόνου διαμονήν, καθιερωθεὶς καὶ διὰ νόμου ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου.¹⁰⁵

τὸ πνεῦμα τοῦτο δεῖα : P Laronsse, op. cit., tome quatrième, p. 128. — La Grande Encyclopédie, tom. 20 ième, Paris, p. 177. ὑπὸ τὸ αὐτὸ περίπου εὐμενὲς πνεῦμα ἀποφαίνεται περὶ τοῦ εἰρημένου σινικοῦ ἔθιμον ὁ F. Renouard de Sainte—Croix, ἐπαγόμενος τάδε : Ἡ παιδοκτονία ἐδεδωρήθη ἐν παντὶ κατῶ ἐγγύημα θαυμάσιον παρὰ τοῖς Σίναϊς ἀπαντῶν τὸ ἐγκλημα τοῦτο, ἂν ὑφίσταται εἰσὲν τὴν σήμερον παρ' αὐτοῖς, δὲν διαπράττεται πλέον σχεδὸν ἢ ὑπὸ τῶν ἐν ἀπογνώσει πενήτων ἢ ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν τὸ παιδίον γεννᾶται ἐλαττωματικὸν τὴν διάπλασιν, ὅπερ λογίζεται παρὰ τοῖς Σίναϊς ὡς δυνάμενον νὰ καταστήσῃ τὸν βίον ἄχθος ἀφόρητον. Ἐὰ ἠδυνάμεθα νὰ θέσωμεν τοὺς Σίνας, ὡς πρὸς τὸ βάρβαρον τοῦτο ἔθιμον, ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὴν σκληρότητα τῶν πατέρων παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν παρομοίσι περιπτώσεσι μεταγγιζόμενα ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀναμφισβήτητα καὶ πολλαπλᾶ ἐλαττώματα τοῦ τελευταίου, δύνανται δικαίως νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν διαφθορὰν καὶ τὰς ἀτελείας, αἵτινες ὑφίστανται παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς. θὰ ἦτο μάλιστα δυνατὸν ἴσως, ὅπως, μεθ' ὄριμον ἐξέτασιν, ἢ εὐτυχία τοῦ λαοῦ μὴ παραμεληθῆι οὔτε ἐν τῷ μέντων συστηματικῶν, οὔτε ἐν τῷ δι' (Ta-Tsing-Leu Lée ou les lois fondamentales du code pénal de la Chine, trad. en fr. par F. Renouard de Sainte Croix, Paris 1812 tom prem., préface, p. XV).

103. Πλουτ. *Δουκοῦργος*. 15'.

104. Συχνάκις μάλιστα ὠρτύτιετο ὁ τάφος τοῦ νεογεννήτου βρέφους παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἄορι τεκούσης αὐτοῦ μητρὸς (La Grande Encyclopédie, tom. et p. cit.).

105. Α. Πολυζοΐδου—Γ. Κρέμου προμν. ἔργ., τόμ. Β',

νον. Πράξεις θεωρούμεναι τὴν σήμερον στυγερά ἐγκλήματα, οὐ μόνον δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε τοιαῦται παρ' ὠρισμένοις ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ τούναντίον ὡς ἱερὸν ὑπελαμβάνοντο καθῆκον, εἰ ἐπεζητεῖτο δι' αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς ζωῆς ἀπαλλαγὴ παρηλίκων ἢ ἀνιάτως πασχόντων, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὅταν οἱ τοιοῦτοι ἐτύγγανον γονεῖς, ἢ στενοὶ συγγενεῖς, ἢ καὶ θεράποντες τοῦ δράστου· φέρ' εἰπεῖν·

α') Παρὰ Σκύθαις ὁ ὑπὸ τῶν υἱῶν φόνος τῶν γεγηρακότων πατέρων εὐσεβῆς πράξις ἐθεωρεῖτο, διότι οὕτως ἀπήλλασσον τούτους τῶν ἐκ τοῦ γήρατος νόσων καὶ λοιπῶν παρομαρτούντων αὐτῶ δεινῶν.¹⁰⁶

β') Οἱ Μασσαγέται ἐφόνεον ἐπίσης τοὺς γέροντας αὐτῶν, ὡς καὶ οἱ Ὑπερβόρειοι.¹⁰⁷

γ') Ταῦτ' ἴσχυε καὶ παρ' ἀρχεγόνοις τισὶ τῆς Σαρδηνίας λαοῖς.¹⁰⁸

δ') Ἐν Σαυηδία ἐσφόντο μέχρι τοῦ 1600 μ.Χ. μεγάλα ὄσπια, «atta-cluθον» καλουμένα, δι' ὧν οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀνιάτως νοσοῦντες ἐφονεύοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν αὐτῶν.¹⁰⁹

ε') Τέλος αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξέθετον τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν δούλους εἰς νῆσον τινὰ τοῦ Τιβέρεως.¹¹⁰

σελ. 698.—Σ. Βυζαντίου *Κωνσταντινούπολις*, Ἀθήνησι 1862, τόμ. Β', σελ. 396—397 καὶ 400—401. Κατ' ἄλλους ἐν τούτοις, ὁ τοιοῦτος περὶ ἀδελφοκτονίας νόμος εἶχε θεσπισθῆ καὶ κατὰ πρῶτον ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ Σελῆμ τοῦ Α' (ἴδρα E. Driault, *Ἴστ. τοῦ Ἀνατ. ζητήματος*, κατὰ μετάφρ. Χ. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1900, σελ. 51).

106. P. Larousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 523.

105. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ. σελ. 46.

108. > > > > > > > >

109. > > > > > > > >

110. > > > > > > > > πό-

Ὅπως τούναντίον ἄμετρον ἐδείκνυον πρὸς τοὺς ἀνιόντας αὐτῶν καὶ γέροντας ἐν γένει σεβασμὸν οἱ ἐν πᾶσιν ἐξιδανικευμένοι ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι,¹¹¹ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τραχεῖς Λακεδαιμόνιοι,¹¹² ἐκ δὲ τῶν ἀρχαίων ἀσιατικῶν λαῶν οἱ Τρῶες καὶ οἱ Δάρδανοι.¹¹³

4ον. Πράξεις αἰτινες μόνον ὡς ἐσχάτη θηριωδία ἢ παραφροσύνη δύνανται σήμερον νὰ χαρακτηρισθῶσιν, ὡς πολεμικὸν ἔθιμον ἢ ὡς ἔνδειξις πολεμικῆς ἢ ἀτομικῆς γενναιότητος καὶ θριάμβου ἄλλοτε ἐλογίζοντο, ἕτεροι δὲ ὡς ἱερὸν καθῆκον ὑπελαμβάνοντο· π. χ·

α') Ἐν καιρῷ πολέμου οἱ Γαλάται ἐκρέμων ἐκ τῶν αὐχένων τῶν ἵππων αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῶν συλλαμβανομένων πολεμίων, κομίζοντες δὲ ταύτας μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰ ἴδια, ἐνεπήγνυον εἰς πασσάλους, πρὸς θέαν ἐν τοῖς προφυλαίαις· τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν ἐνδόξων ταριχεύοντες, ἐπεδείκνυον εἰς τοὺς ξένους, ἀποστέργοντες τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν τοιούτων καὶ ἂν ἔτι προσεφέρετο ἰσοβαρῆς πρὸς ἐκείνους χρυσός.¹¹⁴

β') Πᾶς Σκύθης ἐν πολέμῳ, ἐκ τοῦ πρώτου ἐχθροῦ ὃν ἐφόνευεν, ὄφειλε νὰ πῆ μέρους τοῦ αἵματος, τὰς δὲ κεφαλὰς πάντων τῶν ἐν τῇ μάχῃ παρ' αὐτοῦ θανατούμενων εἰς τὸν βασιλέα προσέφερε, διότι, ὁ μὴ κομίζων αὐτῷ τοιαύτην, δὲν συμμετεῖχε τῶν λαφύρων. Ἐξέδεον δὲ τὰς κεφαλὰς καὶ κατεργαζόμενοι τὸ δέρμα προσέδεον τοῦτο εἰς τοὺς χαλινούς τῶν ἵππων αὐτῶν. Ἐκ δὲ τῶν κεφαλῶν τῶν θανασίμων αὐτῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἔτι—εἰ, περιερχόμενοι εἰς μεγά-

σφ διάφορος ἦτο ἡ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Κρητῶν πρὸς τοὺς δούλους συμπεριφορὰ! (Ὅρ. σημ. 16 καὶ 17).

111. Ὅροι σημ. 89

112. Πλουτ. Λοκ., ΙΓ', ΚΣ' κ. Θεμ. ΙΖ'. — Δημοσθ. π. Λεπτ. 489.

113. Virg. Aen. II, 707.

114. Στραβ. Δ', 4, 5 καὶ Διόδ. Ε', 31, 32.

λην πρὸς τοὺς τελευταίους ἔχθραν, πρὸ τοῦ βασιλέως αὐτοὺς ἀπέκτεινον κατεσκευάζον ποτήρια, ἅπερ οἱ εὐποροὶ ἐχρῶσθαι ἐσωτερικῶς. 115

γ) Ἐπίσης, παρὰ τοῖς εἰρημένοι Σκύθαις, οἱ βασιλεῖς κατὰ τρόπον ὁμῶν καὶ ἄγριον ἐθάπτοντο. Οὕτω, μόλις ἀπέθνησκέ τις τούτων, ἐταρίζουσι τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, καὶ περιχέοντες αὐτὸν διὰ κηροῦ, περιέφερον ἀνά πάσας τὰς ἐπικρατεστέρας φυλάς ἅπαντες δέ, εἰς ὅσους προσήγετο ὁ νεκρὸς, ὄφειλον νὰ κείρωσι τὴν κόμην αὐτῶν, καὶ νὰ ἐμπήξωσι βέλος εἰς τὴν εὐώνυμον αὐτῶν χεῖρα. Μετὰ δὲ τοῦ λειψάνου τοῦ βασιλέως ἐθάπτον ζῶντας μίαν τῶν γυναικῶν αὐτοῦ, τὸν μάγειρον, τὸν οἰνοχόον, τὸν ἵπποκόμον καὶ ἑτέρους τοῦ βασιλέως θεράποντας. Τέλος δέ, μετὰ πάροδον ἐνιαυτοῦ, ἐπνιγον πεντήκοντα τῶν θεραπόντων αὐτοῦ καὶ ἰσαριθμοὺς ἵππους, ἐκβάλλοντες δὲ τὰ ἐντόσθια τῶν πνιγομένων ἀνθρώπων καὶ ἵππων, ἐπλήρουσι ἅπαντας ἀχρῶν καὶ τοποθετοῦντες τὰ πτώματα τῶν προφθιόντων ἐπιτῶν δευτέρων, καθήλουσι οὕτως, περὶ τοῦ βασιλικοῦ τάφου, ἵππους καὶ ἵππεῖς. 116

δ) Παρ' Ἰνδοῖς ὑπῆρχε, κατὰ τοὺς νεωτέρους ἔτι χρόνους, ὑπὸ τύπον ὑποχρεωτικόν, τὸ ἀποτρόπαιον ἔθιμον τῆς καύσεως τῶν χηρῶν. 117

ε) Παρ' Ἰάπωνιν ὑφίσταται καὶ νῦν ἔτι προαιρετικῶς τὸ ἔθιμον τῆς αὐτοκτονίας τῶν τὰ πρῶτα φερόντων, ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ Μικάδου (Αὐτοκράτορος),

115. Ἡρόδ. Δ', 64, 65.

116. Ἡρόδ. Δ', 71, 72.

117. Ν. Σαριπόλου *προμν. ἔργ. καὶ τόμ.*, § ρα' — Α. Πολυζωΐδου — Γ. Κορέμου, *προμν. ἔργ. , τόμ. Α'*, σελ. 125. Ὅρα ὁμοίως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 τοῦ ἔτους 1914 φύλλο τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Βιολογικὸς Ἐρευνητικὸς» τοῦ Σ. Μηλιαράκη καὶ σελ. 243 περισπούδαστον ἐν μεταφράσει μελέτην τοῦ Εἰρη. Krause ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀντικαταστάσις διὰ ζῶων τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων».

ὑπὸ πνεῦμα πίστεω· καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς αὐτόν.¹¹⁸

Ἰὸν Πράξεις κολαζόμεναι ἄλλοτε αὐστηρῶς, οὐδαμῶς τὴν σήμερον τιμωροῦνται· τοιαῦται ἦσαν·

α') Ἡ αὐτοχειρία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις,¹¹⁹ Λακεδαιμονίοις,¹²⁰ Κυπρίοις¹²¹ καὶ Ῥωμαίοις,¹²² ἦν, καίπερ μὴ προβλεπομένην ὑπὸ τῶν κοσμικῶν ποινικῶν τῆς σήμερον νόμων, ἡ Ἐκκλησία ἀρχῆθεν, ὡς γνωστόν, κατεδίκασε.¹²³

118. Καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐθίμου τούτου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ὄρα τὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 τοῦ ἔτους 1914 φύλλῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Βιολογικὸς Ἐρανιστής» τοῦ Σ. Μηλιαράκη καὶ σελ. 244 περισπούδαστον μελέτην τοῦ Ern. Krause ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀντικατάστασις διὰ ζῶων τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων». Προστίθεμεν ὅτι, ἀποθανόντος ἐσχάτως ἐκεῖ τοῦ Μικάδου Μουτσούττο, ὁ περικλεῆς στρατηγὸς Νοτζῆ, ὁ πορθητὴς τοῦ Πόστ' Ἀρσάου ἐν τῷ ὁμοσσιαπωνικῷ πολέμῳ, ἠντιοκτόνησε μετὰ τῆς σύζυγου αὐτοῦ, ἅμα τῇ τούτου τελευτῇ, θεωρῶν ἀδύνατον νὰ ἐπιζῆσῃ τῷ μονάχῳ, ὅτι ποτὶ τὸ σκληρότερον τοῦ ὁποίου εἶχε καταγάγει τοὺς θριάμβους αὐτοῦ.

119. Κατὰ τὸν ἀττικὸν νόμον ὁ αὐτόχειρ ἐτιμωρεῖτο, ἀποκοπτομένης τῆς ἐπενεγκούσης τὸν θάνατον χειρὸς καὶ θάπτομένου τοῦ λοιποῦ σώματος, ταύτης δὲ τιθεμένης ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὴν γῆν. Οὕτως ἀνάγνωθι· «Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτειν» (Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. § 244). Ὅρα περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν ἐκτάσει: A. du Boys op. cit., p. 189.—Κωνστ. Μ. Ράλλη «Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», ἐν Ἀθήναις 1907, σελ. 196.

120. Οὕτως ἐν Σπάρτῃ κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀνευ πομπῆς κήδουσιν ὁ πρὸς αὐτοχειρίαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἀπελθὼν κατὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην Σπαρτιάτης Ἀριστιόδημος (Κ. Ράλλη *προμν. ἔργον*, σελ. 196—197).

121. Καὶ κατὰ τὸν κύπριον νόμον τὰ σώματα τῶν αὐτοχειρῶν παρέμενον ἄταφα (Κ. Μ. Ράλλη, *προμν. ἔργ.*, σελ. 197).

122. Οὕτω, κατὰ διάταξιν Ταρκυνίου τοῦ πρεσβυτέρου, οἱ αὐτόχειρες ἐσταυροῦντο ἢ ἐρρίπτοντο εἰς βορᾶν τῶν ἀγρίων θηρίων (Κωνστ. Μ. Ράλλη *προμν. ἔργ.*, σελ. 197).

123. Οὕτως ἀπηγόρευσεν αὕτη ἐκπαλαί τὴν ἐκκλησιαστικὴν

β') Ἡ ἀγάμια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς,¹²⁴ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις¹²⁵ καὶ Ἀθη-

κήδουσιν τῶν αὐτοχειρῶν. Τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως αἰτία εἶναι τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος, ὅπερ διαπράττει ὁ ἀποστερωὼν ἑαυτὸν τὸν τῆς ζωῆς, τοῦ θείου τούτου δώρου καὶ καταδικάζων ἑαυτὸν εἰς τὸν δι' αὐτοχειρίας θάνατον καὶ ὅπερ, οὔτε ὀργή, οὔτε πένια, οὔτε θλίψις, οὔτε διάψευσις ἐλπίδων, οὔτε δειλία, οὔτε οἰαδήποτε ἄλλη ἀποκορτέρησις δύναται νὰ δικαιολογήσῃ· ἔξαιρετικῶς δὲ μὴ ἐπιτρέπει τὴν ἐκκλησιαστικὴν κήδουσιν τῶν ἀποκτεινόντων ἑαυτοὺς ἐν ᾧρα παραφροσύνης ἢ ἐν γένει καταστάσεως ἀποκλειούσης τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ, ἣτις παρ' ἡμῖν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπὸ 27ης Μαρτίου καὶ 23ης Ὀκτωβρίου 1900 ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, δεόν νὰ βεβαιωθῇ διὰ πιστοποιήσεως δύο τοῦλάχιστον ἐπιστημόνων ἰατρῶν, δόντων ἤδη τὸν δι' ἰατροδικαστικὰς πράξεις νενομισμένον ὄρκον, Ἐτέρωθεν, ὁ ἀποκτεινὼν ἑαυτὸν, περὶ οὗ δὲν δύναται νὰ πιστοποιηθῇ, ἂν ἔπραξε τοῦτο ἐν ᾧρα παραφροσύνης ἢ οὐ, κηδεύεται, κατὰ τὰ κρατοῦντα, ἐκκλησιαστικῶς. (Περὶ τούτων ἀπάντων καὶ περὶ αὐτοχειρίας ἐν γένει ὄρα ἐν ἐπιτάσει Κ. Πάλλη *ποσὸν ἔργ.*, σελ. 196—204)

124. Fustel de Coulanges, op. cit. p. 49—50.

125. Οὕτως ἐν Σπάρτῃ οἱ ὑπερβάντες ὠρισμένην νόμιμον ἡλικίαν, χωρὶς νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον, ὑπέκειντο εἰς δημοσίαν ἀγωγὴν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *εγγραφὴ ἀγάμιου*, ἐπισύρουσαν ὡς κυρίαν ποινὴν τὴν *αἰμίαν*, τ. ἔ. τὴν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐκπτώσιν· ἕτεροι δὲ παρεπόμενοι ποιναὶ ἦσαν· α') ἀπεκλείοντο ὡς τοιοῦτοι τῶν γυμνικῶν ἀγώνων· β') ἦσαν ὑποχρεωμένοι, κατὰ τὸν χειμῶνα, νὰ περιέρχωνται τριεὶς γυμνοὶ τὴν δημοσίαν πλατεῖαν, ᾗ ὄντες ἕμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγελωτοποιοῦντο, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ προσέει ἀνεγνώριζον, ὅτι δικαίως ἐτιμωροῦντο, ἅτε πρὸς τοὺς νόμους ἀπειθήσαντες· γ') ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις αἱ γυναῖκες ἐξηνάγαζον αὐτοὺς νὰ ποίνωνται τὸν κύκλον βωμοῦ τιος, κατὰ τὸν ὑποχρεωτικὸν δὲ τούτου περιπάτον ἐπληττον αὐτοὺς δ' ἄθ' ἄβδων· δ') τέλος, γηράσκοντες, δὲν ἠδύνατον ν' ἀποιτήσωσι τὰς τιμὰς, αἱ οἱ νέοι συνήθως εἰς τοὺς γενηρακότας ἀπένεμον. (Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα: Dictionn. d. antiq. gr. et rom. t. I, 1re partie, Paris 1877, p. 130. Περὶ δ' ἱσισμοῦ ἀγάμων ὑπὸ γυναικῶν ἐν Λακεδαίμονι ὄρα ὡσαύτως Ἀθην. Γ' 555· περὶ γραφῆς ἀγαμίου, ὄψιγαμίου καὶ κακογαμίου ὑπὸ Σπαρτιατῶν ὄρα ὁμοίως Ἀριστοτ. Π. Στοβ. Ἀνθολ., 16).

ναίοις, ¹²⁶ ὡς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις.¹²⁷

γ) Ἡ εἰς τὴν ξένην μετοίκησις Σπαρτιάτου τινὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λακεδαιμονίοις.¹²⁸

δ) Ἡ ἀργία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ¹²⁹ καὶ Ἀθηναίοις¹³⁰ καὶ ἡ ἐν καιρῷ στάσεως πρὸς

126. Οὕτως ὁ τῆς πόλεως νόμος ἐνετέλλετο τῷ πρώτῳ ἀρχοντι *να ἐπαγορεύῃ, ὅπως οὐδεμία οἰκογένεια σβεννύηται* ἢ τιμωρία δ' ἐκστὶ τῶν ἀγάμων συνίστατο εἰς τὸν ἀποκλεισμόν αὐτῶν ἐκ τῶν ὧν οἱ ἐγγαμοὶ καὶ πατέρες τέκνων ἀπέλαυον προνομίων. Οὕτω δὲν ἠδύνατο *να ἐκλέγωνται στρατηγοί, οὐδὲ ν' ἀγορεύωσιν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους* ὅρ Fustel de Coul. op. cit. ἐν συνδ. πρὸς Dictionn. d. antiq. gr. et rom. t. I, 1re partie, p. 130 ἐν τούτοις ὁ Lipsius (op. cit. σελ. 341 - 2) ἀμφισβητεῖ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ὑπαρξίν *γραφῆς ἀγαμίου*

127. Ἐν σχέσει πρὸς αὐτοὺς βλέπομεν ὅτι ἡ *περὶ νόμων* (de legibus) πραγματεία τοῦ Κικέρωνος, ἐν ἣ ἀείποτε πηδῶν, ὑπὸ τύπον φιλοσοφικόν, ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ῥώμης νόμοι, περιέχει νόμον *ἀπαγορευόντα τὴν ἀγαμίαν*· ἐπίσης Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὁ ἀναδιφήσας τὰ ἀρχαῖα τῆς Ῥώμης χρονικῶς, λέγει ὅτι *ἀνέγνω παλαιὸν νόμον, ὑποχρεοῦντα τοὺς νέους να νυμφεύωνται* (Fust. de Coul. op. cit. p. 51).

128. Αὕτη, κατὰ τὸν Λυκσύργειον νόμον, ταυτόσημος τῇ λιποταξίᾳ λογιζομένη, θανάτῳ ἐκολάζετο (Ἐρν. Κουρτίου *Ἑλλ. ἱστορία*, κατὰ μετάφρ. Σ. Λάμπρου, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1898, σελ. 282). Τοῦναντίον εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην, εἰς δὲν δὲν ἤρεσκε τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἢ οἱ νόμοι ἢ ἡ ἐν γένει ἐν αὐτῇ διαμονή, ἐξ οἰουδήποτε λόγου, ἐπετρέπετο *να μετοικῇ εἰς οἰουδήποτε ἄλλον τόπον ἢ θελε* (Πλάτ. Κριτ., 51). Ἡ σημερινὴ ἡμῶν νομοθεσία ἐπιτρέπει τὴν μετανάστευσιν ὑπὸ ὅρους (ποιν. ν. ἄρθρ. 527 κ. ἐπ.).

129. Οὕτως ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀμμισ εἶχε θεσπίσει νόμον, κατ' ὃν πᾶς Αἰγύπτιος ὤφειλε *να γνωρίζῃ εἰς τὸν οἰκίον νομάρχην, πόθεν ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν*· ἀν δὲ οὐδὲν ἐπαγγελμα μετήρχετο ἢ δὲν ἐξῆ ἐντίμως, θανάτῳ ἐκολάζετο (Ἡρόδ. Β', 177) ὅρ. π' Ἀμάσιος ἐν ἐκτ. Π. Καρολ. *παγκ. ἱστ.*, τ. Γ' σ. 16 κ. ἐπ.).

130. Περὶ αὐτοῖς οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος ἐτιμώρουν τὴν ἀργίαν, κατὰ τινὰς μὲν διὰ θανάτου, κατ' ἄλλους δὲ, ὅπερ πιθανώτερον, δια τῆς ἀτιμίας (Σ. Π. Λάμπρου *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος*

οὐ δειτέρα ν τῶν μερίδων σύνταξις τινὸς παρὰ τοῖς τελευταίοις.¹³¹

ε') Ἡ κακομιλία καὶ ἡ τοῦ χηρεύσαντος, καὶ τέκνα κεκτημένου ἀνδρὸς δευτερογαμία παρὰ Θουρίοις.¹³²

ἐν Ἀθήναις 1896, τόμ. Α', σελ. 176· πρὸ βλ. Κ. Παπαρο.—Π. Καρόλ. προμν. ἔργ., σελ. 234· ἐν τούτοις κατὰ Πλούταρχον (Σόλ. ΙΖ) «μία ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὄριστο τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία, θάνατος ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἀλόντας ἀποθνήσκειν καὶ τοὺς λάχανα κλέψαντας ἢ ὀπώραν ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδροφόνους.» Καὶ ὅμως πρῶτος ὁ Δράκων διέκρινε τὸν ἐκ προμελέτης φόνον ἀπὸ τοῦ ἐξ ἀμελείας ἢ ἕνεκα ἀμύνης ἢ ὕβρεως πραχθέντος, δηλ. διέκρινε τὴν παρὰ τῷ ἐγκληματήσαντι ἵπαρξιν προθέσεως ἢ οὐ, ὅπερ δὲ ἐπαρτέον οἱ πρὸ αὐτοῦ νομοθέται τῶν Ἀθηνῶν, τιμωροῦντες, ἐτίσαν καὶ ἀδιακρίτως πάντα φωνέα (Κ. Παπαρο.—Π. Καρόλ. προμν. ἔργ., σ. 234).—Τὸν ἐγκληματικὸν τῆς ἀργίας χαρακτηρισμὸν διετήρησεν ὁ Σόλων, ἀναθεὶς τῷ Ἀοσίῳ Πάγῳ τὴν ἐξακριβωσάν καὶ τιμωρίαν τῶν ἀργῶν (Πλουτ. Σόλ. Κ'), κατ' ἄλλας ἐν τούτοις πληροφάριας ὁ Σόλων παρέλαβε τὸν περὶ ἀργίας νόμον αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου (Ἡρόδ. Β', 177).

131. Οὗτω, κατὰ τὴν σολωνεῖαν νομοθεσίαν, ὁ κατὰ τὰς συνίσεις εἰς οὐδεμίαν τῶν μερίδων προστιθέμενος ἄτιμος ἐκηρύττετο· ἐθέσπισε δὲ ὁ Σόλων κατὰ Πλούταρχον, τοῦτο, διότι ἐθεώρει τὴν τοιαύτην ἐκ τῆς πολιτικῆς κινήσεως ἀποχὴν τοῦ ἀτόμου ὡς ἐγκληματικὴν πρὸς τὰ κοινὰ ἀδιαφορίαν, ἀξίαν παταγμοῦ (Πλουτ. Σόλ. Κ').

132 Ἀμφότερα ταῦτα εἶχον θεσπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ σοφοῦ νομοθέτου Χαράνδα· καὶ τὸν μὲν περὶ «κακομιλίας», τ. ἔ., «κακῆς συναναστροφῆς» νόμον αὐτοῦ, — νόμον ἰδιόρρυθμον, παρασραθέντα ὑπὸ τῶν ἄλλων νομοθετῶν—ἐξέδωκεν, δοθότατα ὑπολαβῶν, ὅτι ἐνίοτε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες διαστρέφονται τὰ ἦθη καὶ καθίστανται κακοί, ἕνεκα τῆς μενὰ τῶν πονηρῶν φιλίας καὶ συνηθείας καὶ ὅτι ἡ φαυλότης ἀφανίζει τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ καθίστησι νοσηρὰς τῶν ἀρίστων τὰς ψυχὰς καθόσον κατάντης ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὰ χεῖρω ὁδός, εὐχερῆς δὲ ἢ ἐν αὐτῇ ὁδοιπορία· διὸ καὶ πολλοὶ τῶν μετρίων τὰ ἦθη, ὑφ' ὑπούλων ἡδονῶν δέλτασθέντες, εἰς χειρίστην διαγωγὴν ἐξώκειλαν ὅθεν ἡβουλήθη ν' ἀναστείλῃ τὴν διαφθορὰν ταύτην καὶ τούτου ἕνεκεν ἀπηγόρευσε τὴν μετὰ φαύλων φιλίαν καὶ δίκας κακομιλίας ἐθέσπισεν, εἰς δὲ τοὺς

ζ' Ἡ ἀχαριστία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναί-
οις¹³³ καὶ Πέρσαις.¹³⁴

τὴν διάταξιν ταύτην ἀθετοῦντας βαρείας κατέγνω ποινάς· περὶ
τοῦ νόμου δὲ τούτου μαρτυροῦσι καὶ ποιητῶν στίχοι, ἔχοντες
οὕτωςιν

«Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἦδεται κακοῖς ἀνὴρ,
οὔποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι,
τοιοῦτος ἐστίν, οἷςπερ ἦδεται ξυῶν».

Κατὰ τῶν δευτερογάμων δὲ πατέρων ὁ αὐτός, ὡς εἴρηται, ἐ-
νομοθέτησεν, «ὅπως πᾶς τοιοῦτος ἀποκλείηται τοῦ δικαιώματος
τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν»· διότι μέγιστα καὶ φοβερώτατα στά-
σεις γίνονται οἴκοι ἐκ μέρους τῶν τέκνων κατὰ τῶν πατέρων,
ἔνεκα τῶν μητριῶν· διὰ τοῦτο πολλαὶ καὶ παράνομοι τοιαῦται
πράξεις «ὡς τραγῳδίαὶ ἀπὸ σκηνῆς διδάσκονται»· καὶ περὶ τοῦ
νόμου δὲ τούτου μαρτυροῦσι στίχοι ποιητῶν, ἐπαγόμενοι τάδε·

»Τοῦ νομοθέτου, φασίν, Χαρώνδαν ἔν τινι
νομοθεσίᾳ τᾶλλα καὶ ταυτὴ λέγειν·

ὁ πατὴρ αὐτοῦ μητριῶν ἐπεισάγων,

μητ' εὐδοκμεῖσθω μῆτε μετέχτω λόγου
παρὰ τοῖς πολίταις, ὡς ἐπίσκιτον κακὸν
κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος·

Ἐἴτ' ἐπέτυχες γάρ, φησί, γήρας τὸ πρότερον,
εὐήμερῶν κατάπαυσον, εἴτ' οὐκ ἐπέτυχες,
μανικὸν τὸ πείραν δευτέρας λαβεῖν πάλιν·

(Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα· Διόδ. IB', 12 καὶ 14).

133. «Ἐξεῖναι ἀχαριστίας δικάζεσθαι κατὰ τῶν εὐεργέτας μὴ
ἀντευποιούντων»· δηλ. ἐδίδοτο δικαίωμα ἀγωγῆς κατὰ τῶν ἀχα-
ριστῶν, οἵτινες, εὐεργετούμενοι παρὰ τινος, οὐ μόνον δὲν ἀντα-
πέδιδον τὴν εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκακοποιοῦν ἐνίοτε τοὺς εὐερ-
γέτας τῶν. Τὴν δίκην ταύτην μνημονεύει ἁπλῶς ὁ Πολυδεύκης
(H', 31), ἀλλ' οὐδὲν ὀρισμένον γινώσκομεν περὶ τῆς ἰδιωτικῆς
ταύτης ἀγωγῆς. Ἐπίσης ἀναφέρει τὸν νόμον τοῦτον ὁ Λουκίαν-
νός (Ἀποκηρυτ., 19). Ἄδηλον εἰς τίνας περιστάσεις ἐδίδοτο ἢ
τοιαύτη ἀγωγή καὶ τίνα ἦσαν τὰ νόμιμα ἀποτελέσματα αὐτῆς.
(*) Ἐσφοφῶν περιορίζει τὴν περὶ ἧς πρόκειται ἀγωγήν εἰς μόνην
τὴν ἀχαριστίαν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς (Ἀπομνημ. B', 2.13)

134. Κατὰ τὰ παρὰ τούτοις κραιοῦντα, οἱ ἀχαριστοὶ ἐδει-
κνυντο ἀσεβεῖς πρὸς τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς θεοὺς,
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς φίλους· ἄλλως τῆς ἀχαριστίας ἔ-
πακολούθημα ἦν κατ' αὐτοὺς ἡ ἀναισχυντία· διὸ ἐθεωρεῖτο αὐ-

θον Πράξεις οὐδαμῶς τὴν σήμερον τιμωρούμεναι, εἴτε διότι δὲν ὑφίστανται πλέον οἱ θεσμοὶ εἰς οὓς ἀνεφέροντο, εἴτε διότι, ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν παινικῶν δικαστηρίων κείμεναι, ὑπάγονται νῦν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἐλογίζοντο κακουργήματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις καὶ ἐκολάζοντο διὰ θανατικῆς ποινῆς ἢ τοῦλάχιστον διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας, ἣτις παρεμφερῆς τῷ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἰσχύσαντι πολιτικῷ θανάτῳ ἐλογίζετο· τοιαῦτα δ' ἦσαν·

α') Ἡ ὑπὸ τοῦ κήρυκος διασάλπισις τῆς ἐντὸς θεάτρου κηρύξεως τῆς ἐλευθερίας δούλου ἢ τῆς ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἢ δημοτῶν στέψεως ἀτόμου τινός. ¹³⁵

β') Ἡ ὑπὸ τοῦ μετοίκου, μικρὸν μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξιν αὐτοῦ, παράλειψις τῆς ἐκλογῆς προστάτου, λαμβανομένου ἐκ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. ¹³⁶

τη ἢ κακῶν πασῶν τῶν αἰσχρῶν πράξεων (Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', 2. 7—8, Κτησιφ. Περικίων. Δ5)

135. Ἡ τοιαύτη πράξις τοῦ κήρυκος ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας (Ἰσαίος ὑπὲρ Εὐμάθ. ἀπολ. 16. 3. — Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 381. ὄρ. Γιλβ — Πολίτ. προμν. ἔργ. σελ. 207). Ὁ λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐντὸς θεάτρου ἀπελευθερώσεως δούλου ὠφείλετο εἰς τὸν φόβον τῶν Ἀθηναίων, μὴ εὐρισκομένων ἐκεῖ πολλῶν ξένων, ἣθελεν ἀπολέσει τὴν ἀξίαν του ἐνώπιον αὐτῶν ὁ εἰς τοὺς δούλους παραχωρούμενος βαθμὸς τοῦ πολίτου. Οἱ κτώμενοι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν δούλοι ἐκαλοῦντο ἀπελευθεροί· ὄρα περὶ αὐτῶν : Lips. op. cit, σελ. 622 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν. Ἐκ τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ Ἀριστοτέλους κατὰ τῆς δουλείας ἐν Πολ. Α', 2.7 (ὄρ. σημ. 16) ἐθεωρεῖτο οὗτος «ὡς ὁ ἀρχαῖος σημαιοφόρος τῶν ἐπιζητούντων τὴν κατάλυσιν τῆς δουλείας» (N. Φαρανάτου «Μετάφρ. τοῦ Γ' βιβλ. τῶν Πολιτικ.», σελ. 28, μετὰ τῶν αὐτῷ παραπομπῶν). — Ὁμοίως οἱ μὲν στεφανούμενοι ὑπὸ τῆς βουλῆς ἔδει ν' ἀνακηρύττωνται ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενοι, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ θεάτρῳ ἢ ἀλλαχοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν καταδοκιμῆς τοῦ νόμου (Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. 377). —

136. Ἡ παράλειψις αὕτη ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς παραπομπῆς τοῦ

γ') Ἡ ὑπό τινος μεταποίησις τῶν θεωρικῶν χρημάτων εἰς στρατιωτικά.¹³⁷

δ') Ἡ ὑπό τινος χορηγία ξένης γυναικὸς ὡς συζύγου εἰς Ἀθηναῖον πολίτην.¹³⁸

ε') Ἡ πρὸς τὸ δημόσιον ὀφειλὴ τοῦ κατέχοντος ἀρχὴν τινά.¹³⁹

ς') Ἡ ὑπό τινος διασπάθησις τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας.¹⁴⁰

μετοίκου εἰς δίκην, δυνάμει τῆς ὑπὸ παντὸς του βουλομένου ἐγέρσεως τῆς λεγομένης *γραφῆς ἀπροστασίου* κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ δίκῃ καταδικαζόμενος μέτοικος ἐπωλεῖτο ὡς δούλος (Ἄρποκρ., Ζωναρ., Σουῖδ. κ. ἄ. γραμματικοί· Meier att. p. 315). Περὶ τῆς τοιαύτης ἀποχρεώσεως τοῦ μετοίκου ὄρα Δικ. κ. Δεωκρ. 21, p. 152.

137. Θεωρικὰ χρήματα ἐκαλοῦντο τὰ προσδιωρισμένα διὰ θεοσκευτ. τελετῶν, θεατρ. παραστάσεων, ἐορτῶν, ἀγῶνας, ῥημοσίας, πανηγύρεις κτλ., ἃ περὶ πολλοῦ ἐποιούνηται Ἀθηναῖσι, καθὼς τρυφήλοι ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ φιλοθεάμονες. Ὁ ἔνοχος τῆς τοιαύτης πράξεως ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου (Οὔλπ. εἰς Α' Ὀλυμπ. σελ. 14—15, τόμ. ζ', ἐκδ. Dobson). Ὅρα περὶ θεωρ. χρημάτων ἐν ἐκτάσει· Πλουτ. Περιελ., θ', ἐν συνδ. πρὸς Οὔλπ. εἰς Α' Ὀλυμπ., σελ. 14 ἐν τέλ. τόμ. ζ', ἐκδ. Dobson. Ὅμοιος ὄρα περὶ τοῦ νόμου τούτου Λιβάν. εἰς Α' Ὀλυμπ. σ. 9. τ. ε', ἐκδ. Dobson.

138. Καὶ ἡ τοιαύτη πράξις, ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν κρινουμένη, ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ διὰ σώματ. θανάτου, ὡς ἡ προμνημονευθεῖσα, ἀλλὰ διὰ πολιτικοῦ, ἤτοι δι' *ἀτιμίας*· Ὅρα Δημοσθ. κ. Νεαῖρ. 1362—1363.

139. Ἡ τοιαύτη πράξις ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου (Δημοσθ. π. Αεπτ., 564—505) τὴν σήμερον ἢ περὶ ἧς πρόκειται πράξις εἶναι καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως, κατοχυρωμένου τοῦ μισθοῦ τοῦ τοιοῦτου ὀφειλέτου ἐναντι. τῆς ὀφειλῆς αὐτοῦ.—Ὅρα ἐκτ. περὶ τῆς πράξεως ταύτης ἐν παλ. Ἀθήναις κ. Lips. op. cit., σ. 73.

140. Ὁ τοιοῦτος ἐκχερῆτετο *αἷμος* (Ἄνδοκ. π. Μυστ. 36, Δημοσθ. κ. Μειδ. 543, π. Μεγαλοπολ. 200, Διογ. Λαέρτ. Α', 27). Τὴν σήμερον οἱ ἄσωτοι τίθενται ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα, δηλ. ἡ πράξις εἶναι καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως, ἐξερχομένη τῆς τιμωροῦ σφαίρας τοῦ δικαίου.

τον Πράξεις θεωρούμεναι μὲν καὶ σήμερον ὡς κακουργήματα, εἴτε καθ' ἑαυτάς, εἴτε ἐπὶ ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων, πλὴν τιμωρούμεναι δι' εἰρκτῆς, ἢ, κατ' ἀνώτατον ὅρον δι' ἰσοβίων δεσμῶν, θανάτῳ, ἐκολάζοντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις τοιαῦται δ' ἦσαν

α) Ἡ παραχάραξις.¹⁴¹

β) Ἡ αὐτόφωρος κλοπή,¹⁴² ἢ ἡ διαπρατομένη ἐντὸς γυμνασίων, λιμένων ἢ δημοσίων βαλανείων¹⁴³ καὶ ἡ ἀναγομένη εἰς τὴν ὑπό τινος ἐν γένει ἀφαίρεσιν πράγματος, μὴ ἀνήκοντος αὐτῷ, ἐκ τῆς θέσεως ἐνθα ἐκεῖτο,¹⁴⁴ ὡς καὶ ἡ ἱεροσυλία,¹⁴⁵

141. Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 765. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις οἱ πυραχαράται ἐτιμωροῦντο δι' ἀποκοπῆς ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὡς ὀργάνων τοῦ ἐγκλήματος (Διόδ. Α', 78). Τὴν σήμερον τιμωρεῖται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡμ. ποιν. νόμου διὰ ποινῆς ἀπὸ φυλάξεως τοῦλάχιστον δύο ἐτῶν μέχρι προσωκαίρων δεσμῶν, ἀναλόγως τῶν συντηρουσῶν ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων (ἄρθρ. 234 κ. ἐπ.).

142. Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. 44. — Εὐνοφ. Ἀπομν Α', 2 62.

143. Δημοσθ. κ. Τιμοκρ., 736. — Ἀριστοτ. Προβλήμ. τμ. ΚΘ', 14. — Περὶ δικῶν τοιχωρῶν, τυμβωρῶν, βαλαντιοτόμων ὑπὸ τὸ ὄνομα «δικῆ λωποδυσίου» ὅρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op.cit., σελ. 432 μετὰ τῶν οἰκ. παραπ.

144. Αἰλ. Ποικίλ. ἱστορ. Δ', α'. Περὶ κλεπτῶν καὶ λωποδυτῶν ἐν γένει καὶ τιμωρίας αὐτῶν θανάτῳ ὅρ. Lips. op. cit., σ. 78 καὶ 320 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν. — Ὅρ. ἐπίσης Διογ. Λαερτ. εἰς Σολ Α', 57.

145. Meier att. proc. p. 307. Ἀνάγνωθι τὸν λόγον τοῦ Ἀυσίου ὑπὲρ Καλλίου, ὑπόθεσιν ἔχοντα τὴν πρᾶξιν ταύτην. Τοὺς ἱεροσύλους κατέλειπον ἀτάφους οἱ Ἕλληνες, κατὰ κοινὸν νόμον (Διόδ., ΙΣ', 25). — Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀρχαίους Γερμανοὺς, οὗτοι ἤγον τοὺς ἱεροσύλους εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖ, μετὰ προηγουμένην ἀποκοπὴν τῶν ὠτων καὶ εὐνουχισμόν αὐτῶν, προσέφερον αὐτοὺς θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, ὧν τὰ τεμένη παρεβίασαν (L. Fris., προσθ. εἰς Tac. Germ., XII). Τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ ἱεροσυλία τιμωρεῖται δι' εἰρκτῆς (ἄρ. ἡμ. ποιν. νόμ. ἄρθρ. 374).

ἀποτελοῦσα τὴν βαρυτάτην τῶν ποικίλων τῆς κλοπῆς μορφῶν.

γ) Ἡ ὑπό τινος ἐπίκλησις ἐν τῷ δικαστηρίῳ νόμου μὴ ὑπάρχοντος.¹⁴⁶

8ον Πράξις θεωρούμεναι ἄλλοτε τὰ βαρυτάτα τῶν κακουργημάτων, ὡς πλημμελήματα ἢ καὶ ἀπλῶς ὡς πταίσματα ἔτι τανῦν λογίζονται τοιαῦται δὲ ἦσαν.

α) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις 1) Ἡ ψευδὴς καταμήνυσις ἢ συκοφαντία.¹⁴⁷ 2) Ἡ δωροδοκία δημοσίων ὑπαλλήλων.¹⁴⁸ 3) Ἡ περιύβρισις ἀρχόντων,

146 Δημοσθ. κ. Ἀριστογείτ. Α', 807 περ.—Καὶ σήμερον ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπόπειρα ἀπάτης λογισμένη τιμωρεῖται μὲν βαρέως, ἀλλ' οὐχὶ διὰ θανάτου ὡς τοὶ παλαιοὶ (ὄρ. ἡμ. ποιν. νόμ. ἀρθρ. 47). Ἡ περίπτωσις ὅμως αὕτη σήμερον δὲν ὑφίσταται κατὰ κανόνα, διότι τὴν σήμερον οἱ δικασταί, ὡς εἰδικὰ πρόσωπα ὑποχρεοῦνται γὰρ γινώσκουσι τοὺς νόμους, ἐνῶ τότε ὁλόκληρος ὁ λαὸς ἐδικάζετο ἐκλεγομένων κατ' ἑκάστην προίαν τῶν δικαστῶν ὄρ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ., 61 καὶ ἐπ. (Τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους (Μέρος Α') γλαφυρὰν μετάφρασιν ἐποίησατο ὁ διακεκριμένος φιλόλογος καὶ νομικός καὶ κρῆν Ὑψηγητῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν κ. Ν. Φαραντᾶτος].

147. Ἄνδοκ. π. Μυστ. 20.—Ὁ κατ' Ἀριστογείτονος λόγος τοῦ Δημοσθένους παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς ἐπὶ συκοφαντίᾳ δίκης. Ἐπίσης ὄρα περὶ συκοφαντιῶν ἐν ἐκτάσει: Lips., op. cit., σελ. 448 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν.—Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ὁ ψευδοκατήγορος ὑπέκτιτο εἰς τὴν ποινὴν ἣν δὲ ὑφίστατο ὁ κατηγορούμενος, ἂν ἠλήθευε τὸ ἔγκλημα (Διόδ. Α', 77). Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις (Ἄνδοκ. ἐνθ. ἀνωτ.). Παρ' ἡμῖν εἶναι αὕτη σήμερον πλημμέλημα (ποιν. νομ. ἀρθρ. 334).

148. Ἡ κατὰ τοῦ δίδοντος τὸ δῶρον δίκη ἐκαλεῖτο «δεκάσμου γραφή». ἡ δὲ κατὰ τοῦ λαμβάνοντος αὐτὸ «δωροδοκίας γραφή» (Πολυδ. Η', 42). Αἱ περὶ δεκάσμου δίκαι ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν θεσμοθετῶν (Δημοσθ. κ. Στεφ. Β', 1137), ὁ δὲ ἐνόχος ἐπὶ δεκάσμῳ ἀποδεικνυόμενος ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου ἢ δι' ἐκτίσεως διπλασίας τῆς ἥς ἔλαβε ποσότητος, εἰς ἣν ἠδύναντο καὶ οἱ δικασταὶ νὰ προσθεσωσὶν ἐπίθετον ποινὴν, τὸ λεγόμενον προστίμημα (Δεινάρχ. κ. Δημοσθ., σ. 60). Ὁ δὲ

ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν.¹⁴⁹ 4) Ἡ ὑπό τινος ἀποκάλυψις τῶν Μυστηρίων εἰς ἄλλον τινὰ (μὴ μεμνημένον δηλαδὴ).¹⁵⁰ 5) Ἡ ὑπὸ Ἀθηναίου πολίτου ἢ μετοίκου χορηγία ἢ ἀποστολὴ σίτου εἰς μέρη ἔξω τῶν Ἀθηναίων,¹⁵¹ ἢ τῶν σιτοπωλῶν αἰσχροκέρδεια¹⁵² καὶ ἢ τῶν σιτοφυλάκων, ἢ τοῖς τῶν ἐποπτευόντων τὴν πώλησιν τοῦ σίτου ὑπαλλήλων, ἀμέλεια περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν.¹⁵³ 6) Ἡ προαγωγία καὶ ἢ μοιχεία.¹⁵⁴ 7) Ἡ

δῶρα λαμβάνων δημοσ. ὑπάλληλος ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας, ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς τοὺς παῖδας του καὶ ἅπαντα τὰ ἑαυτοῦ (Δημοσθ. κ. Μειδ. 551). Περὶ δωροδοκίας δὲρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit., σελ. 401 κ. ἐπ. μετὰ τῶν οἰκ. παραπ. — Τὴν σήμερον ἢ μὲν δωροδοκία τῶν δημοσ. ὑπαλλήλων (δωροληψία) τιμωρεῖται ὡς πλημμέλημα παρ' ἡμῖν (π. νόμ. ἄρθρ. 456 κ. ἐπ.), ἢ δὲ δόσις δώρων πρὸς τὸν ὑπάλληλον συνεπάγεται τιμωρίαν τοῦ δραστοῦ, εἴτε οἰκ. ποινῆς 50 δραχ. εἴτε διὰ φυλακίσεως, εἴαν τεῖνῃ αὐτῇ εἰς ἀδέμειον ὠφέλειαν τοῦ δωροδοκούντος ἢ τρίτου (δρ. ἄρθ. ἐνθ' ἄνωτ.).

149. Ἄνδοκ. π. Μυστ., 36 — Δημοσθ. κ. Μειδ 593, π. Μεγαλοπ. 200. — Διογ. Λαέρτ. Α. 2, 71. δρ. ἐν ἐκτ. Lips. op. cit. σ. 650 μετὰ τῶν οἰκ. παραπ. Εἰς τὴν ὑβριστὴν ἐπεβάλλετο ἢ ποινὴ τῆς ἀτιμίας (δρ. τὰς παρατιθ. πηγάς). Τὴν σήμερον ἢ πράξις αὕτη τιμωρεῖται παρ' ἡμῖν ὡς πλημμέλημα (ποιν. νομ. ἄρθρ. 153 κ. ἐπ.), ὅταν δὲ συνοδεύηται ὑπὸ αἰκιῶν, μεταπίπτει εἰς κακούργημα (ἄρθ. 157).

150. Ἀριστοφ. Ὀρν. 1073 κ. Σχολ. Τὴν σήμερον ἢ πράξις αὕτη ἢ ἠδύνατο νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς προσβολὰς κατὰ τῆς θερησκείας, αἵτινες τιμωροῦνται παρ' ἡμῖν ὡς πλημμέλημα (π. νόμ. ἄρθ. 152). Ἡ τιμωρία αὐτῆς τὸ πάλαί ἦτο ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου (Ἀριστοφ. ἐνθ' ἄνωτ.).

151. Ἡ τιμωρία τοῦ παραβάτου θάνατος (Δημοσθ. π. Φορμ. 910 — Ἀνκ. κ. Λεωκρ., 151)

152. καὶ ταύτης τῆς πράξεως τιμωρία ἦν ὁ θάνατος τοῦ παραβάτου (Λυσ. κ. σιτοπ. 5—12).

153. Plattner proc. 149. Τοὺς δρυμονκτεῖους τούτους περὶ σίτου νόμους εἶχον ψηφίσει οἱ Ἀθηναῖοι, διότι τῆς Ἀττικῆς μὴ οὔσης, διὰ τὸ λεπτόγαλον αὐτῆς, ἐπιτηδεύει εἰς γονιμοποίησιν δημητριακῶν καρπῶν, ὃ ἐγγώριος σίτος δὲν ἐπέρκει πρὸς διατρο-

εἰς τὰ διδασκαλεῖα εἴσοδος τῶν ὑπερβάντων τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν, παρόντων τῶν τελευταίων, ἐκτὸς δὲ ὁ εἰσερχόμενος ἦτο υἱὸς ἢ ἀδελφὸς διδασκάλου ἢ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπὶ θυγατρὶ.¹⁵⁵ 8) Ἡ ἐκρίζωσις δένδρου ἀπὸ ἱεροῦ τινος δάσους¹⁵⁶ καὶ δὴ ἡ ἐξόρυξις ἐλαίας.¹⁵⁷ 9) Ὁ φόνος πτηνοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν.¹⁵⁸ 10) Ἡ ὑπὸ καλλιτέχνου τινὸς χάραξις τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνας ἐν ἐκτύπῳ ἐπὶ ἀσπίδος θεότητος, ἀπεργασθείσης ὑπ' αὐτοῦ.¹⁵⁹

β') Ἡ μετακίνησις τῶν ὀρίων (crimen

φθὴν τοῦ πληθυσμοῦ, μεγίστου καταστάντος ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς δημοκρατίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

154. Περί μοιχείας ὄρα σιμ. 85. Κατὰ τοὺς ποιν. νόμους τῶν ἀρχ. Αἰγυπτίων οἱ μὲν μετερχόμενοι βιασμὸν κατ' ἐλευθέρων γυναικῶν ἀλεκόποντο τὰ αἰδοῦν, οἱ δὲ μοιχοὶ ἐτιμωροῦντο διὰ χιλίων ὀβδισμῶν ἐνῶ αἱ μοιχαλίδες ἐτερωθεν ἐκολοβοῦντο τὴν ὄντα (Διόδ. Α', 78). Καὶ ἡ προσαγωγία ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ παρὰ τοῖς ἀρχ. Ἀθηναίοις (Ἀισχ. κ. Τιμόσχ. 78). Τὴν σήμερον ἡ προσαγωγία τιμωρεῖται παρ' ἡμῶν ὡς πταίσμα (ποιν. νόμ. ἀρθο. 660).

155. Αἰσχίν. κ. Τιμόσχ. 15, ἐνθα βλέπομεν ὅτι καὶ ταύτης τῆς πράξεως ἡ ποινὴ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παραβάτου.

156. A. du Boys op. cit. p. 177.

157. «Εἴ τις ἐξορύξειεν ἐλαίαν μορίαν ἢ κατὰ ξειεν, ἔκρινεν ἢ ἐξ Ἀορίου Πάγου βουλῆ, καὶ εἴ του καταγνοίη, θαλάτῳ τοῦτον ἐζημίουν» (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 68,2) καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἐλαία ἦν τὸ ἱερόν δένδρον τῆς Παλλάδος Ἀθηναίας. Ἀνάγνωθι τὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθην. περιοδ. συγγράμ. «Ἀθηναί» ἐτ. 1905 μ. λέ. τὴν τοῦ Γ. Μπάρι, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μορία-Σηκός», σελ. 166—178 ἐπίσης ὄρ. ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit., σ. 366 μετὰ τῶν οἰκ. παρ.

158. A. du Boys, op. cit., p. 177.

159. Jd. in loc. cit. Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔγκλημα τοῦτο, βλέπομεν ὅτι ὁ Φειδίας εἶχε κατηγορηθῆ ἐπὶ τοιαύτῃ βεβηλώσει τῶν ἱερῶν, ὡς θέμενο ἐν ἐκτύπῳ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηναίας, δὲν θὰ διέφευγε δὲ τὴν καταδίκην, εἰ δὲν ἐτελευτα ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τῆς τοιαύτης κατὰ τοῦ Φειδίου κατηγορίας ἐκτενῆ ἐξιστόρησιν ὄρα ἐν Πλουτ. Περικλ., ΛΑ'.

termini moti) παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις,¹⁶⁰ τοῖς Ἰνδοῖς,¹⁶¹ τοῖς Ἰουδαίοις¹⁶² καὶ τοῖς Ἑλλησιν.¹⁶³

γ) Ὁ ὑπό τινος νύκτωρ θερισμὸς ἐν ἀλλοτριῷ σιτοφόρῳ ἀγρῷ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ῥωμαίοις.¹⁶⁴

δ) «Ἡ εἰς γυναικεῖαν μονὴν ἀνευ ἀδείας εἰσοδος παντὸς λαϊκοῦ» καὶ «ἡ ὑπὸ παντὸς παρενόχλησις γυναικὸς καθ' ὁδόν», συγκεκριμένως δὲ «ὁ ὑπό τινος ἀσπασμὸς ἐντίμου γυναικὸς δημοσίᾳ», ἐπίσης δὲ «ἡ ἀναγραφὴ ἢ χάραξις ἢ τοιχοκόλλησις ἀσχημιῶν παντὸς εἴδου, καὶ πρὸ τῆς κατοικίας κοινῶν ἔτι γυναικῶν, ἰδίως δὲ ἄν ἐξ ημιουῦν τε ἐν τε ὕθην ἐν τιμοὶ γυναικῆς», ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Πατρῶν.¹⁶⁵

160. Ὁ περὶ τούτου νόμος παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἴσως σκοπὸς ἦν ἡ προστασία τῆς ἰδιοκτησίας, εἴτε δημοσίας, εἴτε ἰδιωτικῆς, ὡφείλετο εἰς τὸν δεύτερον χρηματίσαντα βασιλέα τῆς Ῥώμης Νουμῶν Πομπηίου, εἰσαγαγόντα τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Τερμοῦνιου ἢ Ὀρίου ἢ τοῦ Θεοῦ Τέρμονος, εἰς ὃν ἦσαν ἀφιερωμένα ἅπαντα τὰ σύνορα, ὅπου προσεφέροντο ετησίως ἀναίμακτοι θυσίαι, τὸ μὲν ἵνα διατηρῶνται πάντοτε εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν τὰ σύνορα, τὸ δὲ ἵνα θεωρῆται ἡ φύλαξις ἢ καταπάτησις τούτων ὡς τι θεοσκευτικὸν καὶ θεῖον. Ἐπειδὴ δὲ ὅρα ἦσαν οὐ μόνον τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας πρὸς τὰ ὅμορα κράτη, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγρῶν ἐκάστου πολίτου πρὸς τὸν τοῦ γείτονος αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἡ λατρεία τοῦ Ὀρίου Θεοῦ οὐ μόνον ἀπεσόβει τὸν μεταξὺ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν καὶ λαῶν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ διετήρει ἐν ταῦτ' ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην μεταξὺ τῶν τῆς Ῥώμης πολιτῶν (Ὁρ. Πλουτ. Νουμ. ις', ἐν συνδυασμῷ πρὸς Π. Κ. ὕμα προμν. ἔργ. τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ 1830, σελ. 384—385).

161. Fustel de Coulanges, op. cit., p. 71

162. Δεύτερον. ΙΘ', 14 καὶ ΚΖ', 17.

163. Fustel de Coulanges, op. cit. p. 72—73.

164. Ν. Σαριπόλου προμν. ἔργ. καὶ τόμ., § σνθ'.

165. Ὅτις ὁ πάπας Κλήμης δὲν ἀναφέρεται ποῖος, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν σειράν, ἐκ τῶν σχόντων τὸ ὄνομα τοῦτο) ἐτιμῶρει τὴν μὲν πρώτην τῶν πρόξενων τούτων διὰ θανάτου, τὴν δὲ δευτέραν δι' ἰσοβίων δεσμῶν (Ν. Ε. Μακροῦ. «Ὁ σωφρονισμὸς ἐν τῇ ποινηῇ», ἐν Ἀθήναις 1886, σελ. 22) ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τρί-

ε') Ἡ «σύνταξις, ἀναγραφὴ, δημοσίευσις, τοιχοκόλλησις καὶ διάδοσις ἀτιμωτικῶν, ὑβριστικῶν ἢ σατυρικῶν λιβέλλων» ἢ καὶ «ὀπωσδήποτε ἄλλως ἐν αὐτοῖς ἐνοχῆ, καὶ ἂν ἔτι ἐν τοῖς λιβέλλοις τοῦτοις ἐξεφράζετο ἡ ἀλήθεια», ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ὡσούτως τῶν Παπῶν.¹⁶⁶

9ον Πράξεις, θεωρούμεναι ἄλλοτε δεινὰ ἐγκλήματα, θανάτῳ τιμωρούμενα, διατελοῦσι νῦν αἱ πλείοσται ἐκτὸς τοῦ τιμωροῦ κύκλου τοῦ δικαίου καὶ ὄσαι δὲ αὐτῶν κολάζονται, μόλις ὡς ἀπλούστατα πταίσματα θὰ ἠδύναντο ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ θεωρηθῶσι τοιαῦται δ' ἦσαν.

α') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις τὸ φωραθῆναι τὸν ἄρχοντα ἐν καταστάσει μέθης.¹⁶⁷

τὴν πράξιν ἐπὶ τῆς παπικῆς κυριαρχίας, ἀνάγνωθι: Εἰρ. Κ. Ἀσωπίου, *Παλαιὰ καὶ Νέα*, ἐν Ἀθῆναις 1903, Τόμ. Α', σελ. 261. «Ὁ φίλων ἐνθιμον γυναικῶν δημοσίαι, ἢ καὶ μόνον ἀποπειράθειε νὰ φιλήσῃ αὐτὴν τιμωρεῖται δι' ἰσοβίου γαλέρας ἢ καὶ διὰ θανάτου, κατὰ τὴν βουλήν τῆς αὐτοῦ Ἐξοχστῆτος — ἢ τοῦ τοῦ Κορδιναλίου Διοικητοῦ — καὶ ἀθμεύσεως τῆς οὐσίας» ἐπίσης, ὡς πρὸς τὴν τετάρτην πράξιν ἀνάγνωθι τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργον καὶ τόμ., σελ. 262. «(Ὁ ῥυπαίνοντες ἢ ἀσχημίζοντες τοίχους, θύρας οἰκιῶν, ἢ προσκολλῶντες κέρατα, ἀσχημονούσας εἰκόνας ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἀτιμωτικά καὶ πρὸ οἰκίας κοινῆς γυναικός, ὑπόκεινται εἰς ἰσοβιον γαλέραν» ἔτι δὲ καὶ εἰς θάνατον, κατὰ τὴν βουλήν τῆς Α. Ε., ἰδίως δὲ ἂν ἐκ τούτων ἐξημώθη ἐντιμὸς τις γυνή».

166 Οὕτως οἱ δράσται, ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ὡς εἴρηται, ἐνχοι τούτων, ἐτιμωροῦντο θανάτῳ, ἀθμεύσει τῶν κτημάτων καὶ αἰωνία ἀτιμώσει, κατὰ τὸ ποῖόν τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦλάχιστον διὰ γαλέρας, κατὰ τὴν βουλήν τῆς αὐτοῦ Ἐξοχστῆτος (Εἰρ. Κ. Ἀσωπίου, προμν. ἔργ. καὶ τόμ. σελ. 261).

167. «Τῷ ἄρχοντι, ἂν μεθύων ληφθῆ, θάνατος ἢ ζημία» (Νομ. Σόλωνος παρὰ Διογ. Λαέρτ., Α', 57) τὴν σήμερον ὁ δημόσιος λειτουργός, φωρῶμενος ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, δύναται ν' ἀπολυθῆ τῆς ὑπηρεσίας δι' ἀνάγκαστον διαγωγὴν καὶ δὴ ἐὰν ἢ πράξις αὐτῆς συχναίς ἐπαναλαμβάνηται.

β') Παρὰ Ῥωμαίοις ἢ ἐξ ἀμελείας Ἐστιάδος τινὸς παρθένου ἀπόσβεσις τοῦ ἱεροῦ πυρός.¹⁶⁸

γ') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς ἢ ἀφόδευσις ἐν τῷ Γάγγῃ¹⁶⁹ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἢ ἐν τῷ Νεῖλῳ¹⁷⁰ ἐπίσης, παρὰ τοῖς τελευταίοις, ὁ φόνος ζῆου, λατρευομένου ὡς θεοῦ.¹⁷¹

δ') Παρ' Ἑβραίοις ἢ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἐργασία,¹⁷² ἢ μὴ προσαγωγή εἰς τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου σφαγίου, προωρισμένου δι' εἰρηνικὴν θυσίαν τῷ Θεῷ,¹⁷³ ἢ βρῶσις ἐνζύμου ἄρτου κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα,¹⁷⁴ ἢ βρῶσις ζῆου μετὰ τοῦ στέατο. καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,¹⁷⁵ ἢ μῖξις μετὰ γυναικός, διατελούσης ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἐμμήνου ὁρῆς αὐτῆς¹⁷⁶ καὶ ἢ παράλειψις τῆς

168. Πλουτ. Νουμῆς, Θ' ἐν συνῶ πρὸς Κ. Κούμ. *προμν. ἔργ.* τόμ. Β' σελ. 383 καὶ Α. Πολυζωίδι. — Γ. Κορέμ. *προμν. ἔργ.* τόμ. Β' σελ. 26.

169. P. Larous, op. et tom. cit., p. 524 ὁ Γάγγης ἐλογίζετο παρ' αὐτοῖς ἱερὸς παταμός (Α. Πολυζ. — Γ. Κορέμ. *προμν. ἔργ.*, τόμ. Α' σελ. 97. — Δεξ. Ἐγκ. Μπάρτ καὶ Χίρσι, τόμ. Γ., σ. 150).

170. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. κ. τόμ.*, σελ. 65 ὁ Νεῖλος ἐλατρεύετο ὡς θεὸς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ὑπερὸν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων (Δεξ. Ἐγκ. Μπάρτ καὶ Χίρσι, τόμ. Ε, σ. 514, ὧν παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅ,τι παρ' Ἑλλήνων ὁ Ὠκεανὸς (Διόδ. Α', 16).

171 Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ.*, μετ., τόμ. κ. σελ.

172 Ἐξοδος ΛΑ' 14 — Ἀριθμοί, ΙΕ' 32—36.

173 Ἐξοδος ΚΘ', 28 Λευϊτικὸν ΙΖ', 3—5

174 Ἐξοδος ΙΒ', 15 — Λευϊτικὸν ΚΓ', 5—6. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τοῦ Λευϊτικοῦ εὑρηται ὁ λόγος τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πράξεως ταύτης ὡς ἐγκλήματος καθοσιώσεως.

175 Λευϊτικὸν Γ', 17, Ζ', 22—27 καὶ ΙΖ', 10—14, ἐνθα εὑρηται καὶ ὁ λόγος τοῦ τοιοῦτου τῆς πράξεως χαρακτηρισμοῦ.

176. Λευϊτικὸν ΙΗ'. 19 καὶ Κ'. 18. — Ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης ἀφείλετο εἰς λόγους ὑγιεινῆς,

περιτομῆς παντὸς γεννωμένου ἄρρενος.¹⁷⁷

ε') Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γαλλίᾳ ἡ μὴ ἀποκάλυψις τινὸς πρὸ διερχομένης λιτανείας.¹⁷⁸

ς') Κατὰ τὸ λεγόμενον διάταγμα τῆς Παδεοβόνης (ἐν Σαξωνίᾳ ἐν ἔτει 785 μ. Χ.) Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἡ κρεωφαγία κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν.¹⁷⁹

ζ') Παρ' ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς Πολιτεῖαις τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαίωτος, διατελούσαις ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν θεοκρατικῶν ιδεῶν, ἡ μαγεῖα καὶ ἡ γοητεία.¹⁸⁰

10ον. Πράξεις λογιζόμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως, εἴτε θείου, εἴτε ἀνθρωπίνου δικαίου, τιμωροῦνται τὴν σήμερον ὡς ἴδια καὶ κοινὰ ἐγκλήματα.

α') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ἡ παραβίασις τῶν περὶ δημοσίας λατρείας νόμων καὶ εἰδός τι ἐγκλήματος, ἀναλόγου τῆ παρ' ἡμῖν ἑτεροδοξία ἢ αἵρέσει.¹⁸¹

περιβληθείσης μορφήν θείου νόμου, ἵνα ἡ ἀπαγόρευσις ἢ ἐπὶ μᾶλλον σεβαστή.

177. Γένεσις ΙΖ', 10—14—Λευϊτικόν, ΙΓ', 3. Ὅρα περὶ τῆς περιτομῆς ἐν ἐκτάσει Γ. Κωνσταντίνου «*Δεξικὸν τῶν Ἀγίων Γραφῶν*», ἐν Κων)πόλει 1890, σελ. 781—782.

178. P. Larousse op. cit., tom. 5, Paris 1869, p. 524.

179. Oscar Jäger *Παγκόσμιος Ἱστορία κατὰ μετάφρ.* Ἀθ. Ἀργυροῦ, Ἀθῆναι 1889, τόμ. Β', σελ. 109.

180. Οὕτως ὄρα σχετικῶς παρ' Ἑβραίοις Ἡ^εξοδος, ΚΒ' 18 κ. Δευτε, Κ', 6 παρ' ἀρχαίοις Ἀθηναίοις: A du Boys, op. cit., p. 176 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπ. παρὰ Ῥωμαίοις: idem, op. cit., p 255, Paull. v. 23, 1—16, N. 3 Κωδ. Θεοδοσ. de mal. (9. 16) παρ' ἀρχ. Γάλλοις: R Garraud éd., op. et tom. cit., no 68 παρ' ἀρχ. Γερμανοῖς: A. F Berner Lehrb. d. deutsch. Strafr. erste Aufl., Leipzig 1857, § 241

181. Ἀμφοτέρω τὰ ἐγκλήματα ταῦτα, θανάτῳ τιμωρούμενα, κατεδιώκοντο δυνάμει τῆς κατ' αὐτῶν χορηγουμένης δημοσίας δίκης, τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «*γραφὴ ἀσεβείας*», ἣν ἤγειρε

β') Παρὰ Ῥωμαίοις, ἐπὶ αὐτοκρατορίας, ἡ μοιχεία μετὰ πριγκιπίσσης τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας¹⁸², αἱ ὑπερβασίαι τῶν ἀρχόντων¹⁸³ καὶ πᾶσα ἐνέθρογια

πᾶς ὁ βουλόμενος τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ὡς ἰδιώτης κατήγορος, ἐξαιρέσει τῶν εἰς ἀτιμίαν καταδικασμένων. Καὶ εἰς μὲν τὴν παραβίασιν τῶν περι δημοσίας λατρείας νόμων περιλαμβανοντο ἡ παραβίασις ἱερῶν τόπων καὶ πᾶσα ἄλλη βλάβη ναῶν, ἡ παραβίασις ἀσύλων, ἡ διατάραξις θυσιῶν καὶ ἐσθίων, ἡ κολόβωσις ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ἡ εἰσαγωγή ξένων θεῶν καὶ ἄλλαι παραβίσεις, προβλεπόμεναι ἰδίως ὑπὸ τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ ἱερά νόμων τῶν ἀρχ. Ἀθηνῶν, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ κατ' ἰδίαν τελετὴ τῶν Ἐλευσ. Μυστηρίων ἢ εἰς τοὺς μὴ μεμνημένους διακοίνωσις αὐτῶν καὶ ἡ βλάβη τῶν ἱερῶν ἐλαίων (περι ὧν ἀπάντων ὄρ. Ἀνδοκ. π. Μυστ., p. 110) — Τοῦ δὲ ἐγκλήματος τοῦ ἀναλόγου τῆ νῦν ἑτεροδοξία ἢ αἰρέσει παραδείγματα, ἔχομεν τὸν Πρωταγόραν, γράψαντα τὸ περίφημον ἐκεῖνο «Περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, εἶθ' ὡς εἰσὶν, εἶθ' ὡς οὐκ εἰσὶν (Διογ. Λαέρτ. Θ', 51, 52), τὴν καταδίωξιν τοῦ Ἀναξαγόρου, οὗτινος αἱ ἀστρονομικαὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης θεωρίαι (ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο μύθος διάπυρος, ἡ δὲ σελήνη σῶμα σκοτεινόν, ἔχον ὄρη, κοιλάδας, κα τοίκου) ἐχαρακτηρίσθησαν ἀντιθρονοσκευτικαὶ (ὄρ. Πλουτ. Περικλ. ΛΒ' προβλ. Διογ. Λαέρτ. Β', 12) τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκην, ὧσαύτως ἐπὶ ἀσεβείᾳ (Πλουτ. ἐνθ' ἄνωτ) καὶ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους, τοῦ νομίζοντος οὐς ἡ πόλις θεοὺς ἐνόμιζεν, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσάγοντος» (Ξενοφ. Ἀπομν. Α', 1. 1). Περὶ γραφῆς ἀσεβείας ὄρα ἐν ἐκτάσει : Lips. op. cit., σελ. 62 κ. 358 κ. ἐπ. μετὰ τῶν οἰκ. παραπ. — Καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἡ πράξις αὕτη ἐτιμωρεῖτο διὰ παραδειγματικῆς θανάτου (Δευτερον., ΙΓ', 1—8). — Πρὸς τὰς εἰρημένας περιπτώσεις ἀντιστοιχεῖ σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ λεγομένη διατάραξις τῆς εἰρήνης τῆς ἐκκλησίας (Π. νόμ. ἄρθρ 194—200)· αὕτη τιμωρεῖται ὡς πλῆμ μέλημα, ὅταν ὁμως συνοδεύηται ὑπὸ αἰκιῶν κατ' ἐκκλ. ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν, μεταπίπτει εἰς κακούργημα καὶ τιμωρεῖται τότε δι' εἰρκτῆς (ἄρθρ. 200).

182 Dictionn. des antiq. grec. et rom., tom. III, Paris 1904 p 1559

183. Dictionn. des antiq. grec. et rom., III, Paris 1904, p 1558. — Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις οἱ *διαιτηταί*, ἦτοι οἱ ἕκτακτοι δικασταί, οἱ ἀναλογοῦντες πρὸς τοὺς σημερινούς αἱρετοὺς κριτὰς, καταμηνυόμενοι τυχὸν εἰς τὴν Βουλὴν ἐπὶ παρα

ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν,¹⁸⁴ ἢ διάδοσις καὶ τοιχοκόλλησις ψευδῶν εἰδήσεων,¹⁸⁵ τὰ δυσφημιστικὰ γράμματα (libelli fammosi),¹⁸⁶ ἢ ἐπὶ δημοκρατίας παραβίασις τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων, ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως τιμωρουμένη¹⁸⁷ καὶ ἢ ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ ῥωμαϊκῇ ἐποχῇ παράλειψις ὑπὸ τοῦ πάτρωνος τῶν πρὸς τὸν πελάτην ὑποχρεώσεων αὐτοῦ.¹⁸⁸ Ἐπίσης ὡς ἐγκλήματα καθοσιώσεως ἐλογίσθησαν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἢ κιβδηλεία,¹⁸⁹ ἢ ἄνευ ἀδείας στρατολογία¹⁹⁰ καὶ ἢ διατήρησις ἰδιωτικῶν φυλακῶν.¹⁹¹

γ') Κατὰ τὸ προμνημονευθὲν διάταγμα τῆς Παιδεργόνης Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἢ σύλλησις ἢ πυρόπολησις ναοῦ καὶ ὁ φόνος ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου ἢ διακόνου.¹⁹²

δ') Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γαλλίᾳ, ἢ κιβδηλεία (ὥσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς προσέθηται), ἢ παρόνομος εἰσπραξις φόρων, ὁ νοσφισμὸς δημοσίων χρημάτων

βάσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐκηροῦντο αἱμοὶ ἐν περιπτώσει καταδίκης (Δημοσθ. κ. Μειδ., 542· πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ., 53. 6)· ἐκληροῦντο δὲ τεσσαράκοντα τέσσαρες ἐξ ἑκάστης φυλῆς καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι τοῦλάχιστον ἐξηκοντούτις (Πολυδ. Η', 126. — Ἠσύχ. ἐν λ — Πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 53, 1, 4) Ὁρ. π. διαιτητῶν ἐν ἐκτάσει· Τσιβαν. λ. «διαιτηταί». Τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν οἱ δημόσ. ὑπάλληλοι ἐν γένει, οἱ ὅπως δῆποτε παραβαίνοντες τὰ καθήκοντά των, τιμωροῦνται πειθαρχικῶς (ποιν. νομ. ἀρθ. 488).

184. Dictionn. des Antiq. gr et rom., tom. cit., Paris, 1557.

185. » » » » » » » » » » 1558

186. » » » » » » » » » » 1558

187. » » » » » » » » » » 1558

188. » » » » » » » » » » 1558

189. » » » » » » » » » » 1558

190. » » » » » » » » » » 1558

191. » » » » » » » » » » 1558

192. Ὁσκάρ Jäger—Ἀθ. Ἀργυροῦ, προμν. ἔργ. τόμ.

καὶ σελ.

(pécultat) καὶ ἡ κατάχρησις αὐτῶν (concussion).¹⁹³

11ον. Πράξεις, θεωρούμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως, οὐδ' ὡς ἀπλούσιατα παραπτώματα θὰ ἠδύνατο τὴν σήμερον νὰ λογισθῶσι, καθόσον θὰ προσέκρουεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ μόνη ἡ σκέψις περὶ καταδιώξεως αὐτῶν τοιαῦται ἦσαν π. χ.

Κατὰ τὸ προειρημένον διάταγμα τῆς Παδερβόνης, ἡ ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ ἐμμονὴ τινός, ἡ λάθρα παραμονὴ τινὸς ἀβαπτίστου, βουλομένου νὰ διατηρήσῃ τὴν πρὸς τὰ εἰδῶλα πίστιν, ἡ ὑπὸ τινος παράλειψις τῆς προσκομίσεως τοῦ τέκνου αὐτοῦ πρὸς βάπτισιν κατὰ τὰς πρώτας ἀπὸ τῆς τούτου γεννήσεως ἡμέρας, ἡ προσφορὰ θυσιάς εἰς πηγὰς, δένδρα καὶ ἄλση, κλπ. κλπ.¹⁹⁴

12ον. Πράξεις λογίζόμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως ἀπλῶς τὴν ἀηδία γ τὴν σήμερον κινουσί τοιαῦται ἦσαν

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς α') Ἡ συντριβὴ βῶλων χόματος.¹⁹⁵ β') Ἡ κοπὴ χόρτου διὰ τῶν ὀδόντων.¹⁹⁶ καὶ γ') Τὸ κατατρώγειν τινὰ τοὺς ἰδίους ὄνυχας.¹⁹⁷

13ον. Πράξεις θεωρούμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως θὰ προुकάλουν τὸν καγχασμὸν τοῦ

193. Περὶ τούτων ὄρα : R. Garraud ed., op., tom. et no cit.

194. Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα 'Οσκάρ Jäger—'Αθ. Ἄργυροῦ. προμν. ἔργ. τόμ. καὶ σελ.

195. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 64. Ἄναντιρρήτως ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἰνδῶν Μανού, εἰς ὃν ὀφείλεται ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης καὶ τῶν δύο ἀμέσως ἐπομένων, ὠρμήθη ἐκ τῆς σκέψεως νὰ προφυλάξῃ οὕτωσὶ τὸν ἀρχέγονον λαὸν ἀπ' αὐτῶν, προσκρουουσῶν εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ὑγίαν.

196. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

197. Τοῦ αὐτοῦ > > > > >

κόσμου, εἰ κατεδιώκοντο τὴν σήμερον· τοιαῦται ἦσαν·

α') Παρὰ Ῥωμαίοις, ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, τὸ ὀμνῆσαι ψευδῶς ἢ ἀρνεῖσθαι ὄρκον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος,¹⁹⁸ παρὰ Βαβυλωνίοις δὲ τὸ μὴ προσκυνεῖν τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἐξομίουμένου τῇ θεότητι,¹⁹⁹ ὁμοίως παρὰ Πέρσαις τὸ ἐξαιτεῖσθαι τί παρ' ἄλλου, πλὴν τοῦ βασιλέως, οὐδὲ αὐτῶν τῶν θεῶν ἐξαιρουμένων (ἀπαγορευμένης τῆς πρὸς αὐτοὺς προσευχῆς), εἰ ῥητὴ ἐξεδί-
δετο ἐπὶ τούτῳ διαταγή.²⁰⁰

β') Ἐπίσης, παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὡς ἄνω χρόνοις· Τὸ ἐνδύεσθαι καὶ ἐκδύεσθαι ἢ τὸ τιμωρεῖν δοῦλον ἐνώπιον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκρά-
τος²⁰¹ καὶ τὸ εἰσερχεσθαι εἰς ἀφοδευτήριον μετὰ νομί-
σματος ἐν τῷ θυλακίῳ ἢ μετὰ δακτυλίου ἐν τῇ χειρὶ,
φέρων τὸ ὁμοίωμα τοῦ αὐτοκράτορος²⁰²

γ.) Ὡσαύτως παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπο-
χῇ, τὸ συμβουλευεσθαι τὸ μέλλον δι' ὅ,τι ἀπέβλεπεν
εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν, διὰ
μάντεων, οἰωνοσκοπῶν κτλ.²⁰³

δ') Παρὰ Συρακοσίοις, ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τυ-
ραννίδος, ὁ ἐνυπνιασμός τοῦ φόνου τοῦ τυράννου.²⁰⁴

198. Dictionnaire des antiquités grecques et romaines, tom. cit. p. 1559—N. Σαριπόλου. *προμν. ἐργ. καὶ τόμ. § ρμβ'*.

199. Δανιήλ Γ', 1 6.

200. Δανιήλ, ζ, 6—9.

201 P. Larousse op. cit., tom. dixième, Paris 1873, p. 405.

202. Id., op., tom. et p. cit.

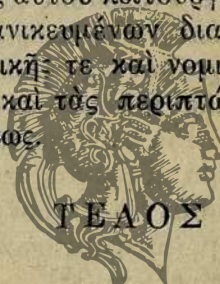
203. Dictionn. des antiq. gr. et rom., tom. et p. cit.

204. Οὕτως ὁ ἐκεῖ τύραννος Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος ἐθανά-
τωσε τὸν Μαρσύαν, ἐν τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ, ἰδόντα καθ'
ὑπνον δι' ἔσφαττε τὸν Διονύσιον, διότι, κατὰ τὴν γνώμην καὶ
ἀνίληψιν τοῦ εἰρημένου τυράννου, ἐκ σκέψεως καὶ διαλογισμοῦ
τῆς ἡμέρας προῆλθε τὸ ἐνύπνιον (Πλουτάρ. *Δίων. Θ'*).

ε') Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ 8ου, δυνάμει νόμου, θεσπισθέντος ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἡ παρ' οἰκουδῆποτε πρόρρησις τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως. ²⁰⁵

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἐν παρωχημένοις καιροῖς παράδοξοι περὶ ἐγκλήματος ἢ οὐ ἀντιλήψεις τῆς πλειονότητος τῶν λαῶν, εἰς ἃς ἔβηκε τέραμα ὁ νεώτερος πολιτισμός, ὅστις, πυρῆνα τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ λαβὼν τὸν ἀφθίτου μνήμης ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ δὴ τὸν ἀττικὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον αὐτῷ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτοῦ ἀντλήσαντα ῥωμαϊκὸν διὰ τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι (Νοτίῳ Ἰταλίᾳ) καὶ Σικελίᾳ Ἑλληνισμοῦ, καθώρισεν ἐν ἀπάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ λειτουργούσαις πολιτείαις, διὰ παγίων καὶ ἐξιδανικευμένων διατάξεων, ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἠθικῆς τε καὶ νομικῆς βάσεως, τὴν μορφὴν, τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προοπτικὰς τῆς ἀληθῶς ἐγκληματικῆς πράξεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΕΛΟΣ

205. Διό, τοῦ βασιλέως τούτου βαρέως ἀσθενήσαντος, οἱ ἰατροί, μὴ τολμώντες νὰ εἴπωσιν ὅτι διέτρεχεν οὗτος κίνδυνον θανάτου, ἀφῆκαν αὐτὸν νὰ τελευτήσῃ ἄνευ ἰατρικῆς συνδρομῆς (Dictionn. de la conv. et de la lect., sec. édition, tome douzième, Paris MDCCC LXIII, p. 262).

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

1) Ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ πρόσθετες μεταξὺ *Ξενοφώντος* καὶ *Ἀριστοτέλους* «*Πλάτωνος*· α') *Πολιτεία*, εἰς βιβλία 10· β') *Νόμοι*, εἰς βιβλία 12· γ') *Φαίδων*· δ') *Κριτων*· ε') *Πρωτογόρας*· ς') *Γοργίας*».

2) Ἐν σελ. 30 στίχ 6 πρόσθετες α') ὅτι ἡ ἀρσενοκοιτία ἐτιμωρεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διὰ θανάτου (Λευϊτικόν, Κ', 13), ὡς καὶ ἡ *κηνοβασία* (Λευϊτικόν Κ', 15, 16) β') ὅτι καὶ ἡ *Καρολίνα* (τὸ Ποιν. Διάταγμα Καρόλου τοῦ Ε') ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ἐνόχους τῆς *παρὰ φύσιν ἀσελγείας* τὸν διὰ πυρὸς θάνατον καὶ μόνον ἐπὶ ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ (Κ. Κωστῆ *προμν. ἔργ.* τ. Β', § 115 μετὰ τῶν οἰκ.

παραπ.)
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν σελ. 27, στίχ. 9—10, ἀντὶ «*Ἰάπωνιν*» γράφει «*Ἰάπωνιν*».

Ἐν σελ. 27, στίχ. 14, ἀντὶ «*ἐν*» γράφει «*ἐν*».

Ἐν σελ. 28, στίχ. 21, ἀντὶ «*ἐσπέραν*» γράφει «*ἐσπέραν*».

Ἐν σελ. 28, στίχ. 34, ἀντὶ «*εἰσέτι*» γράφει «*εἰσέτι*».

Ἐν σελ. 34, στίχ. 1, ἀντὶ «*εἷς*» γράφει «*εἰς*».

Ἐν σελ. 35, στίχ. 7, ἀντὶ «*αὐτοφόρω*» γράφει «*αὐτοφόρω*».

Ἐν σελ. 37, στίχ. 20, ἀντὶ «*συγκλητικόν*» γράφει «*συγκλητικόν*».

Ἐν σελ. 42, στίχ. 33, ἀντὶ «*κα!*» γράφει «*καί*».

Ἐν σελ. 42, στίχ. 37, ἀντὶ «*οὔν*» γράφει «*οὔν*».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000005540